

ПРИЛОГ 2: Анализа постојећег стања развоја општине Љубовија

Фебруар 2023.

САДРЖАЈ

Скраћенице	4
Опште чињенице о општини Љубовија	5
Друштвени развој	5
Демографски показатељи	5
Становање	9
Образовање	9
Здравствена заштита	16
Социјална заштита.....	18
Култура.....	27
Спорт	28
Политике за младе.....	29
Удружења грађана.....	29
Економски развој	30
Локалне финансије	30
Број привредних друштава и пословање привредних друштава	30
Број предузетника и пословање предузетника	32
Спољнотрговинска размена.....	33
Инвестиције.....	34
Пољопривреда	35
Запосленост и зараде.....	37
Незапосленост.....	39
Зараде.....	40
Туризам.....	40
Инфраструктурни развој	43
Саобраћајна инфраструктура	43
Комунална инфраструктура	44
Водоводна мрежа.....	44
Канализациона мрежа	45
Управљање комуналним отпадом.....	46
Доступност електричне енергије	47
Снабдевање топлотном енергијом/начин обезбеђивања грејања	47
Енергетска ефикасност и производња енергије из обновљивих извора	48
Заштита животне средине и климатске промене	48

Природни ресурси	48
Хидрографија	48
Биодиверзитет	49
Заштићена подручја.....	50
Шуме и шумско земљиште.....	50
Геоморфологија и геоморфолошке карактеристике	51
Климатске карактеристике	51
Фактори угрожавања животне средине.....	52
Финансијски показатељи	59
SWOT анализа.....	65
SWOT анализа за област економски развој	65
SWOT анализа за област друштвени развој.....	67
SWOT анализа за област заштита животне средине и просторно планирање.....	68
Преглед релевантних планских докумената на локалном ниову	69
Програм развоја туризма општине Љубовија 2021-2025.....	69
Локални план управљања отпадом 2013-2023.....	72
Стратегија развоја предшколског васпитања и образовања општине Љубовија за период 2021-2025. године	73
Анализа претходног стратешког документа – Стратегије локалног одрживог развоја општине Љубовија за период 2013-2022. године	74

Скраћенице

АПР	Агенција за привредне регистре
ДД	Дечији додатак
ДПН	Додатак за помоћ и негу
ЗУ	Здравствена устаова
ЈКП	Јавно комунално предузеће
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
КЗМ	Канцларија за младе
КУД	Културно-уметничко друштво
ЛРИЗ	Локални регистри извора загађивања
НСЗ	Национална служба за запошљавање
НСП	Новчана социјална помоћ
ОШ	Основна школа
ПВО	Предшколско васпитање и образовање
ППП	Припремни предшколски програм
ПУК	Помоћ у кући
РЗС	Републички завод за статистику
РС	Република Србија
РСЈП	Републички секретаријат за јавне политике
РЦУО	Регионални центар за управљање отпадом
СО	Скупштина општине
ФК	Фудбалски клуб
ЦСР	Центар за социјални рад

Опште чињенице о општини Љубовија

Подручје општине Љубовија се налази на западу Србије. Територија општине је у саставу крупније регионалне административне јединице Мачванског округа коме гравитира у економском, привредном и културном погледу. Област је претежно брдско-планинска, док се мањи делови равничарских и брежуљкастих терена налазе у долини реке Дрине.

Према званичним подацима Аналитичког сервиса ЈЛС из 2021. године, општина има 12.043 становника и 4.852 домаћинства. Са 27 насеља обухвата површину од 356 км², те је густина насељености 34 становника/км².

Табела 1. Основни територијални показатељи општине Љубовија у 2021. години

Назив индикатора	2021
Број становника	12.043
Површина, км ²	356
Густина насељености, број ст/км ²	34
Број насеља	27
Број домаћинстава	4.852
Просечан број чланова домаћинства ¹	2,5

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Густина насељености је значајно испод густине насељености Републике Србије (88 становника/км²), густине насељености Региона Шумадије и Западне Србије (70 становника/км²), Мачванске области (83 становника/км²), као и упоредивих општина Коцељева, Крупањ и Мали Зворник, а на нивоу густине насељености општине Осечина.

Табела 2. Густина насељености у упоредивим општинама у 2021. години

Општина	Просечна старост у 2021.
Општина Љубовија	34
Општина Коцељева	44
Општина Крупањ	43
Општина Мали Зворник	59
Општина Осечина	33

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Општина Љубовија према степену развијености јединица локалних самоуправа (*Уредба о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину*²) припада трећој групи недовољно развијених јединица локалних самоуправа чији је степен развијености у распону од 60% до 80% републичког просека.

Друштвени развој

Демографски показатељи

На основу података Аналитичког сервиса ЈЛС, може се констатовати да развој становништва прате следећи трендови:

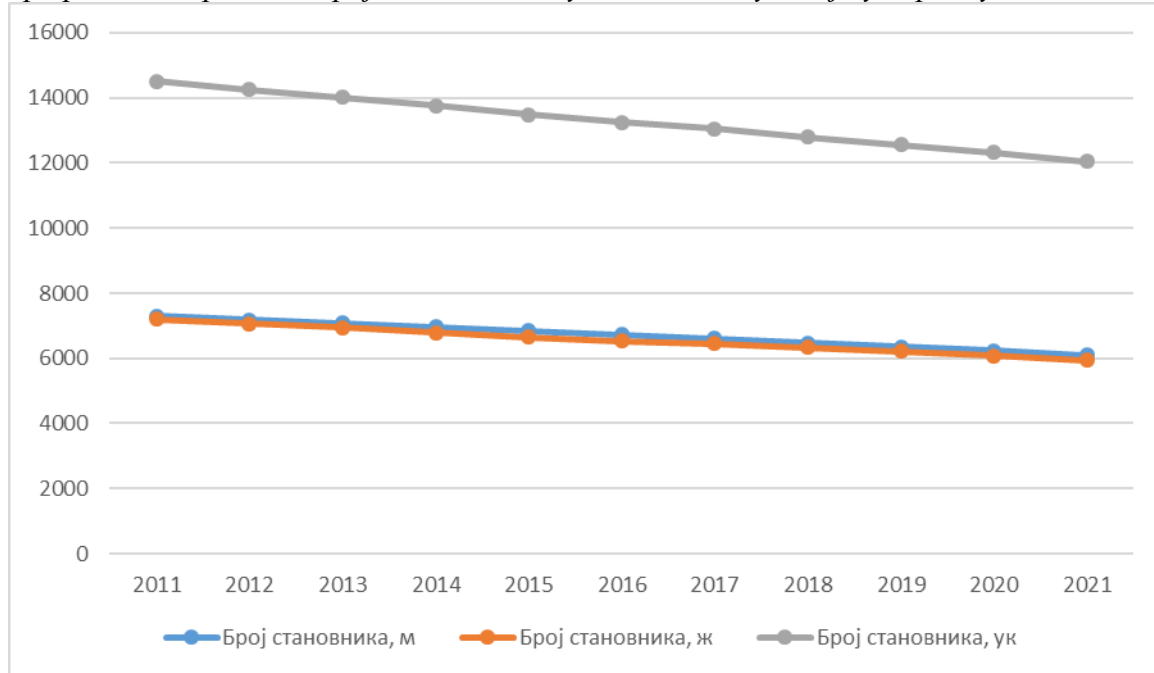
- Континуирани пад броја становника (за 8,3% поредећи 2011/2021.)

¹ Изведен показатељ (број становника / број домаћинстава)

² „Службени гласник РС”, број 104 од 1. октобра 2014. године

- Континуирани пад броја становника мушке популације (за 8,3% поредећи 2011/2021.)
- Континуирани пад броја становника женске популације (за 8,25% поредећи 2011/2021.)
- Евидентан тренд демографског старења (просечна старост становништва је порасла за 1,45 године у периоду 2016-2021.)

Графикон 1. Кретање броја становника у општини Љубовија у периоду 2011-2021.

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Табела 3. Основни демографски показатељи у општини Љубовија у периоду 2016-2021.

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Број становника	13.256	13.045	12.805	12.568	12.320	12.043
Број становника, мушко	6.722	6.601	6.475	6.359	6.238	6.099
Број становника, женско	6.534	6.444	6.330	6.209	6.082	5.944
Просечна старост становништва	44,27	44,61	44,96	45,28	45,51	45,72
Очекивано трајање живота, мушкарци	72,9	71,9	72,1	72,1	71,5	69,9
Очекивано трајање живота, жене	78,2	78,7	79,3	78,8	78,6	77,2

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Када је у питању старосна структура становника, у 2021. години просечна старост у општини Љубовија износила је 45,72 година, што је неповољније у односу на национални просек, где је регистрована вредност од 43,5, у односу на Регион Шумадије и Западне Србије где је просечна старост 44 године, као и у односу на ниво Мачванске области где је просечна старост становништва у 2021. години износила 43,9.

Табела 4. Просечна старост становништва у упоредивим општинама у 2021. години

Општина	Просечна старост у 2021.
Општина Љубовија	45,72
Општина Коцељева	45,26
Општина Крупањ	45,37
Општина Мали Зворник	44,82
Општина Осечина	47,44

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

У односу на упоредиве општине, општина Љубовија је у 2021. години имала просечну старост становништва неповољнију од општина Коцељева, Крупањ и Мали Зворник, а повољнију од општине Осечина.

Табела 5. Сложени демографски показатељи у општини Љубовија у периоду 2016-2021.

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Наталитет, број	99	104	101	117	90	106
Стопа наталитета, ‰	7,47	7,97	7,89	9,31	7,31	8,8
Морталитет, број	184	211	199	205	227	293
Стопа морталитета, ‰	13,88	16,17	15,54	16,31	18,43	24,3
Број умрле одојчади	0	1	0	0	0	1
Број умрле одојчади на 1.000 живорођених, ‰	0	9,6	0	0	0	9,4
Природни прираштај ³ , број	-85	-107	-98	-88	-137	-187
Стопа природног прираштаја ⁴ , ‰	-6,41	-8,2	-7,65	-7	-11,12	-15,53
Витални индекс ⁵ , индекс	53,8	49,29	50,75	57,07	39,65	36,18
Стопа укупног фертилитета ⁶ , коефицијент	1,47	1,57	1,63	1,96	1,61	2,01

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Пад стопе наталитета, пораст стопе морталитета, негативна стопа природног прираштаја која у 2021. години износила -15,53 промила, су главне карактеристике општине Љубовија у посматраном периоду у сфери развоја становништва. Стопа укупног фертилитета која је у свим годинама испод 2,1 указује на **депопулацију становништва**.

Табела 6. Природни прираштај у упоредивим општинама

Општина	Стопа природног прираштаја у 2021. (у ‰)	Стопа укупног фертилитета у 2021.
Општина Љубовија	-15,53	2,01
Општина Коцељева	-15,97	1,35
Општина Крупањ	-17,89	1,42
Општина Мали Зворник	-9,67	1,84
Општина Осечина	-19,21	1,41

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Негативна стопа природног прираштаја се региструје на нивоу Републике Србије (-11), Региона Шумадије и Западне Србије (-12), као и у Мачванској области (-13), али је у општини Љубовија она још више изражена (-15,53). Негативну стопу природног прираштаја региструју и упоредиве општине, с тим да једино општина Мали Зворник региструје мању негативну вредност овог показатеља у 2021. години у односу на општину Љубовија и друге упоредиве општине.

³ Представља разлику између броја живорођених и умрлих у датој години. Позитивна вредност указује на раст, док негативна указује на пад, броја становника

⁴ Представља природни прираштај на хиљаду становника у датој години.

⁵ Однос броја живорођених и броја умрлих на територији ЈЛС у посматраној години.

⁶ Представља укупан број живорођене деце на једну жену, односно збир одговарајућих специфичних стопа фертилитета, рачунате за старосни интервал од 15 до 49 година по петогодишњима. Стопа од 2,1 указује на просту репродукцију становништва, стопа изнад 2,1 на раст броја становника, а стопа испод 2,1 на пад броја становника (депопулацију).

Све упоредиве општине имају стопу укупног фертилитета испод 2,1, односно све се суочавају са депопулацијом становника.

Табела 7. Стопа зависности становништва у општини Љубовија у периоду 2016-2021.

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Стопа укупне зависности становништва ⁷ , број	47,6	49,2	51,2	53,3	55,2	56,6
Стопа зависности млађег становништва ⁸ , број	19,6	19,6	19,7	19,9	20,1	20,4
Стопа зависности старијег становништва ⁹ , број	28,1	29,6	31,5	33,4	35,1	36,3

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Велику развојну претњу за општину Љубовија представља узлазни тренд (од 47,6 у 2016. до 56,6 у 2021. години) стопе укупне зависности становништва, који представља број деце (0-14 година) и старих лица (65 и више година) на 100 особа радног узраста (15-64 година).

Табела 8. Стопа укупне зависности становништва у упоредивим општинама

Општина	Стопа укупне зависности становништва у 2021.
Општина Љубовија	56,6
Општина Коцељева	54,8
Општина Крупањ	55,1
Општина Мали Зворник	51,5
Општина Осечина	58,9

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Стопа укупне зависности становништва општине Љубовија је неповољнија од упоредивих општина Коцељева, Крупањ и Мали Зворник, а једино је повољнија од општине Осечина, код које је ова стопа 58,9.

Табела 9. Унутрашње миграције у упоредивим општинама

Општина	Унутрашњи миграциони салдо	
	2016	2021
Општина Љубовија	-94	-112
Општина Коцељева	-10	-38
Општина Крупањ	-47	-102
Општина Мали Зворник	-64	-61
Општина Осечина	-31	-65

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Миграциони салдо унутрашњих пресељавања, који представља разлику између броја досељених и броја одсељених лица датог подручја у одређеном временском периоду и обухвата само миграције унутар Србије, у свим упоредивим општинама је негативан, и имао је тенденцију раста поређећи 2016/2021. То значи да се сваке године више лица исели него што се досели на територију посматраних општина и та разлика расте из године у годину. Општина Љубовија има убедљиво најлошије вредности овог параметра међу упоредивим општинама, које су уједно лошије и од просека Мачванског округа (-84).

⁷ Број деце (0-14 година) и старих лица (65 и више година) на 100 особа радног узраста (15-64 година).

⁸ Број деце (0-14 година) на 100 особа радног узраста (15-64 година)

⁹ Број старих лица (65 и више година) на 100 особа радног узраста (15-64 година).

Табела 100. Старосна структура становништва

Назив индикатора	2016	2021
Предшколски узраст (0-6), као % укупног становништва, %	5,7	5,7
Основношколски узраст (7-14), као % укупног становништва, %	7,6	7,3
Средњошколски узраст (15-18), као % укупног становништва, %	4,2	4,2
Пунолетно становништво (18 и више), као % укупног становништва, %	83,7	83,9
Млади (15-29 година), као % укупног становништва, %	16,3	14,6
Радно способно становништво (15-64), као % укупног становништва, %	67,7	63,8
Жене у фертилном периоду (15-49), као % укупног становништва, %	19,8	18,1
Старије становништво (65 и више), као % укупног становништва, %	19	23,2
Индекс старења ¹⁰ , индекс	151	178,4

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Поређећи 2016/2021. годину највеће осцилације су у уделу старијег становништва (повећање за 4,2 процентне јединице), радно способног становништва (смањење за 3,9 процентне јединице) и код младих (смањење за 1,7 процентних јединица), а што је довело и до значајног скока индекса старења. Индекс старења који је далеко изнад 40 индексних поена указује на то да је становништво у општини Љубовија **изразито старо**.

Становање

Број изграђених станова на територији општине Љубовија у последњих пет година, дат у следећој табели. Највећи број изграђених станова уочљив је 2020. године, када је изграђено 59 станова, што је 2,36 пута више него у 2016. години, с тим да је и тај податак значајно испод просека Мачванског округа (78). Тренд броја изграђених станова прати и тренд броја изграђених станова на 1.000 становника, и достиже највећу вредност у 2020. години (4,8).

Табела 11. Број изграђених станова

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021.
Број изграђених станова	25	18	15	29	59	49
Изграђени станови на 1000 становника	1,9	1,4	1,2	2,3	4,8	4,1

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Образовање

У образовној структури становништва преовлађује становништво са средњим образовањем, и релативно је висока заступљеност становништва са основним образовањем (24,9%).

Табела 12. Образовна структура становништва у општини Љубовија

Назив индикатора	2021
Становништво (15+) са основним образовањем, као % укупног становништва (15+), %	24,9
Становништво (15+) са средњим образовањем, као % укупног становништва (15+), %	41,2
Становништво (15+) са вишим образовањем, као % укупног становништва (15+), %	3,3

¹⁰ Представља однос становништва старог 60 и више година и становништва старог 0–19 година, процењеног средином године посматрања. Вредност индекса указује на демографски процес старења становништва: индекс старења чија вредност не прелази 20 индексних поена показује да је становништво изразито младо, а преко 40 индексних поена да је становништво старо

Назив индикатора	2021
Становништво (15+) са високим образовањем, као % укупног становништва (15+),%	3,7

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Посматрајући структуру вишег и високог образовања становништва старијег од 15 година, може се закључити да је ситуација у општини Љубовија боља од већине упоредивих општина, а лошија само у поређењу са општином Мали Зворник.

Табела 13. Удео становништва са вишим и високим образовањем у упоредивим општинама

Општина	Удео становништва са вишим и високим образовањем у 2021.	Удео становништва са основном школом у 2021
Општина Љубовија	7	24,9
Општина Коцељева	4,9	27,2
Општина Крупањ	5,8	28
Општина Мали Зворник	9,9	21,3
Општина Осечина	3,9	29,5

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Предшколско васпитање и образовање

Предшколска установа „Полетарац“ Љубовија је установа која се бави предшколским образовањем деце и полудневним чувањем деце која нису предшколског узраста. У својим издвојеним одељењима на терену, где постоје припремне предшколске групе (полудневни програм), укључује и децу млађег узраста.

Табела 14. Статистика предшколског васпитања

Назив индикатора	2016	2021
Број објеката предшколског образовања	1	5
Број деце у предшколском образовању	193	225
Укупан број запослених у предшколском образовању	23	30
Број васпитача у предшколском образовању	17	22
Број васпитача, као % укупног броја запослених у предшколском образовању	73,9	73,3
Деца која похађају припремни предшколски програм	120	78
Обухват деце припремним предшколским програмом	93,8	86,7

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

На основу података у Аналитичком сервису ЈЛС који се односе на предшколско образовање евидентно је значајно повећање објеката који пружају ове услуге (са 1 у 2016. на 5 у 2021. години), раст броја деце у предшколском образовању (16,6% у периоду 2016/2021), раст и у укупном броју запослених и у броју васпитача.

Са друге стране регистрован је пад у обухвату деце ППП.

Табела 15. Обухват деце припремним предшколским програмом (ППП) у упоредивим општинама

Општина	Обухват деце ППП у 2021
Општина Љубовија	86,7
Општина Коцељева	102
Општина Крупањ	83,9
Општина Мали Зворник	101,2
Општина Осечина	85,5

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Посматрајући исте податке (који су дати у Аналитичком сервису ЈЛС) у упоредивим општинама, примећује се да је ситуација неповољнија у општинама Осечина и Крупањ, а повољнија у општинама Коцељева и Мали Зворник.

Напомена: Методолошки недостаци праћења обухвата на нивоу локалних самоуправа

Податке о обухвату на локалном нивоу треба узети са резервом, на шта и указује обухват који је виши од 100%, али и нижи од реалности из методолошких разлога. Разлози могу бити следећи: а) када се посматра обухват број деце у ППП се узима у целини без обзира на узраст (што значи да се ту могу наћи и деца која кренула раније/касније у ППП у односу законски одређену генерацију); б) школска генерација се одређује од 1. марта а у демографским подацима од 1. јануара, па је питање да ли статистика ради ту врсту усаглашавања; ц) када се подаци посматрају на локалном нивоу проблем могу да настану услед миграција и неажурираних података становништва, затим када су општина близу једна другој могуће је да деца живе у једној општини а похађају програм у другој. И на крају увек код показатеља са малим апсолутним вредностима, што може бити случај код општина, релативне вредности могу да покажу велике промене које су у апсолутном износу заправо мале.

Према подацима представљеним у бази ДевИнфо, општина Љубовија међу упоредивим општинама има најмањи обухват деце узраста од 0 до 3 године. Овај показатељ је неповољнији и од просека Мачванске области (20,6%).

Табела 16. Обухват деце узраста 0-3 године предшколским васпитањем и образовањем (ПВО) у упоредивим општинама

Општина	Обухват деце узраста 0-3 године ПВО у 2021.
Општина Љубовија	10,9
Општина Коцељева	15
Општина Крупањ	12,2
Општина Мали Зворник	20,2
Општина Осечина	30,2

Извор: ДевИнфо база, Републички завод за статистику

Ситуација је повољнија када је у питању обухват деце од 3 године до поласка у ППП. Општина Љубовија има већи обухват деце овог узраста од свих упоредивих општина, изузев општине Крупањ, а тај показатељ је повољнији и у односу на просек Мачванске области (49%).

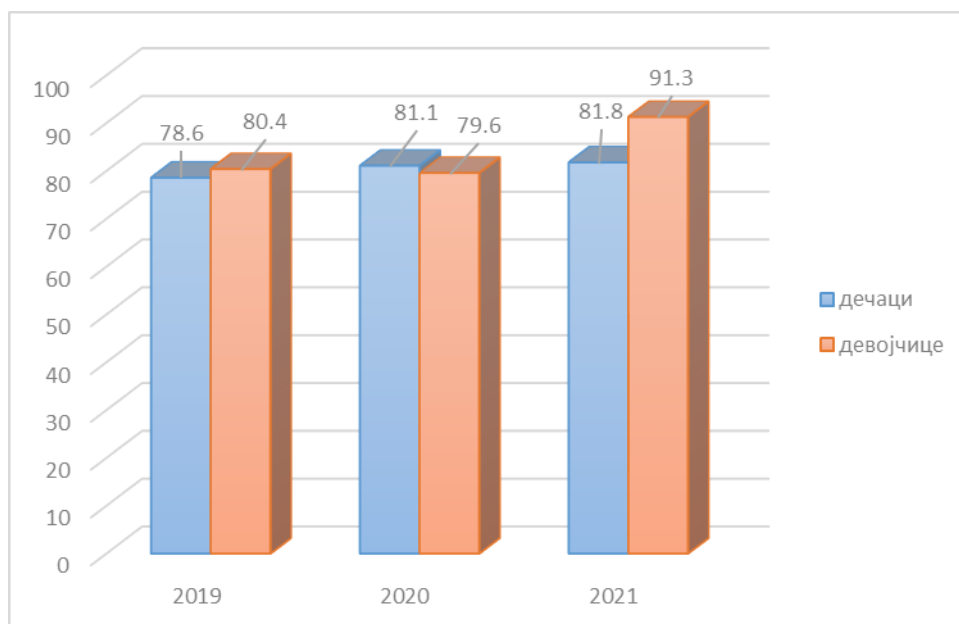
Табела 17. Обухват деце од 3 године до поласка у ППП предшколским васпитањем и образовањем (ПВО) у упоредивим општинама

Општина	Обухват деце узраста од 3 године до поласка у ППП предшколским васпитањем и образовањем у 2021.
Општина Љубовија	55,3
Општина Коцељева	54,2
Општина Крупањ	56,5
Општина Мали Зворник	41,4
Општина Осечина	31,5

Извор: ДевИнфо база, Републички завод за статистику

И у ДевИнфо бази се налазе подаци који се односе на обухват деце ППП.

Графикон 2: Обухват деце припремним прешколским програмом у општини Љубовија у периоду 2019-2021. (%)

Извор: ДевИнфо база, Републички завод за статистику

У 2021. години обухват девојчица ППП је већи у односу на обухват дечака.

Када су у питању капацитети, према подацима датим у ДевИнфо бази, у општини Љубовија је 33 деце (или 16%) уписано преко капацитета.

Табела 18. Предшколско образовање – капацитети у општини Љубовија у 2021. години

Назив индикатора	Укупно	Градска насеља	Остала насеља
Број примљене деце	239	0	239
Уписана деца преко капацитета	33	0	33
Деца која нису примљена због попуњености капацитета	0	0	0

Извор: ДевИнфо база, Републички завод за статистику

Према подацима добијеним од стране саме Предшколске установе „Полетарац“, ова установа се сваке године сусреће са проблемом недостатка капацитета (простора). Листе чекања постоје, у просеку годишње остане око 35 деце неуписане у ПУ, а тај број би био још већи ако би се у потпуности поштовали законски нормативи. ПУ „Полетарац“ је у априлу 2022. године проширила своје капацитете за још једну васпитну групу у коју је примљено тридесеторо деце, али без обзира на то проширење у септембру 2022. године је остало 32 деце на листи чекања. У моменту израде ове анализе Предшколској установи „Полетарац“ недостају још најмање 4 радне собе да би се укинуле листе чекања и да би број деце у групама био у складу са прописаним нормативима. Општине Љубовија је урадила пројекат надоградње и реконструкције постојећег објекта који се састоји из 3 фазе. Прва фаза је завршена и обухватала је надоградњу једне радне собе, у току је друга фаза која подразумева реконструкцију постојећег објекта. Трећом фазом је предвиђено проширење за још 4 радне собе.

Број рођене деце на територији Општине Љубовија је у порасту а самим тим и веће интересовање за упис најмлађе деце у ПУ.

У понуди ПВО доминира класичан целодневни програм, не постоји понуда флексибилних и/или алтернативних програма сем у случају полудневног ППП програма.

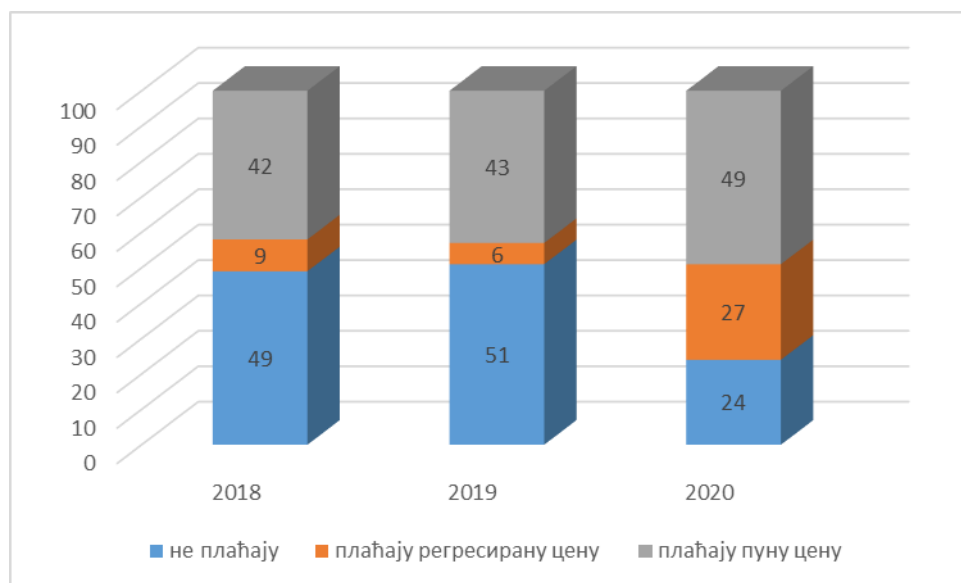
Табела 19. Деца у предшколском образовању према дужини дневног боравака, 2019-2021. године (%)

Назив индикатора	2019	2020	2021
До 6 сати дневно	0	0	0
До 6 сати дневно три пута недељно	0	0	0
Од 9 до 12 сати	57,3	63,6	67,4
Дуже од 24 сата	0	0	0
У ППП 4 сата	23,5	23,1	19,7
У ППП целодневни боравак	19,2	13,3	13,0
Укупно	100	100	100

Извор: ДевИнфо база, Републички завод за статистику

Процент родитеља који плаћа пун износ учешћа у трошковима ПВО се повећава и сада износи преко скоро 50%. Процент родитеља којима се регресира партиципација је пре 2020. године био јако мали, али је он значајно порастао у 2020. години, те износи 27%.

Графикон 3: Деца у предшколском образовању према учешћу родитеља у трошковима 2018-2020. (%)

Извор: ДевИнфо база, Републички завод за статистику

Основно образовање

У општини Љубовија основни образовни програм се организује у једној основној школи „Петар Враголић“, са 5 матичних школа („Саша Вујановић Жућа“ у Узовници, „Милан Тешић“ у Врхпољу, „Вук Караџић“ у Доњој Љубовићи, „Доситеј Обрадовић“ у Доњој Оровици и „Горња Трешњица“ у Горњој Трешњици) и 16 подручних школа (у насељима: Цапарић, Горње Кошље, Горња Љубовића, Рујевац, Савковић, Оровичка планина, Грачаница, Грчић, Црнча, Постење и Гребен).

Табела 20. Показатељи основног образовања у општини Љубовија у периоду 2016-2021.

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
------------------	------	------	------	------	------	------

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Број редовних основних школа	21	20	19	19	18	17
Број одељења у редовним основним школама	49	49	52	50	49	51
Број ученика у редовним основним школама	981	929	888	853	796	790
Индекс родног паритета у основном образовању	0,99	0,94	0,96	0,98	0,88	0,83
Нето стопа обухвата основним образовањем	91,2	89,8	87,7	85,7	86,1	84,3
Нето стопа обухвата дечака основним образовањем	91,8	89	85,9	86,3	87,8	83,3
Нето стопа обухвата девојчица основним образовањем	90,5	90,5	89,5	85	84,2	85,4
Стопа завршавања основне школе	106,5	94,2	92,1	107,3	85,1	92,4
Стопа завршавања основне школе дечака	108,8	94,2	95,7	90	78,3	87,5
Стопа завршавања основне школе девојчица	104,3	94,2	88,7	123,4	91,8	98,2
Стопа одустајања од школовања у основном образовању	0	0,1	0,5	0	0	0
Стопа одустајања дечака од школовања у основном образовању	0	0,2	0,1	0	0	0
Стопа одустајања девојчица од школовања у основном образовању	0	0	0,9	0	0	0

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Подаци који су добијени од ОШ „Петар Враголић“ се разликују од података Аналитичког сервиса ЈЛС када су број одељења и број ученика у питању.

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Број одељења у редовним основним школама	72	67	68	65	64	64
Број ученика у редовним основним школама	927	890	853	798	770	758

Извор: Основна школа „Петар Враголић“ Љубовија

На територији општине Љубовија региструје се тренд опадања броја ученика у редовним основним школама и то у кумулативном износу од 19,5% поредећи прву и последњу посматрану годину. Тренд опадања приметан је и код нето стопе обухвата основним образовањем и у укупном обухвату, као и у појединачном обухвату за девојчице и за дечаке. Позитивну чињеницу представља изостанак случајева одустајања од основног образовања када су у питању и девојчице и дечаци у последње три анализирани године. Али са друге стране неповољан показатељ јесте тренд опадања стопе завршавања основне школе, што је посебно изражено када се посматрају дечаци.

Стопа завршавања основне школе, уколико упоредимо остале општине показују веома неповољне индикаторе, који општину Љубовију позиционирају на претпоследње место, испред општине Осечина. Овај индикатор има ниже вредности и од просека Мачванског округа (99%).

Табела 21. Стопа завршавања основне школе у упоредивим општинама у 2021. години

Општина	Стопа завршавања основне школе у 2021.
Општина Љубовија	92,5
Општина Коцељева	101,7
Општина Крупањ	105,1
Општина Мали Зворник	95,9
Општина Осечина	83,1

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Напомена: Индикатори основног/средњег образовања

Индикатори за праћење образовања нису сасвим једноставни за разумевање и неки од њих могу бити збуњујући. На пример, стопа завршавања основне школе која је мања од 100% не значи да је дошло до одустајања од школовања већ да нису сва деца која су према узрасту требало да заврше школу то и и учинила. Дакле стопа завршавања школе и стопа одустајања од школовања се не сабирају до 100%.

Индекс родног паритета у основном/средњем образовању представља однос броја ученица и броја ученика уписаних у основни/средњи ниво образовања. Индикатор једнак 1 указује на једнак паритет између ученица и ученика у основном/средњем образовању. Вредност мања од 1 указује на разлику у корист ученика у основном/средњем образовању, а вредност већа од 1 указује на разлику у корист ученица у основном/средњем образовању.

Нето стопа обухвата основним образовањем представља однос броја ученика узраста 7-14 година уписаних у редовне основне школе и укупног броја деце у тој старосној групи.

Стопа завршавања основне школе представља однос укупног броја ученика који су успешно завршили (положили) осми разред основне школе у години посматрања и укупног броја деце узраста 7-14 година.

Стопа одустајања од школовања у основном/средњем образовању представља разлику између броја ученика основних/средњих школа на почетку школске године и броја ученика на крају школске године, стављен у однос са бројем ученика на почетку школске године.

Обухват деце средњим образовањем треба да представља однос броја ученика уписаних у средње школе и броја деце одговарајуће старосне групе (15-18), с тим што се овај податак не води за локални ниво.

Стопа завршавања средње школе - однос укупног броја ученика који успешно заврше (положе) последњи разред основне школе без обзира на годиште и укупног броја деце из популације узраста за званични завршетак основне школе.

Вредности ових индикатора могу бити нелогични и неадекватни услед методолошких проблема у вези са њиховим праћењем за њихово праћење како на националном, али посебно на локалном нивоу. На пример, подаци на пример о одустајању од школовања могу да буду последица миграција а не заиста одустајања од школовања деце.

Средње образовање

Средња школа „Вук Караџић“ из Љубовије је једина средња школа у општини која образује децу четворогодишње и трогодишње средње стручне спреме.

Школу данас похађају ученици груписани у одељења следећих профила занимања:

- Гимназија - општи тип
- Економска школа
- Трговац
- Угоститељ (кувар-конобар)

Табела 22. Показатељи средњег образовања у општини Љубовија у периоду 2016-2021.

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Број редовних средњих школа	1	1	1	1	1	1
Број одељења у редовним средњим школама	15	15	15	15	15	14
Укупан број ученика у редовним средњим	333	328	336	319	317	299

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
школама						
Индекс родног паритета у средњем образовању	1,62	1,59	1,73	1,74	1,91	2,08
Број ученика гимназије	186	187	184	166	164	151
Број ученика гимназије, као % укупног броја ученика у редовним средњим школама	55,9	57	54,8	52	51,7	50,5
Број ученика четворогодишње стручне школе	106	101	101	98	91	91
Број ученика четворогодишње стручне школе, као % укупног броја ученика у редовним средњим школама	31,8	30,8	30,1	30,7	28,7	30,4
Број ученика трогодишње стручне школе	41	40	51	55	62	57
Број ученика трогодишње стручне школе, као % укупног броја ученика у редовним средњим школама	12,3	12,2	15,2	17,2	19,6	19,1
Стопа одустајања од школовања у средњем образовању	0,6	1,2	0,9	2,2	0	0
Стопа одустајања дечака од школовања у средњем образовању	0,8	0,8	1,6	4,2	0	0
Стопа одустајања девојчица од школовања у средњем образовању	0,5	1,5	0,5	1	0	0

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

На подручју општине Љубовија, а у складу са негативним демографским трендовима, заступљен је тренд смањења ученика средњих школа. Највише ученика, и то у свим посматраним годинама, се опредељује за гимназију, док се најмање ученика уписује у трогодишње стручне школе.

У последњој посматраној години није забележен ниједан случај одустајања од школовања у средњем образовању, што је идентично и у свим упоредивим општинама.

На подручју општине Љубовија не постоје високообразовне установе.

Здравствена заштита

У општини Љубовија примарну здравствену заштиту обавља Дом здравља Љубовија.

У Дому здравља постоје следеће службе:

1. Општа медицина са хитном медицинском помоћи санитарским превозом, кућним лечењем;
2. Служба за здравствену заштиту жена и деце са поливалентном патронажом;
3. Служба за стоматолошку заштиту;
4. Служба за лабораторијску, радиолошку и ултразвучну дијагностику и специјалистичко консултативну делатност;
5. Стационар (20 постеља);
6. Одељење дијализе;
7. Служба за правне, економско финансијске, техничке и друге сличне послове.

Постоји специјалиста дечије превентивне стоматологије. Број стоматолога у установи је 3.

Једино на Великом Мајдану ради амбуланта која пружа здравствену заштиту из области опште медицине, односно здравствене заштите одраслог становништва. Посебан проблем у неравномерној доступности здравствене заштите становништва је велика удаљеност од матичне установе (поједина села су удаљена и 40 км), као и удаљеност од Опште болнице Лознице, којој Љубовија гравитира.

Постојећа зграда Дома здравља се налази у центру насељеног места, без обезбеђених паркинг места, прилично је ненаменски урађена, нефункционална и неприлагођена потребама за рад. Једно од решења је да се зграда Дома здравља у наредном периоду измести на неку бољу и приступачнију локацију¹¹.

Према подацима Аналитичког сервиса ЈЛС здравствене услуге се пружају од стране 19 доктора медицине, што чини 20,6 % у укупном броју запослених у овој здравственој установи.

Табела 23. Кључни индикатори у области здравства у општини Љубовија у 2021.

Назив индикатора	2021
Број здравствених установа (ЗУ)	1
Укупан број запослених у ЗУ	97
Број здравствених радника и сарадника у ЗУ	77
Број здравствених радника и сарадника, као % укупног броја запослених у ЗУ	79,4
Број немедицинских радника у ЗУ	20
Број немедицинских радника, као % укупног броја запослених у ЗУ	20,6
Укупан број доктора медицине у ЗУ	20
Број доктора медицине, као % укупног броја запослених у ЗУ	20,6
Број доктора медицине, као % здравствених радника и сарадника у ЗУ	26

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Посматрајући број доктора медицине на 1.000 становника општина Љубовија се боље котира у односу на све упоредиве општине, међутим вредност од 1,66 доктора медицине на 1.000 становника која је регистрована у 2021. години је неповољнија у односу на просек Мачванског округа где се региструје вредност од 2,2 доктора медицине на 1.000 становника, просек Региона Шумадије и Западне Србије (где је тај показатељ 2,7), као и просек Републике Србије (са вредношћу тог показатеља од 3,0).

Табела 24. Број доктора медицине на 1.000 становника и број становника на једног доктора медицине у 2021. години у упоредивим општинама

Општина	Број доктора медицине на 1.000 становника у 2021.	Број становника на једног доктора медицине у 2021.
Општина Љубовија	1,66	602
Општина Коцељева	1,15	867
Општина Крупањ	1,02	984
Општина Мали Зворник	1,01	987
Општина Осечина	0,96	1.047

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Исто као и код претходног индикатора и број становника на једног доктора медицине је најповољнији у општини Љубовија у односу на стање у упоредивим општинама, али је неповољнији од просека вредности овог индикатора на нивоу Мачванског округа у

¹¹ Извор: Дом здравља Љубовија

истој посматраној години (449), Региона Шумадије и Западне Србије (369) и Републике Србије (339).

Иако, претходно приказани подаци који се односе на број доктора медицине, указују да је доступност услуга здравствене заштите у Љубовији повољнија него код упоредивих општина, у овој општини постоји и низ недостатака. Недовољан је број лекара за одрасло становништво због актуелног недостатака кадра.

Табела 25. Индикатори приступачности здравствених услуга

Назив индикатора	2021
Број лекара опште медицине, као % укупног броја доктора медицине у ЗУ	20,6
Број лекара на специјализацији, као % укупног броја доктора медицине у ЗУ	15
Број лекара специјалиста, као % укупног броја доктора медицине у ЗУ	55
Број лекара за предшколску децу на 1.000 предшколске деце	2,9
Број лекара за школску децу и омладину на 1.000 школске деце и омладине	0
Број лекара за одрасле на 1.000 одраслих	1,4
Број лекара – заштита здравља жена, на 1.000 жена	0,19
Број стоматолога у ЗУ	3
Број стоматолога, као % здравствених радника и сарадника у ЗУ	3,9
Број стоматолога на 1.000 становника	0,25
Број стоматолога за предшколску и школску децу на 1.000 предшколске и школске деце	0
Број фармацеута у ЗУ	0

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Социјална заштита

У Србији је највећи део социјалне заштите у надлежности националног нивоа. Међу новчаним давањима најзначајнија су давања усмерена на сиромашне: новчана социјална помоћ (НСП) и дечији додатак (ДД), као и категоријска давања за помоћ и негу другог лица намењена старима и особама са инвалидитетом (дodataк и увећани додатак). Од накнада из социјалног осигурања посебан значај имају пензије, које представљају важан извор дохотка домаћинства у Србији. И најраспрострањеније услуге социјалне заштите, услуге смештаја су у надлежности Републике. Кроз услуге процене и планирања, на права и услуге који се остварују по Закону о социјалној заштити потенцијалне кориснике упућују центри за социјални рад (ЦСР) на локалном нивоу који врше и улогу органа старатељства, а дечији додатак администрирају општинске односно градске службе локалних самоуправа.

Табела 26. Индикатори социјалне заштите у општини Љубовија – новчана давања у периоду 2016-2021.

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Број корисника новчане социјалне помоћи	101	93	103	100	242	221
Број корисника новчане социјалне помоћи, као % укупног броја становника	0,76	0,71	0,8	0,8	1,96	1,84
Број корисника дечијег додатка (0-17 година)	943	864	761	675	579	480
Број корисника дечијег додатка (0-17 година), као % укупног броја деце	43,6	40,81	36,62	33,07	28,99	24,74
Број корисника увећаног дечијег додака	84	79	77	71	58	46

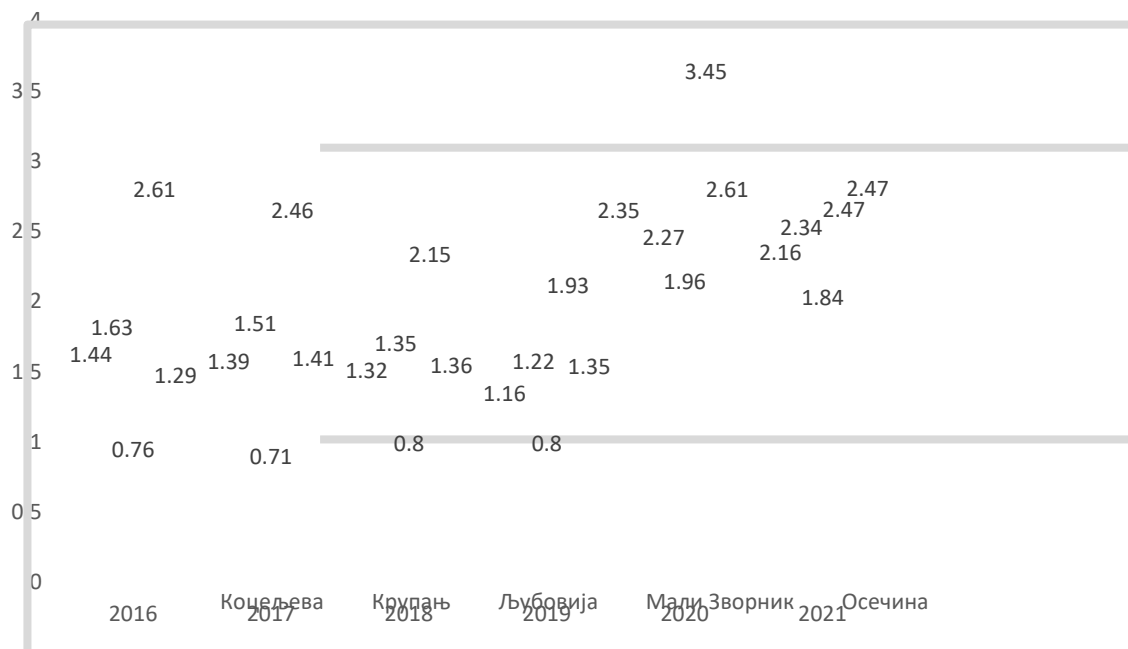
Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
(0-17 година)						
Број корисника увећаног дечијег додатка (0-17 година), као % укупног броја деце	3,88	3,73	3,71	3,48	2,9	2,37
Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица	41	46	29	40	39	41
Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица, као % укупног броја становника	0,31	0,35	0,23	0,32	0,32	0,34
Број корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица	81	85	81	81	79	77
Број корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица, као % укупног броја становника	0,61	0,65	0,63	0,64	0,64	0,64

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Према подацима Аналитичког сервиса ЈЛС, новчану социјалну помоћ је 2021. године примао 221 становник општине Љубовија. Обухват становништва програмом НСП је низак и износи свега 1,84%.

Подаци Центра за социјални рад за 2021. годину се разликују у односу на податке представљене у Аналитичком сервису ЈЛС. Према подацима Центра за социјални рад, новчану социјалну помоћ је 2021. године примило 266 становника општине Љубовија. Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица у 2021. години је 74, а број корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица је 70.

Графикон 4. Број корисника новчане социјалне помоћи (НСП), као % укупног броја становника у упоредивим општинама у периоду 2016-2021.

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Крајем 2021. године, 480 деце и младих (0 до 17 година) у општини Љубовија је примало дечији додаток, од којих је 46 остваривало право на увећане износе и по повољнијим условима. У овој групи су деца са инвалидитетом и са сметњама у развоју, као и деца из једнородитељских и старатељских породица.

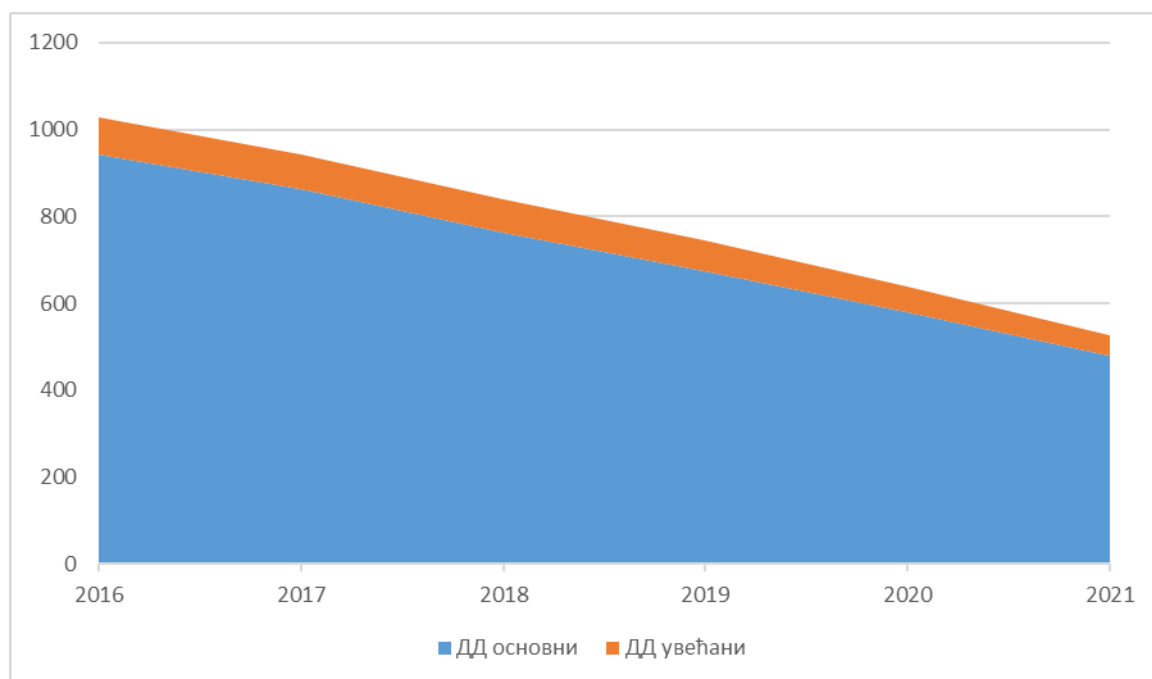
Табела 27. Број корисника дечијег додатка (ДД) и број корисника увећаног дечијег додатка, као % укупног броја деце у упоредивим општинама у 2021. години

Општина	Удео корисника ДД у укупном броју деце (2021)	Удео корисника увећаног ДД у укупном броју деце (2021)
Општина Љубовија	24,74	2,37
Општина Коцељева	2,2	1,01
Општина Крупањ	37,33	6,06
Општина Мали Зворник	23,18	2,9
Општина Осечина	37,93	4,94

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Обухват деце и младих (0-17) програмом дечијег додатка у општини Љубовија је крајем 2021. године износио 24,74% и изнад је просека за Мачванску област (17,4%), а испод обухвата у општинама Крупањ и Осечина.

Графикон 5. Број корисника дечијег додатка и увећаног дечијег додатка у општини Љубовија у периоду 2016-2021.

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Од 2016. године број деце и младих, као и обухват деце и младих програмом дечијег додатка се смањује – са 943 у 2016. години на 480 у 2021. години, односно са 43,6% у 2016. години на 24,74% у 2021. години.

Напомена: Недостаци анализе обухвата програмом НСП и ДД на локалном нивоу

Удео корисника појединих програма социјалне помоћи који су усмерени на сиромашне у укупној популацији (или одговарајућој старосној групи) често се идентификује као показатељ социјалне заштите или се користи за креирање различитих индекса на локалном нивоу. Адекватнији показатељ би био обухват сиромашних - удео корисника ових програма у укупном броју сиромашних. Подаци о распрострањености сиромаштва који се за национални ниво оцењују уз помоћ анкета, нису, међутим, расположиви за локални ниво.

Додатак за помоћ и негу у 2021. години примао је 41 становник Љубовије, а увећани додатак 77. Обухват становништва додатком за помоћ и негу и увећаног додатка је изнад нивоа просека Мачванске области (где је удео корисника додатка за помоћ и негу 0,26, а удео увећаног додатка 0,5). Удео корисника додатка за помоћ и негу код општине Љубовија је већи од удела код општине Крупањ, а испод удела преостале три упоредиве општине. Удео корисника увећаног додатка је једино испод удела код општине Крупањ, а изнад је удела преостале три упоредиве општине.

Табела 28. Број корисника додатка за помоћ и негу (ДПН) и број корисника увећаног додатка, као % укупног броја становника у упоредивим општинама у 2021. години

Општина	Удео корисника ДПН у укупном броју становника (2021)	Удео корисника увећаног додатка у укупном броју становника (2021)
Општина Љубовија	0,34	0,64
Општина Коцељева	0,46	0,59
Општина Крупањ	0,32	0,66
Општина Мали Зворник	0,35	0,58
Општина Осечина	0,41	0,41

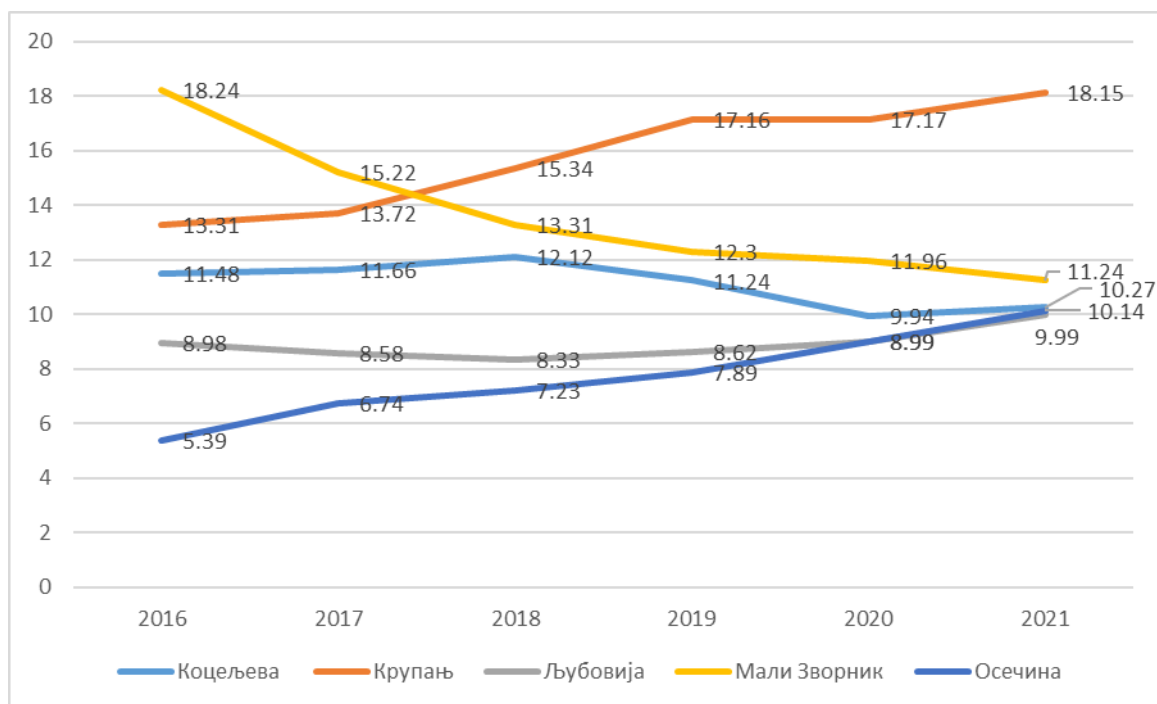
Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Напомена: Недостаци анализе обухвата програмом додатка и увећаног додатка за помоћ и негу на локалном нивоу

За добијање потпуне слике о обухвату рањивих група којима је неопходна помоћ другог лица ради обављања свакодневних активности неопходно је да се прикупе и подаци о накнади за помоћ и негу на коју имају право осигурана лица и пензионери. У бази Аналитички сервис ЈЛС и ДевИнфо бази података ови подаци нису доступни. У Републици Србији је број корисника накнаде чак нешто већи од збира корисника додатка и увећаног додатка за помоћ и негу.

У општини Љубовија је 2.985 корисника пензија или 24,8% од укупног броја становника. Просечан износ пензије је 21.393 динара. Процент корисника пензије је већи од општина Коцељева (са 18,9%), Крупањ (са 24,3%) и Мали Зворник (са 20,6%), а мањи је од процента у општини Осечина (25,5%). Просечан износ пензије је већи него код општина Коцељева (18.054 динара), Крупањ (19.091 динара) и Осечина (17.105 динара), а мањи него у општини Мали Зворник (22.329 динара).

Графикон 6. Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији у упоредивим општинама у периоду 2016-2021.

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Табела 29. Индикатори социјалне заштите у општини Љубовиђа – капацитети за администрање социјалне заштите у периоду 2016-2021.

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	1.191	1.119	1.067	1.083	1.107	1.203
Број жена корисница социјалне заштите на евиденцији ЦСР	629	588	546	569	598	646
Број мушкараца корисника социјалне заштите на евиденцији ЦСР	562	531	521	514	509	557
Број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад, као % укупног броја становника	8,98	8,58	8,33	8,62	8,99	9,99
Број стручних радника у Центру за социјални рад	2	2	1	2	2	3
Капацитет Центра за социјални рад ¹²	596	560	1.067	542	554	401

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Капацитет за администрање социјалне заштите у Љубовиђи је био најнеповољнији крајем 2018. године, када је у Центру за социјални рад био само један стручни радник. У 2021. години ситуација је повољнија у односу на претходне године, јер је повећан број стручних радника у ЦСР, те је крајем 2021. године однос броја корисника социјалне заштите на евиденцији ЦСР и стручних радника ЦСР износио 401. Ово је неповољније у односу на просек Мачванске области (где је крајем 2021. године однос броја корисника социјалне заштите на евиденцији ЦСР и стручних радника ЦСР износио 376), као и у односу на општину Осечину, а повољније је у односу на просек РС (423 у 2021. години) и општине Крупањ, Коцељева и Мали Зворник.

¹² Однос броја корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад и стручних радника Центра за социјални рад.

Подаци о броју стручних радника који су добијени од стране Центра за социјални рад се разликују од података представљених у Аналитичком сервису ЈЛС. Према информацијама Центра за социјални рад, у периоду 2016-2020. године радило је троје стручних радника, а тај број је у 2021. години повећан на 4, те је у 2021. години капацитет Центра за социјални рад¹³ 301.

Табела 30. Капацитети центара за социјални рад у упоредивим општинама у 2021. години

Општина	Однос броја корисника социјалне заштите на евиденцији ЦСР и стручних радника ЦСР у 2021.
Општина Љубовија	401
Општина Коцељева	579
Општина Крупањ	893
Општина Мали Зворник	407
Општина Осечина	265

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Напомена: Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији – индикатор циљева одрживог развоја

Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији је дефинисан као индикатор за праћење циљанодрживог развоја 1.3 Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих.

Валидност овог индикатора је упитна имајући у виду да укупни број корисника социјалне заштите представља збир веома различитих права и услуга, те да тај збир ни у апсолутном ни у релативном изразу заправо нема аналитичку вредност, а самим тим је и упоредивост током времена, али и између ЈЛС, проблематична. То се најбоље уочава у сфери услуга социјалне заштите. Просто сабирање броја корисника разнородних услуга с различитим садржајем, програмима и моделима пружања не обезбеђује валидне информације.

Табела 31. Индикатори социјалне заштите у општини Љубовија – услуге смештаја у периоду 2016-2021.

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Број деце која користе услуге смештаја (0-17 година)	5	5	5	6	7	7
Број деце са инвалидитетом која користе услуге смештаја (0-17 година)	0	0	0	1	2	1
Стопа деце која користе услуге смештаја (0-17 година), промил	2,31	2,36	2,41	2,94	3,51	3,61
Број деце у хранитељским породицама	5	5	5	5	5	6
Број деце са инвалидитетом у хранитељским породицама	0	0	0	0	0	0
Стопа деце у хранитељским породицама, промил	2,31	2,36	2,41	2,45	2,5	3,09
Број деце у резиденцијалним установама	0	0	0	1	2	1
Број деце са инвалидитетом у резиденцијалним установама	0	0	0	1	2	1
Стопа деце у резиденцијалним установама,	0	0	0	0,49	1	0,52

¹³ Однос броја корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад и стручних радника Центра за социјални рад

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
промил						
Број корисника државних домова за смештај старих (65 + година),	1	1	2	13	13	4
Број корисника државних домова за смештај старих (65 + година), као % броја становника 65 + година	0,04	0,04	0,08	0,52	0,51	0,16

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Крајем 2021. године на смештају је 7 деце из Љубовије и то у највећем броју, односно 6 деце је у хранитељским породицама, док је у резиденцијалним установама једно дете и то је дете са инвалидитетом. Стопа деце на смештају (која износи 3,61 промила) је испод просека Републике Србије (4,7 промила) и Мачванске области (6 промила).

Крајем 2021. године свега 4 старих је смештено у државним домовима, а одговарајући удео (који износи 0,16 промила) је испод просека Републике Србије (који износи 0,4 промила) и Мачванске области (који износи 0,3).

С обзиром на снажан пораст броја корисника приватних домова у Србији, сагледавање само броја корисника у државним домовима постаје све мање релевантно.

Услуге социјалне заштите у надлежности ЈЛС

У области социјалне заштите поред националног нивоа и јединице локалне самоуправе обезбеђују поједине услуге и додељују различите врсте новчаних давања и помоћ у натури.

Међу услугама социјалне заштите у надлежности ЈЛС су:

- Дневне услуге у заједници - дневни боравак, помоћ у кући, лични пратилац детета и свратиште;
- Услуге подршке за самостални живот - персонална асистенција, становање уз подршку за младе који напуштају систем социјалне заштите и становање уз подршку за особе с инвалидитетом у ЈЛС које су према степену развијености изнад републичког просека;
- Услуге смештаја - смештај у прихватилиште (за жртве насиља, жртве трговине људима) и предах смештај;
- Саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге.

Међу социјалним давањима у надлежности ЈЛС је једнократна помоћ која се додељује у случају изненадног или тренутног стања социјалне потребе или евентуално при упућивању корисника на услугу смештаја. Општине и градови обезбеђују и друге врсте помоћи (народне кухиње, субвенције, и др.). ЈЛС пружају и материјалну подршку породицама са децом која се често додељује са циљем подстицања рађања (давања приликом рођења детета, помоћ незапосленим породиљама, давања родитељима близанаца и сл.).

Локалне самоуправе финансирају и плате запослених у ЦСР који се старају о правима у надлежности локалног нивоа.

По Одлуци о услугама социјалне заштите општине Љубовија¹⁴, Општина Љубовија се стара о следећим услугама: 1) Помоћ у кући – која се обезбеђује старим, изнемоглим,

¹⁴ Одлука број 06-187/2011-03 од 14.9.2011. године

оболелим и другим лицима која нису у стању да се сама старају о себи, односно немају друге чланове домаћинства који би се старали о обављању одређених послова; 2) Дневни боравак – право на коришћење ове услуге има дете ометено у психичко-физичком развоју, дете са поремећајима у друштвеном понашању и дете које се налази на школовању у специјалним школама; 3) Право на смештај у прихватилиште и прихватну станицу; 4) Друге услуге социјалног рада, као што су превентивна делатност, дијагностика, третман и саветодавно-терапијски рад; 5) Једнократна новчана помоћ и помоћ у натури; 6) Накнада трошкова летовања, зимовања и организовања школе у природи за децу корисника права социјалне заштите; 7) Накнада погребних трошкова у случају смрти корисника новчане социјалне помоћи; 8) Опрема корисника за смештај у установу социјалне заштите или другу породицу.

Према подацима доступним у базама Аналитичког сервиса ЈЛС расходи за социјалну заштиту у 2018. години у општини Љубовија су износили 2,77 милиона РСД или 216 РСД по становнику. Удео расхода за социјалну заштиту у општинском буџету је у 2015. години износио 66,2%, док је тај проценат у 2018. години 0.

Табела 32. Индикатори социјалне заштите у надлежности ЈЛС у општини Љубовија – резултати анкета у 2012, 2015 и 2018. години.

Назив индикатора	2012.	2015.	2018.
Број доступних услуга социјалне заштите у надлежности ЈЛС	2	2	2
Укупни годишњи расходи за услуге социјалне заштите у надлежности ЈЛС, у 000 РСД, номинално	3.381	3.211	2.771
Укупни годишњи расходи за услуге социјалне заштите по становнику, у РСД, номинално	237	238	216
Расходи из буџета ЈЛС за услуге социјалне заштите ¹⁵ , у 000 РСД, номинално	626	2.126	0
Расходи из буџета ЈЛС за услуге социјалне заштите по становнику, у РСД, номинално	44	158	0
Расходи из буџета ЈЛС за услуге социјалне заштите ¹⁶ , као % укупних расхода ЈЛС	0.1	0.4	0
Расходи из буџета ЈЛС за услуге социјалне заштите ¹⁷ , као % укупних расхода за услуге социјалне заштите	18,5	66,2	0

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

У општини Љубовија није забележен раст издвајања из локалног буџета за услуге социјалне заштите у 2018. години у односу на 2015. годину, тачније стопа реалног раста је негативна (-100%). Подаци јасно показују да су средства која су 2015. године била уложена у услуге социјалне заштите, касније преусмерена за друге намене и замењена наменским трансферима.

Према подацима који су расположиви у бази Аналитички сервис ЈЛС, као и на основу резултата анкетања представљених у публикацији „*Матрицање услуга социјалне*

¹⁵ Индикатор обухвата искључиво издвајања из буџета ЈЛС за услуге социјалне заштите. Расходи се односе на текуће трошкове, не укључују амортизацију и не покривају расходе као што су набавка возила, опремање и реновирање просторија и сл.

¹⁶ Индикатор приказује удео расхода за услуге социјалне заштите у укупним расходима и издацима ЈЛС у даатој години

¹⁷ Индикатор приказује удео расхода из буџета ЈЛС за услуге социјалне заштите у укупним расходима за услуге социјалне заштите у надлежности ЈЛС

заштите и материјалне подршке у надлежности ЈЛС у Републици Србији¹⁸, услуга помоћи у кући (ПУК) у општини Љубовија у 2018. години је обезбеђена за 104 одрасла и старија лица, од којих је 91,3% старије од 65 година, а 73% су кориснице женског пола. Услуга је корисницима пружана 3 месеца, 4 сата недељно. Општина Љубовија припада групи од 12 ЈЛС (од 123 ЈЛС које су обухваћене анкетом) које имају најмању дужину пружања услуге у месецима – мање од 6 месеци, док 111 ЈЛС пружа услуге у трајању од 6 до 12 месеци. Љубовија припада и групи од 42 ЈЛС са најмањим бројем сати услуге – до пет сати, док у преосталих 81 ЈЛС корисници добијају ову услугу у од 5 па до више од 10 сати недељно.

Доступност услуге изражена кроз индикатор опште стопе обухвата старих (65+) услугом ПУК у 2018. има просечну вредност од 1,34% учешћа корисника услуге старијих од 65 година у одговарајућем делу популације (65+) у 123 општине и града. Љубовија припада групи од 27 ЈЛС са највишом општом стопом обухвата (2,68% и више). Са друге стране, Љубовија припада групи од 69 ЈЛС које бележе обухват мањи од вредности просека (хипотетичке стопе обухвата), који износи 0,7%. Ова стопа се израчунава на основу удела еквивалентног броја корисника ПУК 65+ у укупном броју становника старијих од 65 година и узима у обзир и број месеци обезбеђивања услуге и интензитет подршке у току недеље.

Јединични трошак, индикатор ефикасности, у 2018. години је износио 559,33 РСД, сврставајући Љубовију међу 15 ЈЛС које имају најскупљу услугу помоћи у кући (јединични трошак већ од 500 динара), док је у Србији у просеку сат услуге помоћ у кући у 2018. години коштао 333 динара по кориснику.

Напомена: Индикатори учинка – доступност и ефикасност

Доступност се мери преко стопе обухвата, стављањем у однос броја корисника услуге и популације одговарајуће старости. Општа стопа обухвата се рачуна на основу стварног броја корисника, а хипотетичка стопа обухвата на основу еквивалентног броја корисника.

Индикатор ефикасности је јединични трошак. Јединични трошак - трошак по кориснику за сат пружене услуге - представља однос укупних годишњих текућих расхода и укупног броја сати годишњег пружања услуге свим корисницима у једној локалној самоуправи.

Услугу помоћ у кући у Љубовији пружа Царски конак, Тршић.

Општина Љубовија припада групи од 64 ЈЛС које су према налазима у публикацији „Матирање услуга социјалне заштите и материјалне подршке у надлежности ЈЛС у Републици Србији“¹⁹, у 2018. години пружале **услугу дневног боравка за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом**. Општина Љубовија је ову услугу пружала током 4 месеца у трајању од 4 сата дневно. Јединични трошкови су 91,73 РСД. Љубовија припада групи од 5 ЈЛС са најмањим бројем месеци пружања услуге и групи од 42 ЈЛС које имају удео еквивалентног броја корисника испод просека.

Услугу дневног боравка за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом у Љубовији пружа Клуб за младе са сметњама у развоју, као пројектну активност, за шест корисника.

¹⁸ „Матирање услуга социјалне заштите и материјалне подршке у надлежности ЈЛС у Републици Србији“, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Републике Србије, 2020.

¹⁹ „Матирање услуга социјалне заштите и материјалне подршке у надлежности ЈЛС у Републици Србији“, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Републике Србије, 2020.

Општина Љубовија припада групи ЈЛС код којих преовлађују новчана давања (83,8%) у односу на помоћ у природи (16,2%) када су **материјална давања** у питању. Такође припада групи од 42 ЈЛС којима је удео за сиромашне мањи од просека (мање од 39,2%).

Према подацима из Одлуке о завршном рачуну буџета општине Љубовија за 2021. годину²⁰, у 2021. години су утрошена финансијска средства:

- У износу од 4,05 милиона динара за програмску активност 0901-0001: Једнократне помоћи и други облици помоћи, и то 2,87 милиона динара за једнократне помоћи по решењима Центра за социјални рад и 1,18 милиона динара по решењима интерресорне комисије;
- 400.000,00 РСД у оквиру програмске активности 0901-0003: Дневне услуге у заједници за суфинансирање трошкова 6 удружења из области социјалне заштите;
- 11,06 милиона динара у оквиру програмске активности 0901-0006: Подршка деци и породицама са децом за исплату накнада породиљама;
- 2 милиона динара за пројекат 0901-4001: Помоћ у кући, при чему је 1,54 милиона динара обезбеђено у виду наменских трансфера, а 0,46 милиона динара учешће Општине.

У Одлуци о буџету општине Љубовија за 2023. годину²¹, у 2023. години издвојена су средства у износу од 1 милион динара за услугу помоћи у кући.

Култура

Главни носилац и координатор културних догађања у општини је Градска библиотека „Милован Глишић“ (бивши Дом културе), која је смештена у општинском центру-насељу Љубовија. Библиотека је у потпуности преузела функцију бившег Дома културе и највећи део активности из области културе и уметности. Поред своје основне делатности, Библиотека је организатор позоришних и биоскопских представа, изложби, промоција, гостовања и пратећих манифестација. Библиотека у Љубовији постоји од 1939. године, која је тада била у саставу Народног универзитета. Под данашњим називом Библиотека „Милован Глишић“ ради од 31. јануара 1996. године када је према одлуци оснивача СО Љубовија формирана као једина институција културе у овој општини. Да би као таква задовољила све културне потребе становништва поред основне делатности Библиотека се бави и кинематографском делатношћу, културно-образовном, сценском, издавачком... Дигитална библиотека Љубовије представља колекцију дигитализованих докумената из завичајног фонда библиотеке „Милован Глишић“ који својим садржајем и формом чине део културне баштине Љубовије и околине²².

Културно-уметничко друштво „Азбуковица“ је основано 1976. године. Данас ово друштво окупља 120 чланова у три ансамбла и представља базу за окупљање младих људи који на овај начин чувају своју традицију.²³

²⁰ Одлука је доступна на: <http://www.ljubovija.rs/budzet.php>

²¹ <http://www.ljubovija.rs/dokumenta/budzet2023/odlBudz2023.pdf>

²² <http://www.ljubovija.rs/drustvo/30>

²³ <http://www.ljubovija.rs/drustvo/30>

Табела 33. Број установа културе и посетилаца

Назив индикатора	2020
Број биоскопа	1
Број посетилаца биоскопа	0
Број музеја	0
Број позоришта	1
Број позоришних представа	11
Број посетилаца позоришта	2.050

Извор: Завод за проучавање културног развитка (преузето са ДевИнфо базе)

Спорт

У области физичке културе врше се интензивна улагања у спортске објекте - две физкултурне сале у Љубовији, модеран фудбалски терен и више игралишта. Од спортских колектива, најстарији је ФК „Дрина“, основан 1928. године, који се тренутно такмичи у Зони Дрина. Женски кошаркашки клуб „Љубовија“ је основан 1976. године. Клуб се тренутно такмичи у Б Женској лиги. Карате клуб „Дрина“ основан је 10. септембра 1975. године и најтрофејнији клуб у општини са око 60 редовних чланова и преко 600 освојених медаља. Шаховски клуб „Дрина“ је такође један од носилаца спортских активности у општини и један од најуспешнијих клубова на овом подручју. Најмлађи, али међу најатрактивнијим клубовима је свакако и Рафтинг клуб „Дринска Регата“ основан 2007. године²⁴. Клуб који је у претходне 2-3 године изузетно напредовао и доживео велику популарност како међу децом тако и међу грађанима је планинарски клуб „Торничка Бобија“ који је постао и један од масовнијих. Клубови који су допринели значајном повећању учесника у систему спорта и обогатили спортску понуду на територији општине Љубовија су одбојкашко спортско удружење „Либеро 015“ и стонотениско спортско удружење „Нец 015“. Ова два удружења иако убедљиво најмлађа имају велику популарност међу децом основношколског узраста.

Спортски савез општине Љубовија представља кровну спортску организацију на територији општине. Основан је 11.03.2013. године у Љубовији са циљем да обједини све спортске клубове и организације који делују на територији општине Љубовија. Циљ Спортског савеза општине Љубовија је да својим деловањем допринесе промоцији и развоју спорта како стварањем неопходних услова за бављењем истим тако и укључивањем што већег броја деце и младих у локалне спортске клубове и организације²⁵.

Тренутно је на територији општине Љубовија активно 18 клубова и организација у оквиру 8 спортских грана. Чланови Спортског савеза општине Љубовија су Општински фудбалски савез Љубовија, карате клуб „Дрина“, кошаркашки клуб „Љубовија“, кошаркашки клуб „Младост“, шаховски клуб „Дрина“, рафтинг клуб „Дринска регата“, планинарски клуб „Торничка Бобија“, спортско удружење „Либеро 015“, Спортско удружење „Нец 015“ и спортско удружење „Вива баскет 015“²⁶.

Спортски савез општине Љубовија настоји да кроз манифестације које организује или у којима има улогу суорганизатора укључи све узрастне категорије становништва (спорт за децу, рекреативни спорт, спорт за радну популацију). У оквиру плана и програма савеза налазе се следећа такмичења и манифестације које су покренута од стране Савеза: Бачки планински маратон (пролећни и јесењи); Радничко-спортске игре;

²⁴ <http://www.ljubovija.rs/drustvo/32>

²⁵ <http://www.ljubovija.rs/drustvo/30>

²⁶ Подаци добијени од стране Спортског савеза општине Љубовија

Спортски турнири поводом „Дринске регате”; Крос РТС-а кроз Србију; Церемонија проглашења најбољих спортиста²⁷.

Резултати истраживања, које је Спортски савез спровео 2021. године, указују да се број деце која тренирају у неком клубу значајно повећао у односу на 2013. годину. Број деце узраста од 7 до 14 година је са 213 у 2013. години повећан на 315 у 2021. години.

У следећој табели је дат преглед броја деце, младих и одраслих који се баве спортом по старосној структури.

Табела 34. Број активних спортиста у односу на укупан број становника у општини Љубовија у 2021. години

Старосна категорија	Број активних спортиста*	Укупан број становника**
0-6 година	20	688
7-14 година	315	877
15-18 година	84	506
19-35 година	214	10.103 ²⁸
Више од 35 година	109	

Извор: * Спортски савез општине Љубовија – резултати истраживања из 2021. године; **Аналитички сервис ЈЛС, подаци за 2021. годину

У Одлуци о буџету општине Љубовија за 2023. годину²⁹, у 2023. години издвојена су средства у износу од 76,1 милион динара (40 милиона динара – трансфери других нивоа валсти и 36,1 милион динара из локалног буџета) за изградњу отвореног базена у оквиру спортско-рекреативног комплекса у Љубовији. Укупна вредност пројекта је 101,35 милиона динара, а очекивани завршетак финансирања у 2024. години.

Политике за младе

Канцеларија за младе Љубовија почела је са радом 12.11.2008. године у оквиру процеса имплементације Националне стратегије за младе Републике Србије, али је постала активна тек крајем 2009 године. Последњих пар година Канцеларија није била активна, с тим да је у новембру 2022. године, општина Љубовија у сарадњи са Националном асоцијацијом канцеларија за младе покренула иницијативу за поновно покретање рада ове канцеларије са циљем развијања локалне омладинске политике.

Удружења грађана³⁰

Општинска организација спортских риболоваца „Дрина“ је основана 12. јула 1951. године. Удружење је остварило сарадњу са риболовачким удружењима из општина Мали Зворник, Бајина Башта, као и општином Братунац (Република Српска, Босна и Херцеговина) ради организације такмичења за најмлађе чланове удружења. Циљ даљег развоја удружења се највише односи на афирмацију деце школског узраста по питању такмичења у спортско рекреативном риболову. Риболовачко удружење поседује непокретност на самој обали реке Дрине и то: земљиште у грађевинском подручју, укупне површине 6.747 м², које је стечено из личних средства риболоваца. У непосредној близини поменуте непокретности налази се водена површина која представља барски екосистем. Читав простор састоји се од 10-12 бара које се директно

²⁷ Подаци добијени од стране Спортског савеза општине Љубовија

²⁸ Број пунолетног становништва у општини Љубовија (18 и више година); Извор: Аналитички сервис ЈЛС, подаци за 2021. годину

²⁹ <http://www.ljubovija.rs/dokumenta/budzet2023/odlBudz2023.pdf>

³⁰ Инструкција: Недостају подаци за друга удружења

напајају водом из реке Дрине и које представљају потенцијал за прављење такмичарске стазе како за најмлађе чланове удружења тако и за сениорска такмичења у фидер риболову и риболову на варалицу³¹.

Економски развој

Локалне финансије

Посматрајући период од 2016 до 2021. године, општина Љубовија бележи благе осцилације степена раста самофинансирања и финансијске аутономије, са изузетком 2018. године када вредности ових показатеља достижу максималну вредност.

Табела 35. Локалне финансије општине Љубовија 2016-2021.

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Укупни приходи (000 РСД, номинално)	450.257	481.746	480.568	479.045	583.954	637.493
Укупни приходи по становнику (РСД, номинално)	33.966	36.930	37.530	38.116	47.399	52.935
Степен самофинансирања ЈЛС (%)	49,9	48,4	100	50,4	40,9	50,1
Финансијска аутономија ЈЛС (%)	51,7	48,4	100	50,4	53,4	52,7

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Посматрајући ниво упоредивих општина, према подацима доступним на Аналитичком сервису ЈЛС, Љубовија у 2021. години има укупне приходе по становнику (који износе 52.935 РСД) веће од општина Коцељева (44.616 РСД), Крупањ (41.231 РСД) и Осечина (41.743 РСД), а мање од општине Мали Зворник (59.926 РСД).

Степен самофинансирања општине Љубовија у 2021. години (50,1%) је већи од општина Крупањ (40,1%) и Осечина (44%), а мањи од општина Коцељева (50,2%) и Мали Зворник (65,8%) веће вредности од општине Коцељева и општине Крупањ, док се у погледу финансијске аутономије општина Љубовија (52,7%) позиционира на друго место после општине Мали Зворник (65,8%).

Табела 36. Степен самофинансирања и финансијске аутономије упоредивих општина у 2021. години

Општина	Степен самофинансирања ЈЛС, % (2021)	Финансијска аутономија ЈЛС, % (2021)
Општина Љубовија	50,1	52,7
Општина Коцељева	50,2	50,7
Општина Крупањ	40,1	41,4
Општина Мали Зворник	64,8	65,8
Општина Осечина	44,0	44,1

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Број привредних друштава и пословање привредних друштава

Према подацима Аналитичког сервиса ЈЛС, у периоду од 2016. до 2021. године нису присутне значајније осцилације у броју активних привредних друштава, као ни у стопи настанка привредних друштава које се крећу између 4,5% и 6%, односно од 5,9% у 2016. до 4,5 у 2018. и 2021. години. Када је у питању нето ефекат оснивања нових привредних друштава уочене су мање осцилације, где је у 2019. години забележен већи број угашених привредних друштава у односу на број основаних, односно на 10

³¹ Извор: Општинска организација спортских риболоваца „Дрина“

угашених привредних друштава основано је 6, а у 2021. години је нето ефекат оснивања нових привредних друштава највећи и износи 2,5 – када је на два угашена привредна друштва основано 5 нових. Стопа гашења привредних друштава је имала највећу вредност у 2019. години (9,3%).

Табела 37. Број привредних друштава у општини Љубовија у периоду 2016-2021.

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021.
Број привредних друштава	101	103	111	107	107	110
Број привредних друштава на 1.000 становника	8	8	9	9	9	9
Нето ефекат оснивања нових привредних друштава ³²	2	1,2	1,3	0,6	1	2,5
Стопа настанка привредних друштава ³³ , %	5,9	5,8	4,5	5,6	4,7	4,5
Број новооснованих привредних друштава	6	6	5	6	5	5
Број брисаних/угашених привредних друштава	3	5	4	10	5	2
Стопа брисања/гашења привредних друштава ³⁴ , %	3	4,9	3,6	9,3	4,7	1,8

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Нешто веће осцилације су приметне у броју брисаних/угашених привредних друштава са значајним скоком броја брисаних/угашених привредних субјеката на 10 у 2019. години.

Табела 38. Број привредних друштава на 1.000 становника и нето ефекат оснивања нових привредних друштава у упоредивим општинама у 2021. години

Општина	Број привредних друштава на 1.000 становника (2021)	Нето ефекат оснивања нових привредних друштава (2021)
Општина Љубовија	9	2,5
Општина Коцељева	9	1,1
Општина Крупањ	8	1,8
Општина Мали Зворник	8	2,4
Општина Осечина	6	1

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Када се погледају подаци у последњој, 2021. години, општина Љубовија у односу на упоредиве општине има, заједно са општином Коцељева, највише вредности броја привредних друштава на 1.000 становника (који износи 9). Међутим, тај индикатор далеко испод просека Републике Србије (који износи 19), а такође је и испод просека у Мачванској области (који износи 12).

Нето ефекат оснивања нових привредних друштава у 2021. години је највећи у односу на упоредиве општине.

Према подацима доступним на Аналитичком сервису ЈЛС, у 2021. години, 89 привредних друштава из Љубовије су предали финансијске извештаје Агенцији за привредне регистре (АПР). 57 привредних друштава је пословало са нето добитком, а

³² Однос броја новооснованих и броја угашених привредних друштава са пословним седиштем на територији ЈЛС. Приказује број новооснованих привредних друштава на свако угашено привредно друштво.

³³ Удео новооснованих привредних друштава у укупном броју привредних друштава са пословним седиштем на територији ЈЛС.

³⁴ Однос броја брисаних/угашених привредних друштава и укупног броја активних привредних друштава са пословним седиштем на територији ЈЛС

17 са нето губитком (15,4% од укупног броја привредних друштава, односно 19,1% од привредних друштава који су предали финансијске извештаје). Укупан пословни приход привредних друштава износи 6,2 милијарди динара, односно 69,8 милиона динара по привредном друштву. Привредна друштва у општини Љубовија имају 7,5 милијарди динара средстава и располажу са капиталом од 4,2 милијарди динара.

Поређења ради треба напоменути да у општини Коцељева пословни приход по привредном друштву износи 164,7 милиона динара, у Крупњу 59,9 милиона динара, а у Малом Зворнику 41,8 милион динара.

Број предузетника и пословање предузетника

На територији општине Љубовија изражен је континуиран раст броја активних предузетника кроз посматране године. Број активних предузетника је у посматраном периоду у кумулативном износу порастао за 49% или за 250 предузетника у 2021. у односу на 2016. годину. Стопа настанка предузетника се кретала у распону од 14,2% до 22,6%, односно највећа стопа је забележена у 2018. години (22,6%), а најнижа у 2021. години (14,2%).

Нето ефекат оснивања нових предузетника посматрајући појединачно по годинама се креће у распону од 1,2 (2016. година) до 1,9 (2018. година). У последњој посматраној, 2021. години, вредност индикатора је 1,8 - на 59 угашених предузетника основано је 108 нових.

Табела 39. Број предузетника у општини Љубовија у периоду 2016-2021.

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021.
Број предузетника	510	542	615	672	711	760
Број предузетника на 1.000 становника	38	42	48	53	58	63
Нето ефекат оснивања нових предузетника ³⁵	1,2	1,4	1,9	1,7	1,6	1,8
Стопа настанка предузетника ³⁶ , %	22,4	20,5	22,6	18,3	14,5	14,2
Број новооснованих предузетника	114	111	139	123	103	108
Број брисаних/угашених предузетника	95	79	74	72	63	59
Стопа брисања/гашења предузетника ³⁷ , %	18,6	14,6	12	10,7	8,9	7,8

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Идентично претходним приказаним индикаторима и број предузетника на 1.000 становника региструје континуитет у расту у свим анализираним годинама. У 2021. години, број предузетника на 1.000 становника у општини Љубовија износи 63, што је изнад просека Републике (просек РС износи 42 предузетничких радњи на 1.000 становника), као и значајно изнад вредности предметног индикатора у свим упоредивим општинама.

Табела 40. Број предузетника на 1.000 становника и нето ефекат оснивања нових предузетника у упоредивим општинама у 2021. години

Општина	Број предузетника на 1.000 становника (2021)	Нето ефекат оснивања нових предузетника (2021)
Општина Љубовија	63	1,8
Општина Коцељева	34	2
Општина Крупањ	50	1,5

³⁵ Однос броја новооснованих и броја угашених предузетника са пословним седиштем на територији ЈЛС. Приказује број новооснованих предузетника на сваког угашеног предузетника.

³⁶ Удео новооснованих предузетника у укупном броју предузетника са пословним седиштем на територији ЈЛС.

³⁷ Однос броја брисаних/угашених предузетника и укупног броја активних предузетника са пословним седиштем на територији ЈЛС.

Општина	Број предузетника на 1.000 становника (2021)	Нето ефекат оснивања нових предузетника (2021)
Општина Мали Зворник	48	2,2
Општина Осечина	39	1,8

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Нето ефекат оснивања нових предузетника у 2021. години је на нивоу општине Осечина, изнад општине Крупањ и испод општина Коцељева и Мали Зворник.

Према подацима доступним на Аналитичком сервису ЈЛС, у 2021. години, 205 предузетника из Љубовије су предали финансијске извештаје Агенцији за привредне регистре (АПР). 137 предузетника је пословало са нето добитком, а 60 са нето губитком. Укупан пословни приход предузетника износи 2,5 милијарди динара, односно 12,4 милиона динара по предузетнику. Предузетници у општини Љубовија имају 1,2 милијарди динара средстава и располажу са капиталом од 0,5 милијарди динара.

Поређења ради треба напоменути да у општини Коцељева пословни приход по предузетнику износи 15 милиона динара, у Крупању 17,9 милиона динара, а у Малом Зворнику 12,6 милион динара, па се може рећи да општина Љубовија има највећи број предузетника на 1.000 становника међу упоредивим општинама, али пословни приход по једном предузетнику је најнижи.

Спољнотрговинска размена

Број извозника са територије општине Љубовија се креће у распону од 13 (2016.) до 20 (2018.) и њихов удео у свим посматраним годинама се креће од 12,9% (2016.) до 18% (2018.) у укупном броју активних привредних субјеката. Нешто значајније осцилације се могу приметити када је реч о увозницима, чији удео у укупном броју активних привредних субјеката износи од 14,4% (2018.) до 22,3% (2017.) у посматраном шестогодишњем периоду.

Суфицит/дефицит варирају од године до године, док се највећи суфицит остварује у 2021 години.

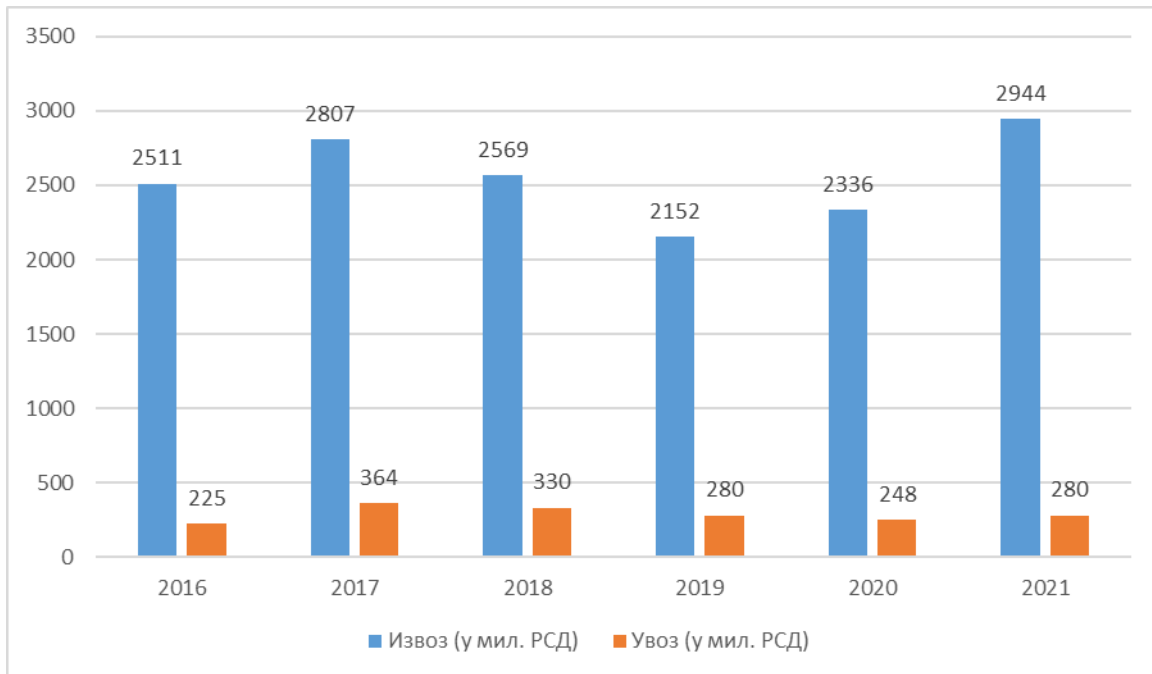
Табела 41. Показатељи спољнотрговинске размене

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Укупан број извозника	13	17	20	17	14	19
Број извозника, као % укупног броја активних привредних субјеката	12,9	16,5	18	15,9	13,1	17,3
Укупан извоз (у хиљ. динара, номинално)	2.511.097	2.806.966	2.569.384	2.152.366	2.335.901	2.944.242
Укупан број увозника	15	23	16	21	17	20
Број увозника, као % укупног броја активних привредних субјеката	14,9	22,3	14,4	19,6	15,9	18,2
Укупан увоз (у хиљ. динара, номинално)	224.701	364.000	330.138	280.347	247.698	279.537
Суфицит/дефицит (у хиљ. динара, номинално)	2.286.396	2.442.966	2.239.246	1.872.019	2.088.203	2.664.705
Покривеност увоза извозом	1.117,5	771,1	778,3	767,8	943	1.053,3
Годишње стопе раста извоза (%)	-6,7	11,8	-8,5	-16,2	8,5	26
Годишње стопе раста увоза (%)	1,8	62	-9,3	-15,1	-11,6	12,9

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

У посматраном периоду региструју се годишње стопе раста увоза и извоза и са негативним вредностима, што указује на мању отвореност локалне заједнице, мањи прилив девизних средстава и мању привредну активност уопште, што се може груписати у још једну од бројних последица пандемије вируса *COVID-19*. Посматрајући предметне индикаторе у осталим упоредивим општинама, ситуација је слична.

Графикон 7. Вредност спољнотрговинске размена у периоду 2016-2021.

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

У 2021. години уочава се раст годишње стопе и извоза и увоза код 4 упоредиве општине. Највећу стопу раста извоза има општина Крупањ (81,7%), потом општина Коцељева (39,9%), општина Осечина (33,3%) и општина Љубовија (26%), док општина Мали Зворник и даље има негативну стопу раста. Највећу стопу раста увоза има Крупањ (139,3%), потом Мали Зворник (39,3%), Љубовија (12,9%) и Коцељева (1,1%). Општина Осечина има негативну стопу раста увоза (-11,2%).

Општина Љубовија се са обимом од 3,2 милијарди динара налази у средини међу 5 упоредивих општина по питању обима спољнотрговинске размене. Коцељева има 9,8 милијарди, а Осечина 4,1 милијарди динара. Општине Мали Зворник и Крупањ имају испод једне милијарде динара.

Љубовија има највећу покривеност увоза извозом са 1.053%. Осечина има 846,9%, Коцељева 326,3%, а Крупањ 186,1%. Код општине Мали Зворник овај проценат је испод 100% (51,1%), односно увоз је већи од извоза.

Инвестиције

Укупни износ остварених инвестиција на територији општине Љубовија у 2021. години износио је 214.652.000 динара. У поређењу са осталим упоредивим општинама, општина Љубовија има веће инвестиције једино у односу на општину Крупањ (92.975.000 динара). Општина Коцељева има значајно веће вредности остварених инвестиција (855.235.000 динара), а Мали Зворник (520.009.000 динара) и Осечина (460.824.000 динара) више од двоструко веће вредности остварених инвестиција у 2021. години.

Табела 42. Остварене инвестиције у нова основна средства по карактеру изградње и техничкој структури у 2021. години (у 000 динара)

Регион Област Општина	Укупно	Карактер изградње			Техничка структура		
		Нови капацитети	Реконструкциј а/модерн./прош ирење	Одржавање постојећих капацитета	Грађев. радови	Опрема с монтажом Домаћа опрема	Увозна опрема
Шумадија и Западна Србија	121.273.127	58.036.840	56.454.898	6.781.389	47.857.227	39.503.136	27.971.896
Мачванска област	10.588.495	5.023.786	4.926.062	638.427	3.022.397	3.582.383	3.826.585
Општина Љубовија	214.652	197.848	9.051	7.753	168.281	32.667	12.169

Извор: РЗС публикација, Општине и региони у РС, 2021.³⁸

Општина Љубовија учествује са 0,18% у укупним инвестицијама у региону Шумадије и Западне Србије и са 2% у оствареним инвестицијама на нивоу Мачванске области је 6,31%. Са становишта карактера изградње инвестиција, у општини Љубовија у 2021. години улагало се највише у нове капацитете (92,2%), а са становишта техничке структуре у грађевинске радове (78,4%).

Табела 43. Остварене инвестиције у нова основна средства по делатностима у општини Љубовија у 2021. години

Делатност	Инвестиција (у хиљ. динара)
Државна управа и обавезно социјално осигурање	164.580
Прерађивачка индустрија	17.371
Рударство	15.187
Образовање	12.828

Извор: РЗС публикација, Општине и региони у РС, 2021.

Од 214.652.000 динара инвестиција у 2021. години највеће инвестиције по делатностима су остварене у државну управу и обавезно социјално осигурање (76,8%), потом у прерађивачку индустрију (8,1%), рударство (7,1%) и образовање (6%).

Пољопривреда

Пољопривреда је према сачуваним историјским подацима била основна делатност људи на овим просторима, а у модерно време представљала је један од главних замајаца развоја. И поред тога што је процес индустријализације довео до великих миграција становништва са ових простора и смањио проценат становништва који зависи искључиво од пољопривреде и даље је велики број становника општине који су посредно или непосредно везани за пољопривреду. Опште је познато да је највећи део терета у време економских санкција и економске кризе поднела пољопривреда. Изостанак улагања у основна средства довео је до тога да је просечна старост механизације у пољопривреди преко 20 година. Исти је случај и са засадима воћа и са основним стадима у сточарству који нису адекватно обнављани. Разлози за овакво стање у пољопривреди су и гашење и стечај земљорадничких задруга које су биле главни организатори и носиоци пољопривредне производње.³⁹

Према подацима Анкете о структури пољопривредних газдинстава на територији општине Љубовија има 3.169 пољопривредних газдинстава. У структури коришћеног пољопривредног земљишта доминирају ливаде и пашњаци (39,73%), потом оранице и баште (39,21%), и воћњаци (20,50%).

³⁸ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/pdf/G202113048.pdf>

³⁹ Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за општину Љубовија за 2022. годину

Табела 44. Структура пољопривредних газдинстава

Назив индикатора	2018
Број газдинстава	3.169
Коришћено пољопривредно земљиште (хектар)	11.102
Оранице и баште (хектар)	4.354
Воћњаци (хектар)	2.276
Виногради (хектар)	0
Ливаде и пашњаци (хектар)	4.411

Извор: РЗС публикација, Општине и региони у РС, 2022. (Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018.)

Обрадиво земљиште се највећим делом налази у долини реке Дрине. Мањи део земљишта налази се у брдско-планинском залеђу. Природни агрометеоролошки, услови су изузетни за гајење повртарских култура. Пашњаци су добра основа за развој сточарства и пчеларства, али и организованог сакупљања и прераде лековитог биља. Клима је умерено континентална са честим температурним колебањима. Предности општине Љубовија у области пољопривреде су постојање еколошки здравих зона, добра покривеност пољопривредном механизацијом, традиција интезивне тржишно оријентисане пољопривредне производње, велики број регистрованих пољопривредних газдинстава. Развијена је мрежа ветеринарских, пољопривредних станица и апотека и организована противградна заштита на територији целе Општине⁴⁰.

Воћарску производњу на овом подручју карактерише уситњеност парцела и недовољна технологија производње. Иако су природни услови повољни, због уситњености парцела и непотпуне агротехнике, приноси воћа су нестабилни. Због недостатка сезонске радне снаге и због варијација на тржишту на овим просторима нема великих комерцијалних засада. Водећа воћна врста на просторима општине Љубовија је малина⁴¹.

Сточарску производњу на подручју општине карактеришу честе осцилације, смањивање и повећање. Ова производња је у директној вези са ратарском производњом тј. са могућношћу да се обезбеди кабаста сточна храна. Број грла појединих сточарских врста често осцилира пре свега због различитих тржишних услова. Од прерадних капацитета, на подручју општине, постоји млекара која може да преради 10.000 литара млека дневно и два мања објекта за прераду млека док капацитета за месне прерађевине нема⁴².

Табела 45. Број грла стоке на газдинствима

Назив индикатора	2018
Говеда	3.679
Свиње	15.047
Овце	28.042
Живина	90.089

Извор: РЗС публикација, Општине и региони у РС, 2022. (Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018.)

Стање пољопривредне механизације на територији општине Љубовија идентично је стању на територији целе Републике, механизација је застарела, а просечна старост је око 30 година. Према анкетним подацима из 2018. године на територији општине има укупно 1.175 трактора.

⁴⁰ СЛОП општине Љубовија 2013-2022.

⁴¹ СЛОП општине Љубовија 2013-2022.

⁴² СЛОП општине Љубовија 2013-2022.

Запосленост и зараде

Укупан број запослених на територији општине Љубовија бележи константан раст у периоду од 2016-2021. године, уз изузетак 2018. године када долази до неприметног пада у односу на 2017. годину.

Табела 46. Преглед запослености и незапослености

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Број запослених лица	2.959	3.058	3.052	3.117	3.207	3.192
Број запослених као % становништва старости 15+ година	25,7	27	27,4	28,5	29,9	30,5
Број незапослених лица	2.104	1.936	1.765	1.702	1.669	1.612

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Укупан број запослених лица у односу на укупну популацију старости 15+ према подацима аналитичког сервиса ЈЛС у 2021. години има континуитет у расту и максималну вредност достиже у последњој анализираној години (30,5%).

Од укупног броја запослених више од 60% запослених у свим анализираним годинама је у правним лицима. Приватни предузетници и запослени код њих, као % укупног броја запослених, максималну вредност имају у 2021. години са уделом од 29,7%. Почев од 2015. године региструје се и број индивидуалних пољопривредника чији је удео у 2021. износио 8,6% у укупном броју запослених. Ову категорију запослених карактерише релативно високо учешће у укупној запослености, али са континуитетом у паду из године у годину.

Табела 47. Структура запослености према врсти пословног субјекта

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Запослени у правним лицима, као % укупног броја запослених	65,2	65,5	64,4	62,5	61,6	61,7
Приватни предузетници и запослени код њих, као % укупног броја запослених	20,5	21,1	23,4	26,7	29,1	29,7
Регистровани индивидуални пољопривредници, као % укупног броја запослених	14,3	13,4	12,3	10,9	9,3	8,6

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Анализом података које води Аналитички сервис ЈЛС, у 2021. години, највише је било запослених у прерађивачкој индустрији (22%), у сектору грађевинарства (14,1%), трговини на велико и мало (14%), потом у рударству (9,8%), у државној управи и обавезном социјалном осигурању (8%), образовању (7,3%).

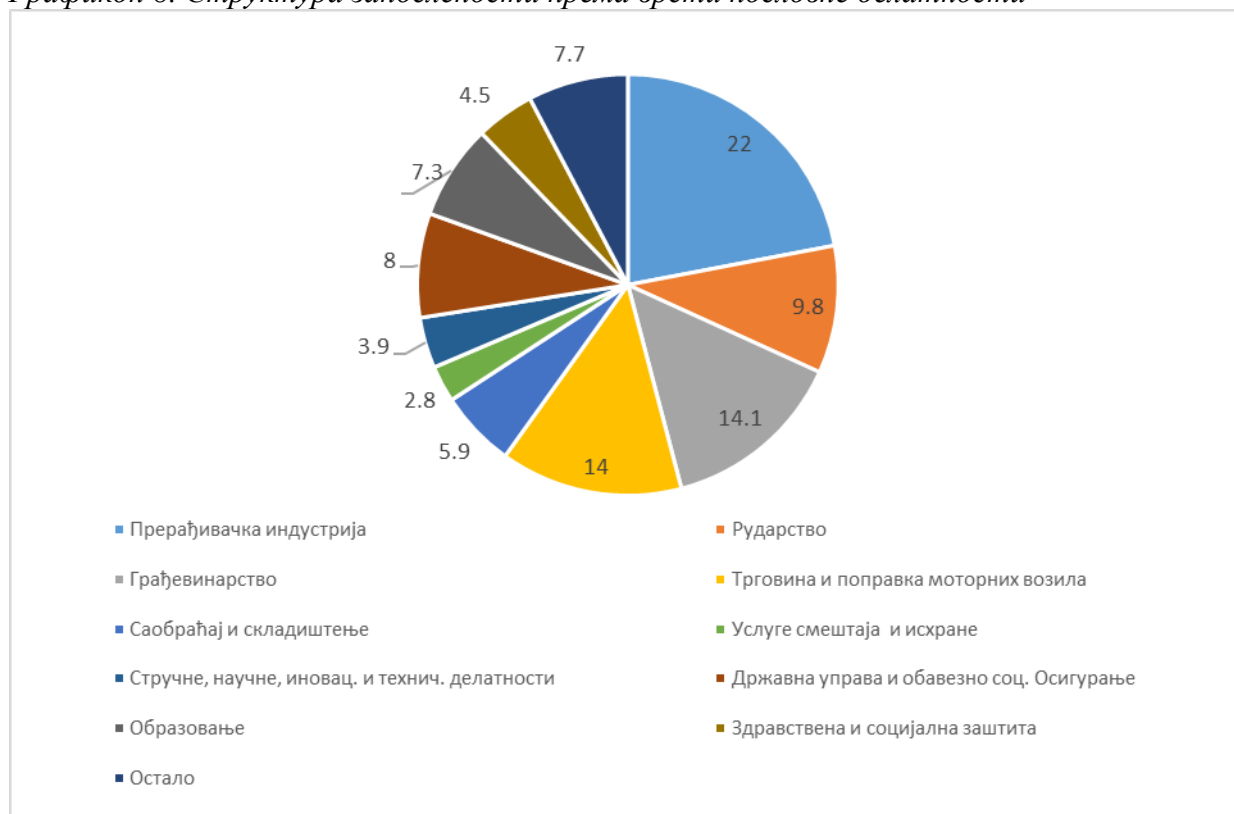
Табела 48. Структура запослености према врсти пословне делатности

Назив индикатора	2021
Број запослених у пољопривреди, шумарству и рибарству, као % укупног броја запослених	0,9
Број запослених у рударству, као % укупног броја запослених	9,8
Број запослених у прерађивачкој индустрији, као % укупног броја запослених	22,0
Број запослених у сектору снабдевања електричном енергијом, гасом и паром, као % укупног броја запослених	0,4
Број запослених у сектору снабдевања водом и управљањем отпадним водама, као % укупног броја запослених	1,4
Број запослених у грађевинарству, као % укупног броја запослених	14,1

Назив индикатора	2021
Број запослених у трговини на велико и мало и поправци моторних возила, као % укупног броја запослених	14,0
Број запослених у сектору саобраћаја и складиштења, као % укупног броја запослених	5,9
Број запослених у сектору услуга смештаја и исхране, као % укупног броја запослених	2,8
Број запослених у сектору информисања и комуникације, као % укупног броја запослених	1,0
Број запослених у финансијским делатностима и делтностима осигурања, као % укупног броја запослених	0,7
Број запослених у пословању некретнинама, као % укупног броја запослених	0
Број запослених у стручним, научним, иновационим и техничким делатностима, као % укупног броја запослених	3,9
Број запослених у административним и помоћним услужним делатностима, као % укупног броја запослених	0,2
Број запослених у државној управи и обавезном социјалном осигурању, као % укупног броја запослених	8,0
Број запослених у образовању, као % укупног броја запослених	7,3
Број запослених у здравственој и социјалној заштити, као % укупног броја запослених	4,5
Број запослених у уметности, забави и рекреацији, као % укупног броја запослених	1,1
Број запослених у осталим услужним делатностима, као % укупног броја запослених	2

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Графикон 8. Структура запослености према врсти пословне делатности

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Незапосленост

Сходно тренду повећања укупне запослености, у посматраном шестогодишњем периоду незапосленост бележи значајан пад, и то са 2.104 у 2016. години на 1.612 у 2021. години. Број незапослених лица на 1.000 такође бележи пад – са 159 у 2016. на 134 у 2021. години.

Учешће жена у укупном броју незапослених лица је у посматраном периоду већа од 50% и има тенденцију раста – са 50,9% у 2016. на 55,6% у 2021. години.

Табела 49. Структура незапослености у општини Љубовија у периоду 2016-2021.

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Незапослена лица	2.104	1.936	1.765	1.702	1.669	1.612
Незапослена лица на 1.000 становника	159	148	138	135	135	134
Незапослене жене, као % незапослених лица	50,9	52,1	51,9	53,3	55,4	55,6
Дугорочно незапослена лица ⁴³ , као % незапослених лица	79,3	79,9	77,5	76,3	78,4	73,2
Незапослена лица која први пут траже запослење ⁴⁴ , као % незапослених лица	41,6	38,4	38	74	72,9	76,1
Незапослени млади ⁴⁵ , као % незапослених лица	23,2	19,2	19,4	18,7	18	18,8
Незапослени старији ⁴⁶ , као % незапослених лица	30,9	33,5	36,3	37,4	38,5	38,9

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Позитивна чињеница јесте смањење незапослености млађе популације из године у годину – са 23,2% у 2016. на 18,8% у 2021. години. Супротно томе незапосленост старије популације има тенденцију раста.

У односу на упоредиве општине, општина Љубовија има исти број незапослених лица на 1.000 становника као општина Коцељева. Све друге општине региструју повољније вредности од општине Љубовија.

Табела 50. Број незапослених лица на 1.000 становника у упоредивим општинама

Општина	Број незапослених лица на 1.000 становника (2021)
Општина Љубовија	134
Општина Коцељева	134
Општина Крупањ	108
Општина Мали Зворник	112
Општина Осечина	70

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

⁴³ Удео дугорочно незапослених лица у укупном броју незапослених пријављених на евиденцију НСЗ, стање на крају децембра. Дугорочно незапослена лица на евиденцији НСЗ су она лица која траже посао дуже од годину дана.

⁴⁴ Удео лица која први пут траже запослење у укупном броју незапослених пријављених на евиденцију НСЗ, стање на крају децембра. Лице које први пут тражи запослење је “незапослено лице које се налази на евиденцији НСЗ, а које никада раније није било у радном односу, односно није остварило право на рад на неки други начин, без обзира на ниво и врсту завршене школе”. (НСЗ, Месечни статистички билтен).

⁴⁵ Удео незапослених младих у укупном броју незапослених пријављених на евиденцију НСЗ, стање на крају децембра. Незапослени млади су лица старости 15-29 година пријављена на евиденцију НСЗ-а.

⁴⁶ Удео незапослених старијих у укупном броју незапослених пријављених на евиденцију НСЗ, стање на крају децембра. Незапослени старији су лица старија од 50 година пријављена на евиденцију НСЗ-а.

У 2021. години у структури незапослених доминирају лица са средњом стручном спремом (55,6%), потом следе лица без квалификација (36,5%) а најмање учешће у незапослености имају лица са вишим и високим образовањем (7,9%).

Табела 51. Структура незапослених лица према квалификацијама у општини Љубовија у периоду 2016-2021.

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Незапослена лица без квалификација, као % незапослених лица	35,6	35,5	36	34,8	36,7	36,5
Незапослена лица са средњим образовањем, као % незапослених лица	57,1	57,4	57,3	57,6	55,4	55,6
Незапослена лица са вишим и високим образовањем, као % незапослених лица	7,3	7,1	6,7	7,6	7,8	7,9

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Зараде

Према подацима Републичког завода за статистику, на територији општине Љубовија региструје се тренд раста просечних зарада из године у годину, од 38.591 динара у 2016. до 55.169 динара у 2021. години.

Табела 52. Просечне зараде без пореза и доприноса, по запосленом у упоредивим општинама у периоду 2016-2021.

Општина	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Љубовија	38.591	39.674	43.717	46.440	50.154	55.169
Коцељева	39.134	39.918	38.036	42.194	45.642	48.927
Крупањ	29.520	29.213	36.703	39.984	44.101	48.303
Мали Зворник	36.311	36.291	40.757	44.622	48.737	52.352
Осечина	34.512	36.482	39.402	42.053	46.133	50.598

Извор: РЗС публикација, Општине и региони у РС, 2022.

У 2021. години износ просечне зараде (без пореза и доприноса) у општини Љубовија достиже вредност од 50.154 динара, што је незнатно мање од просека Мачванског округа (54.582 динара) и значајно ниже од просека Републике 65.864 динара. У поређењу са осталим општинама, општина Љубовија се најбоље позиционира по висини просечних зарада без урачунатих пореза и доприноса.

Туризам

Расположиви природни ресурси и културно-историјско наслеђе који омогућавају унапређење конкурентности туристичке понуде на територији општине Љубовија су: река Дрина, планина Бобија, река Трешњица и кањон реке Трешњице (Специјални резерват природе „Клисура реке Трешњице“), Мачков камен на планини Јагодњи (Меморијални природни споменик „Мачков камен“), Спомен-костурница „Мачков камен“, Римски мост (Латинска ћуприја), Шанац – Град на Баурићу, Мали и Велики град у Горњој Трешњици (остаци старог утврђења), Звечаљка пећина, Безимена пећина, пећина Качар, бројне цркве (Црква брвнара у Доњој Оровици, црква у Селанцу, црква у Горњој Љубовићи, црква у Цапарићу...), манастири (манастир „Св.Николај Српски“-Соко град, манастир „Св.Тројице“- Читлук, манастир „Св.Тројице“- Бјеле воде, манастир посвећен Св.Огњеној Марији у Рујевцу).

Река Дрина, некада називана Зеленика или Зеленка због своје смарадно-зелене боје, свакако представља кључну атракцију као једна од најлепших и најчистијих река у Србији. У делу њеног тока који у дужини од 38 км пролази кроз општину Љубовија, она је не само најчистија, већ и изузетно пловна и релативно „мирна“ у односу на друге делове њеног тока.

Река Дрина као највећи речни ток у регији са својом флором и фауном представља изузетно погодан екосистем за живот ретких рибљих врста. По својим специфичностима даје могућност риболовцима да уживају у различитим техникама риболова. Као река црноморског слива карактеристична је и позната како на Балкану тако и шире по риби младици која је представник салмонидних врста риба. Поред поменуте младице, која је најплеменитија риба Дрине, такође је препознатљива по липљенима и пастрмкама као и другим рибљим врстама које заједно погодују развоју туризма⁴⁷.

Поред Дрине, изузетно су атрактивни и кањони реке Трешњице, Трибуће и речице Козловац кроз који пролази и Римски пут, местимично солидно очуван.

У оквиру богатог биодиверзитета општине, истиче се природно плодиште заштићене врсте рибе младице (lat. *Hucho hucho*), које обухвата подручје доњег тога реке Трешњице, низводно од преградне бране у насељу Горња Трешњица до ушћа у Дрину, као и 300 м обале Дрине низводно од ушћа Трешњице под правим углом на матицу реке.

Кањон реке Трешњице као станиште белоглавог супа, заштићен је као специјални резерват природе.

Шта се тиче биодиверзитета, на територији општине налази се 10 приоритетних типова станишта у клисури Реке Трешњице, као и 10 врста риба, 1 врста водоземаца, 35 врста птица и 29 врста сисара, који имају неку од категорија националне или међународне заштите.

Планина Бобија, многобројни планински извори пијаће воде и мрежа притока Дрине, доприносе додатно врхунској разноликости природног наслеђа.

Кад је у питању културно-историјско наслеђе, на територији општине (и деломично на територији суседних општина коју обухвата Азбуковачко Намесништво) се налази укупно 6 манастира и 13 цркава, од којих су најпосећенији Манастир на Соко-граду и Св. Тројице, као и цркве брвнаре. Такође, идентификовано је 58 археолошких налазишта која датирају из различитих периода од праисторије до средњег века, 34 вредна објекта градитељског наслеђа, 3 пећине као и стара рударска окна који могу да постану део туристичке понуде општине, уз обавезна претходна истраживања, као и улагања у уређење и представљање.

Туристичка организација општине Љубовија је задужена за промоцију овог краја, истичући његове природне лепоте, али и организујући културне манифестације које сваке године окупљају велики број љубитеља реке Дрине, добре хране и осталих благодети Азбуковице.

Општина Љубовија поседује потенцијал за развој следећих туристичких производа: рурални туризам, туризам специјалних интереса (излетнички, рекреативни, едукативни са истраживачким програмима, ловни, риболовни), културно наслеђе, манифестације, наутички туризам.

---

⁴⁷ Извор: Општинска организација спортских риболоваца „Дрина“

Манифестације представљају најразвијенији туристички производ. Од око 20 манифестација које се током године одржавају у Љубовији и које привуку око 50.000 посетилаца, најзначајније су Дринска регата која се организује од 2001. године и привлачи око 20.000 учесника, и Међународни Дрински Гастро фестивал који се организује од 2008. године и окупи око 400 учесника из земље и иностранства и 3.000 посетилаца. У реализацију манифестација су поред Туристичке организације Љубовија, активно укључени и представници организација цивилног сектора: Културно-уметничка друштва (КУД-ови), удружења жена, спортско-рекреативна удружења и др. Манифестације су најразвијенији и најзаступљенији туристички производ, али је неопходно даље развијати пратеће програме како би се продужио боравак посетилаца на дестинацији и развијати тематске манифестације повезане са одговарајућим туристичким производима.

Поред основне саобраћајне сигнализације, постоји веома скромна туристичка сигнализација на територији општине и то углавном дуж главне транзитне саобраћајнице Мали Зворник – Љубовија – Ужице. Мрежа око 15 обележених планинарских и пешачких стаза у оквиру својих могућности одржавају локална планинарска удружења, које се деломично користе и за рекреативно трчање, односно планински бициклизам. Стандардних бициклических стаза нема, док остала јавна спортско-рекреативна инфраструктура подразумева фудбалски терен у Љубовији и један број мањих, спортских (школских) терена и игралишта по разним насељима. Прилази и сама обала реке Дрине су недовољно изграђени и уређени у туристичке сврхе, упркос активностима које на Дрини престављају један од фокуса актуелне туристичке понуде, чему је превасходни разлог надлежност ЈП „Србијавода“ над реком Дрином као водотоком I реда. Културна инфраструктура обухвата Библиотеку „Милован Глишић“ у оквиру које функционише биоскоп односно позориште, док јавних установа типа музеј или галерија нема. Не постоји туристички информативни центар, као ни визиторски центри на локацијама главних туристичких атракција или зона.

Програмом развоја туризма општине Љубовија за период 2021-2025. идентификован је одређени број производа који имају висок потенцијал за развој, међутим захтевају систематски напор свих заинтересованих стана да би се досегао одређен ниво развијености, попут еко-туризма, транзитног туризма и кружних тура (мото-бике туре и сл.), као и евентуално других производа специјалних интереса (едукативни и спортски туризам)⁴⁸.

Табела 53. Анализа туристичког промета

Година	Доласци туриста			Ноћења туриста			Просечан број ноћења ⁴⁹	
	Укупно	Домаћи	Страни	Укупно	Домаћи	Страни	Домаћи	Страни
2016.	1.630	1.339	291	2.767	2.310	457	1,7	1,6
2017.	2.391	2.062	329	3.743	3.158	585	1,5	1,8
2018.	2.721	2.049	672	4.875	3.867	1.008	1,9	1,5
2019.	2.171	1.575	596	4.067	3.222	845	2,0	1,4
2020.	1.952	1.813	139	4.842	4.612	230	2,5	1,7
2021.	1.961	1.749	212	3.895	3.608	287	2,1	1,4

⁴⁸ Програм развоја туризма општине Љубовија 2021-2025

⁴⁹ Просечан број ноћења туриста израчунао је дељењем броја ноћења с бројем туриста. Пошто се туриста региструје у сваком месту где борави, у случају промене места долази до његовог поновног исказивања, односно дуплирања. Стога је, вероватно, и просечан број ноћења туриста, израчунао на овај начин, мањи од стварног

Извор: РЗС публикација, Општине и региони у РС, 2022.

И поред значајних проблема које су погодиле сектор туризма услед глобалне пандемије, у општини Љубовија се бележи кумулативан раст у доласцима и ноћењу домаћих туриста.

Туризам, као привредна грана на територији општине Љубовија није довољно развијен, нити су сви ресурси и потенцијали одговарајуће валоризовани и стављени у функцију развоја туризма овог краја.

Локалне атракције привлаче одређени број посетилаца, али оне углавном нису прикладно презентоване и уређене, а кад су у питању природне атракције, актуелни проблем као и велики ризик у будућности представљају одрживо управљање, посебно кад је у питању очување шума, управљање чврстим отпадом, рудници, пројектне идеје за мини-хидро електране и др.

Инфраструктурни развој

Саобраћајна инфраструктура

Доступност општине Љубовија значајно је унапређена реконструкцијом државног пута I реда М-19.1 (Мали Зворник-Љубовија-Бајина Башта). Мрежа путева II реда повезује Љубовију са околним општинама, док локални путеви захтевају даљу санацију и реконструкцију, као и асфалтирање појединих деоница.

На подручју општине Љубовија приметан је тренд стагнације у дужини путева, уз изузетак 2017. године када се региструје свега 4км нових путева у односу на 2016. годину. Овакав тренд показује на недостатак улагања у изградњу нове путне мреже на нивоу локалне самоуправе. Број путничких аутомобила из године у годину има тенденцију раста, а сходно томе се кретао и број путничких аутомобила на 1.000 становника.

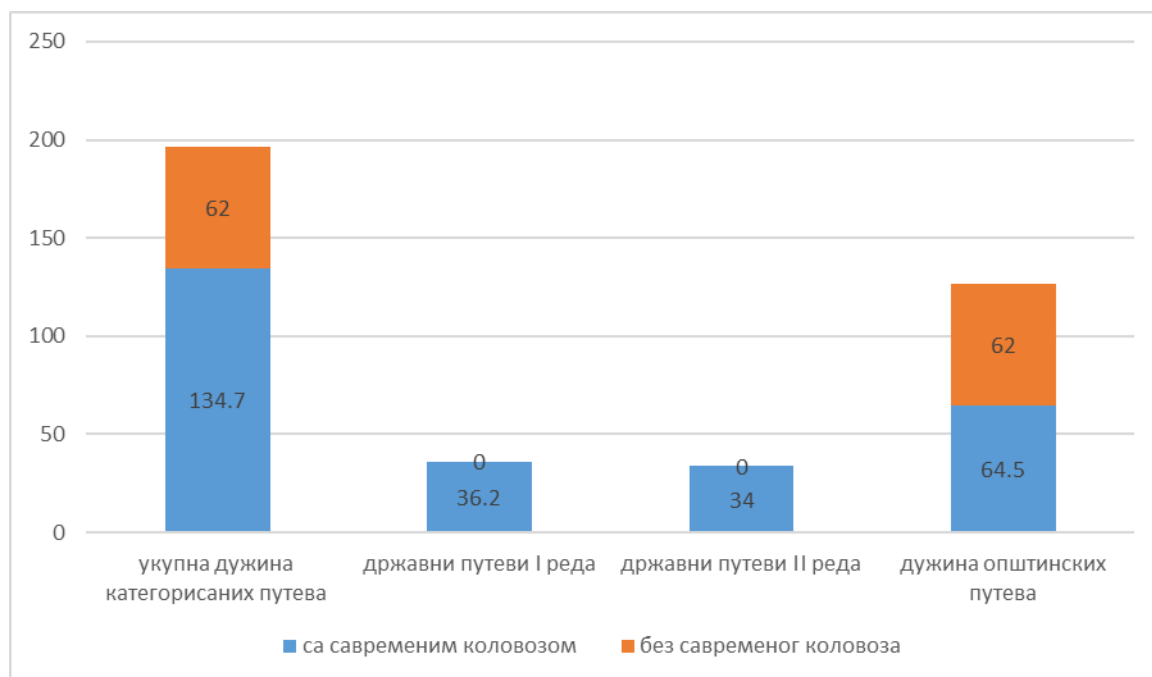
Табела 54. Преглед путне инфраструктуре

Назив индикатора	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Дужина путева (км)	192,65	196,73	196,73	196,73	196,73	195
Густина путева (км/км ²)	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5
Путнички аутомобили	2.994	3.098	3.145	3.309	3.447	3.660
Путнички аутомобили на 1.000 становника	226	237	246	263	280	304

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Према подацима Републичког завода за статистику за 2021. годину, од укупно 196,7 км категорисаних путева 134,7 км (или 68%) је са савременим коловозом. Дужина државних путева I реда на подручју општине Љубовија износи 36,2 км, државних путева II реда 34 км, у целости под савременим коловозом. Укупна дужина општинских путева имала је дужину од 126,5км, од чега је 64,5 км (или 50,2%) под савременим коловозом.

Графикон 9. Структура путне инфраструктуре (у км)

Извор: Републички завод за статистику, подаци за 2021. годину

Општински путеви представљају најважније саобраћајнице у насељеним местима. Путеве овог ранга поред развоја путне мреже у смислу повећања укупне дужине општинских путева неопходно је унапредити и у погледу реконструкције основних елемената трасе, јер су ови путеви поред неасвалтираних деоница најчешће са неодговарајућим (малим) радијусима хоризонталних кривина и нерегулисаним одводњавањем коловоза.

Комунална инфраструктура

Водоводна мрежа

Водоводни систем релативно је развијен у насељу Љубовија. Укупна дужина водоводне мреже према подацима Републичког завода за статистику је 249км⁵⁰, односно 251 км према подацима добијеним од Општине Љубовија. За разлику од урбане зоне и сеоских зона у долинама, систем снабдевања водом показује значајне недостатке у руралним срединама, и због тога исти захтева пре свега успостављање или значајно унапређење истог, услед чињенице да се сеоска домаћинства водом снабдевају из локалних или индивидуалних водовода односно са каптираних извора.

Табела 55. Домаћинства прикључена на водоводну мрежу у општини Љубовија

Назив индикатора	2021
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу	3.134
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу, као % укупног броја домаћинстава	64,6

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Постојећа водоводна мрежа у насељу Љубовија је реконструисана у уделу од 70%, а у преосталом делу је треба реконструисати због старости инсталација и како би се испоштовали важећи противпожарни прописи о минималним пречницима цеви у

⁵⁰ ДевИнфо профил општине Љубовија, октобар 2022, преузето са РЗС (податак за 2020. годину)

дистрибутивној водоводној мрежи. Паралелно са реконструкцијом, потребно је даље градити водоводну мрежу у периферним деловима насеља Љубовија и осталим насељима општинског водоводног система.

Табела 56. Домаћинства прикључена на водоводну мрежу у упоредивим општинама

Општина	Домаћинства прикључена на водоводну мрежу, као % укупног броја домаћинстава (2021)
Општина Љубовија	64,6
Општина Коцељева	67,7
Општина Крупањ	36,7
Општина Мали Зворник	77,2
Општина Осечина	36,6

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Уколико се посматра удео домаћинстава која су прикључена на водоводну мрежу у односу на укупан број домаћинстава, општина Љубовија се позиционира на треће место иза општине Мали Зворник и Коцељева, с тим да све упоредиве општине имају незадовољавајуће вредности овог показатеља.

Канализациона мрежа

Табела 57. Домаћинства прикључена на канализациону мрежу у општини Љубовија

Назив индикатора	2021
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу	2.023
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу, као % укупног броја домаћинстава	41,7%

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Канализациони систем који на територији општине Љубовија има дужину 115км⁵¹ (податак за 2020) показује још веће мањкавости у односу на водоводну мрежу, с обзиром да је обухват домаћинстава који су прикључени на канализациону мрежу свега 41,7%.

Уколико се општина Љубовија упореди са осталим општинама, и поред чињенице да подаци који се односе на канализациону мрежу и система канализације отпадних вода нису задовољавајући, ипак су бољи од осталим посматраних општина. Показатељ који се односи на удео домаћинстава прикључених на канализациону мрежу, као % у укупном броју домаћинстава рангирају општину Љубовија на прво место изнад свих осталих упоредивих општина. Међутим, тај индикатор је далеко испод просека у Републици Србији (75%), а и испод просека на нивоу Мачванске области (52%).

Табела 58. Домаћинства прикључена на водоводну мрежу у упоредивим општинама

Општина	Домаћинства прикључена на канализациону мрежу, као % укупног броја домаћинстава (2021)
Општина Љубовија	41,7
Општина Коцељева	29,5
Општина Крупањ	28,5
Општина Мали Зворник	32

⁵¹ ДевИнфо профил општине Љубовија, октобар 2022, преузето са РЗС

Општина	Домаћинства прикључена на канализациону мрежу, као % укупног броја домаћинстава (2021)
Општина Осечина	0

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Додатни проблем се огледа и у томе што се отпадне воде из насеља Љубовија пуштају у реку Љубовију и Дрину, са по једним испустом, без пречишћавања, док систем у сеоским насељима не постоји.

Табела 59. Испуштање отпадних вода у 2021. години

Укупне захваћене воде, хиљ. м ³	Испоручене воде за пиће, хиљ.м ³	Укупне испуштене отпадне воде ⁵² , хиљ.м ³	Испуштене отпадне воде у системе за одвођење отпадних вода, хиљ.м ³	Пречишћене отпадне воде, хиљ.м ³
675	517	487	211	-

Извор: РЗС публикација, Општине и региони у РС, 2022.

Управљање комуналним отпадом

Услугом прикупљања комуналног отпада обухваћено је 3.800 домаћинстава, што је око 70% укупног броја домаћинстава на територији општине Љубовија.

Отпад се из домаћинстава организовано прикупља у насељу Љубовија, насељима дуж десне обале Дрине - Горња Трешњица, Дрлаче, Врхпоље, Лоњин, Узовница и Црнча, као и у насељима дуж државног пута број 141 Љубовија-Пецка Доња Љубовија и Горња Љубовија.

Када су у питању правна лица, тренутно је услугом прикупљања чврстог комуналног отпада обухваћено 810 корисника.

Комунални отпад подразумева отпад из домаћинстава, као и други отпад који је због своје природе и састава сличан отпаду из домаћинстава. Управљање комуналним чврстим отпадом на територији општине Љубовија поверено је ЈКП „Стандард“ Љубовија у складу са Одлуком о додељивању искључивих права за обављање одређених делатности, а на основу Одлуке о комуналном уређењу, дефинисано је да ЈКП „Стандард“ врши сакупљање, транспортовање и одлагање чврстог комуналног отпада. Тренутно се отпад свакодневно одвози на привремену локацију на територији општине Лозница.

За сада нема никаквог селектовања, као ни било каквог поступка рециклаже отпада. Повремено проблем представљају дивље депоније, нарочито поред река, поред сеоских путева и у шумама, али се исте решењем комуналног инспектора, а ангажовањем јавних предузећа чисте и уклањају. Оно што је проблем је чињеница да се дивље депоније изнова јављају.

Након промене плана за формирање региона за управљање отпадом који би чинили град Лозница и општине Крупањ, Мали Зворник и Љубовија, ове четири локалне самоуправе споразумеле су се да се прикључе региону Ваљево, односно систему чији ће центар бити санитарна депонија “Каленић” у Убу, којом треба да руководи РЦУО “Еко-Тамнава” д.о.о.

⁵² Испуштене отпадне воде чине збир испуштених отпадних вода у системе за одвођење отпадних вода и прорачунате испуштене отпадне воде у друге реципијенте

Споразумом о заједничкој локацији за изградњу трансфер станице са линијом за сепарацију отпада, компостаном и рециклажним двориштем за кабасти и остали отпад, који је општина Љубовија у децембру 2020. године потписала са РЦУО “Еко-Тамнава” д.о.о., Мачванским управним округом и општинама Крупањ, Мали Зворник и Осечина, дефинисано је да ће се за ове општине региона Ваљево трансфер станица градити у Осечини, у насељу Белотић. Пројектом би требало на локацији трансфер станице изградити и опремити и линију за сепарацију рециклабилног отпада, компостану и рециклажно двориште за кабасти и остали отпад. Нема доступних информација да ли се започело за израдом и реализацијом овог пројекта.

Министарство здравља Републике Србије набавило је уређаје за потребе Здравственог центра у Лозници. Извршена је набавка и постављање стерилизатора и уређаја за механичко ломљење стерилисаног материјала. Према плану који има Одсек за третман медицинског отпада Болнице у Лозници, врши се третман медицинског отпада из Домова здравља у Љубовији, Малом Зворнику и Крупању. Посебан проблем представља медицински отпад настао при кућној употреби (туфери, газе, завоји, шприцеви, игле и слично).⁵³

Доступност електричне енергије

Постојећи електроенергетски систем релативно добро опскрбљује становништво и привреду Љубовије електричном енергијом, иако су неопходна унапређења како би се обезбедио виши квалитет и сигурност исте.

Снабдевање топлотном енергијом/начин обезбеђивања грејања

На територији општине не постоји систем даљинског грејања. Постоји Урбанистички пројекат и идејно решење изградње котларнице на дрвну сечку, снаге 1,4 MW на локацији „Расадник“ у близини Основне школе којом је планирано снабдевање топлотном енергијом основне и средње школе са припадајућим халама.

Не постоји снабдевање природним гасом на територији Општине.

Котларнице и ложишта које користе фосилна горива представљају по количини загађујућих материја вероватно најзначајнији извор загађења ваздуха на територији општине Љубовија. Од чврстих горива највише се користи пелет (средња школа, зграда општине, зграда библиотеке, предшколаска установа, усанова за одрасле и старије, центар за социјални рад) и сви ти објекти поседују енергетски пасош у „Ц“ разреду. Осмогодишње основне школе у Врхпољу и Доњој Оровици су такође енергетски саниране док су у Узовници радови у току, а школа у Доњој Љубовићи ће се урадити 2023. године.

Постоји и погон за производњу пелета у Љубовији изграђен 2020. године довољних капацитета да снабдевање локалног тржишта. Приметан је и све већи број замене и уградње котлова на пелет у индивидуалним ложиштима. Општина са Министарством енергетике сваке године субвенционире са 50% средстава замену котлова котловима на пелет, замену столарије и уградњу термоизолације. Највећи број котларница у општини Љубовија се могу сврстати у групу ложишта испод 1 MW, у којима је допуштена значајно већа емисија полутаната осим следећих позиција:

- Дом здравља, котларница капацитета 0.4 MW (лож уље);
- Основна школа „Петар Враголић“ Љубовија 0.4 MW (лож уље);

⁵³ Локални план управљања отпадом на територији општине Љубовија 2013-2023

Енергетска ефикасност и производња енергије из обновљивих извора

Општина Љубовија није обвезник система енергетског менаџмента и нема израђен биланс енергетске потрошње.

Кад су у питању обновљиви извори енергије, највећи потенцијали идентификовани су у коришћењу биомасе, биогаса, сунчеве енергије, енергије ветра и хидроенергетски потенцијал (мини хидро-електране). Једна мини хидро-електрана је изграђена на Оровичкој реци под називом Сушара снаге 90 kW.

Спроводећи своју енергетску политику и политику Републике Србије општина Љубовија је одабрала домаћинства за подршку у спровођењу мера енергетске санације породичних кућа у првом јавном позиву 2022. Суфинансирање мера је обезбеђено из буџета Републике Србије (4 милиона динара у 2022. години) и буџета општине Љубовија (4 милиона динара у 2022. години).

Заштита животне средине и климатске промене

Природни ресурси

Општина Љубовија позната је пре свега по реци Дрини која у свом средњем току протиче кроз општину и представља непроцењиви природни, привредни и културни ресурс. Општина обилује богатством природних лепота, очуваним ресурсима, позната је по добром ваздуху, чистој води и домаћим пољопривредним производима. На територији општине налази се заштићено природно добро, Специјални резерват природе „Клисурска река Трешњице”. Изазови у погледу заштите биодиверзитета, одрживог коришћења услуга екосистема и свакако животне средине постају све захтевнији и у будућности се мора озбиљно приступити решавању насталих проблема, али и превентивном деловању у циљу очувања одрживости заједнице.⁵⁴

Хидрографија

Највећи део територије Љубовијске општине богат је површинским водама. Подручје ове општине, с обзиром на брдовитост и нагиб терена, има веома богату хидрографску мрежу водотока, а реципијент за све потоке и реке је река Дрина. Река Дрина је богата водом, чији хидроенергетски потенцијал износи око 20% од укупног потенцијала у Србији. Корито реке Дрине на подручју општине Љубовије претежно је усечено, са песковито – шљунковитим формацијама алувијума. Због велике потискујуће снаге воде, дно и обале су нападнуте, па долази до одношења пескова и шљункова и њихово таложење у акумулационом језеру Зворничке хидроелектране. Дрина тече кроз Љубовију у дужини од 38км, њен укупан апсолутни пад износи око 25 метара. Средњи годишњи протицај је 359м³/с.

Река Трешњица извире на југозападној страни Повлена на висини од 1.185 метара, а улива се у Дрину код Горње Трешњице на висини од 180 метара. Дугачка је 23 километра, њен укупни пад износи 1.006 метара, средњим током протиче кроз живописни кањон дуг близу 6 километара који је усечен у 800-1000 метара високој површи. У кањону у Трешњицу се уливају највеће леве притоке Сушица и Трибућа. Трибућа је дуга око 7 км, извире испод Торничке Бобије на висини од 1.180 метара,

⁵⁴ Локални акциони план за биодиверзитет општине Љубовија, 2013

тече према југу и својим доњим током раздваја висораван Бошковац на западу од горњокошљанске површи на истоку.

Љубовића извире јужно од највишег врха Јабланика и улива се у Дрину код Љубовије на висини од 116 метара; апсолутни пад јој је 1.064 метра. Просечно сваке секунде у Дрину унесе 2,09 кубна метра воде. Љубовића после 10км прима притоку Завјесницу која извире испод Медведника, а низводно Љубовића усеца своју клисуру. Њена најдужа лева притока је Оровичка река, извире на југозападним падинама Бобије и после 9км кроз клисурасту долину улива се у Љубовићу на надморској висини од 244 метра.

Река Љубовића са својим карактеристика планинска реке отвара могућност за стварање риболовног ревира, односно заштићеног риболовног подручја. Под тим се подразумева да би на снази био режим риболова „ухвати и пусти“, а мушчарење као техника риболова једини дозвољен начин. Као и све друге планинска реке, река Љубовића од рибљих врста поседује поточну пастрмку, клена, кркушу као и калифорнијску пастрмку која у реку улази из рибњака који се налазе уз реку⁵⁵.

Грачаничка река одводњава југозападне стране Соколске планине, настаје од саставница: десне-Постењске реке, која се од изворишта до села Постења назива Рудна река и леве Соколске реке.

Узовничка река (Вукова река) извире на Јагодњи на висини од око 765м, дуга је 12км. У селу Рујевац се назива Рујевачка река. Својим доњим током пролази кроз Узовницу, па отуда и назив Узовничка река. Има изразито велики пад, апсолутни 600 м, а релативни 50/00, па представља планинску реку брзог тока, клисурасте долине и велике ерозивне снаге.

Велика река својом разгранатом изворишном челенком одводњава југозападне падине Кошутње стопе, највишег врха Јагодње. Дуга је 10,5км, укупан пад је већи од 600 метара, један је од највећих у Љубовији.

Поред наведених водотока на подручју општине Љубовија постоји већи број мањих потока. Укупно на подручју слива реке Љубовиће је регистровано 176 бујичних водотока. Опште карактеристике свих водотока (река и потока) на подручју општине Љубовија је да имају велике падове по дужини корита и велике падове сливних површина, корита су доста кривудава и обрасла у растиње, доток је врло брз и хировит, а на регулацији њихових корита, до сада се скоро ништа није урадило. За време јачих киша и отапања снегова, ове реке и потоци нагло надолазе, тако да њихове велике воде носе све што им стоји на путу. При томе носе и веће количине наноса, који се таложи у доњем току. На свим тим рекама и поточима не постоји ниједна водомерна станица која би регистровала водостај, протицаје и принос наноса.⁵⁶

Биодиверзитет

Богатство и разноврсност биљног и животињског света слива Дрине и Подриња, представљају један од великих и недовољно искоришћених потенцијала Србије. Ови предели се одликују присуством ендемичних и реликтних врста биљака и животиња. Уз Дрину и њену околину, могу се пронаћи и друге биљке које представљају ендемите Србије и Балкана, као што су: жалосни струпник, халација, паштричка облоглавка, босанска дивизма, дервентски различак или пријатна кандилка... Дрину, баш као и њене притоке, одликује и богатство рибљих врста. На најнижим теренима, повремено

⁵⁵ Извор: Општинска организација спортских риболоваца „Дрина“

⁵⁶ Локални акциони план за биодиверзитет општине Љубовија, 2013

плављеном алувијалном земљишту, евидентирани су бела и крта врба, бела и црна топола, бели храст, али и жбунаста флора. На висинама до 600 метара су шуме глога, дрена, али највише има букове шуме. Багрем због брзог раста и широке употребе нагло осваја нове просторе. Животињски свет у општини Љубовија је разноврстан и богат, али највише података постоји за крупну ловну дивљач. Срна је најкрупнија дивљач, које све више има у општини Љубовија. Дивље свиње су све више присутне по шумама. Зец је најраспрострањенији и најбројнији, затим лисице, куна златица и белица, веверица, а у близини насеља твор и јазавац. Птичја фауна је разноврсна. Белоглави суп је најкрупнија птица у овом крају. Од пернате дивљачи за ловну привреду су најзначајније: пољска јаребица, јаребица камењарка и фазан. Овде је пре неколико деценија било вукова, а у вишим планинским пределима и медведа. Сада се могу срести, али врло ретко, око Бобије ка Медведнику и Јабланику.⁵⁷

Детаљни инвентар присутних биљних и животињских врста не постоји за општину Љубовија. Системска истраживања флоре, гљива и фауне вршена су делимично од стране истраживача Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић” и Завода за заштиту природе Србије, а резултати тих истраживања представљени су углавном у форми извештаја и појединачних научних радова.

Заштићена подручја

На основу података из Централног регистра заштићених природних добара који води Завод за заштиту природе Србије, констатовано је да се на територији општине Љубовија налазе следећа проглашена природна добра:

- Специјални резерват природе „Клисуре реке Трешњице“, на основу Уредбе о заштити специјалног резервата природе Клисура реке Трешњице, 05 број 353-2909/95 – Влада РС („Службени гласник РС“, број 50/95 Од 13.12.1995. год.), потенцијално ЕМЕРАЛД подручје.
- Меморијални природни споменик „Мачков камен“, на основу Решења о стављању под посебну заштиту комплекса Мачков камен, 01-број: 633-1/76 – СО Љубовија, од 25.11.1976. год.).
- Природно плодиште младице (на основу Решења о претходној заштити природног добра Природно плодиште младице од 05.05.1998. год. Завода за заштиту природе Србије).
- Међународно значајно подручје за птице (ИБА) Ваљевске планине.⁵⁸

Шуме и шумско земљиште

Табела 60. Територија под шумом

Назив индикатора	2021
Територија под шумом, ха	13.399,12
Територија под шумом, као % укупне површине	37,6

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Шумска вегетација је један од најраспрострањенијих типова вегетације у општини Љубовија. Најзаступљеније су заједнице: врба и топола, лужњака и јасена, сладуна и цера, затим станишта китњака, низијске и барске букве и станишта четинара (претежно црни бор). На подручју општине најзаступљеније су заједнице сладуна и цера (појављују се на висинама од око 500 – 600 м надморске висине), затим букве и четинара. Заједницу сладуна и цера (*Quercetum frainetto cerris*) карактерише подлога

⁵⁷ Локални акциони план за биодиверзитет општине Љубовија, 2013

⁵⁸ Локални акциони план за биодиверзитет општине Љубовија, 2013

коју чине пешчари, лапорци и шкриљци, а земљиште је суво и киселе реакције, састављено од гајњаче и смоница, које су на стрмим теренима плитка и скелетоидна.

Станишта китњака (*Quercetum montanum serbicum*) се обично налазе на 600-900 м надморске висине. То су највиши положаји храстових шума и налазе се на знатно мањим површинама од станишта цера и сладуна. Углавном су то стрми и суви терени на пешчару, претежно на јужним експозицијама, где је земљиште сиромашно, скелетоидно и киселе реакције. Најзначајније врсте су: *Quercus sessiliflora*, *Q. cerris*, *Fraxinus ornus*, *Sorbus forminalis*, а на свежијим и дубљим стаништима а *Fagus moesica* и *Carpinus betulus*.

Станиште низијске букве сусреће се доста ниско, често и на 200 м надморске висине, на дубоком и неутралном земљишту, на силикатној подлози, а у вишим пределима и на кречњаку. Најзначајније врсте су: *Fagus moesiaca*, *Tilia grandifolia*, *Tilia parvifolia*, *Acer pseudoplatanus*, *Acer platanoides*, *Fraxinus excelsior*, *Corylus avellana*, *Evonymus latifolia* и др. Станиште брдске букве се донекле разликује од претходних. Овде је вегетациони период краћи и са мање падавина и топлоте.⁵⁹

Геоморфологија и геоморфолошке карактеристике

Највећи део планинског масива на територији општине Љубовија изграђен је од тријасних кречњака и дијабаз-рожњачке формације. Преко старије подлоге лежи горњокредна серија представљена претежно спрудним масивним и банковитим кречњацима, затим лапоровитим кречњацима, лапорцима и конгломератима. Дринској области припада пространи пешчарско шкриљасти комплекс са наизменичним смењивањем пешчара и разноврсних шкриљаца у хоризонталном и вертикалном правцу. На територији општине има доста спелеолошких објеката, као што су јаме и пећине.

Климатске карактеристике

Климатске карактеристике општине Љубовија зависе од морфологије терена, па су присутне знатне разлике између нижих и виших терена по појединим климатским елементима. На нижој надморској висини клима је умерено континентална, а на висинама од 700 метара осећа се карактер субпланинске климе. Прелаз између ова два климата је постепен. Највиши делови општине имају свежа лета и хладне зиме. Најхладнији месец је јануар, а најтоплији је јул. Јесен је топлија од пролећа.

У току године има просечно 12,43 дана када је максимална температура мања од нуле и то најчешће у јануару 7,35 дана. Средњи вегетациони период траје 183 дана. Процењује се да средња годишња влажност ваздуха износи око 81 % у просеку што овај простор чини умерено влажним. Влажност је знатно већа зими у односу на друга годишња доба. Средња годишња облачност на подручју општине Љубовија се креће око 6,0 %. Средња годишња осунчаност износи око 2.000 часова, са максималним вредностима забележеним у јулу, а минимум у децембру.

Средња годишња висина падавина у Љубовији је 774мм, при чему је месечна расподела неуједначена (у мају и јуну количина падавина је од око 90 – 92мм, а у фебруару 33мм). Просечна годишња учесталост појаве дана са маглом у Љубовији је око 40 дана. Љубовија има јако много тишина, па се убраја у најмање ветровита места западне Србије. Доминирају ветрови из правца запада и северозапада, а средње брзине ветрова су релативно ниске (1,34 – 1,45 м/с). Ветрови су: северац, југ, устока, кривац, бошњак, вихор, смушац.

⁵⁹ Локални акциони план за биодиверзитет општине Љубовија, 2013

У нижим деловима, испод 700 метара, клима је умерено континентална. Ову област карактеришу знатне падавине, просечно се годишње излучи по 914 литара воде на сваки квадратни метар, највише лети, а најмање зими. Лета нису претерано топла, нити зиме претерано хладне. Кише су честе и има поплава. Дрина плави мале делове својих поља, али је режим вода измењен изградњом две хидроцентрале у Бајиној Басти и Зворнику. Кише су најјаче када дувају западни и северни ветрови. Снегови обично почињу да падају почетком децембра, а по планинама снегови почињу да падају раније и дуже се задржавају (на Бобији снегови се могу задржати понекад до априла месеца).⁶⁰

Фактори угрожавања животне средине

Утицај човека на природна добра општине Љубовија је врло битан за очување њихових природних вредности. Тај утицај се манифестује кроз експлоатацију и коришћење природних добара, али и њихово очување од загађења као и промену природног режима и њихово прилагођавање потребама човека. Анализом свих фактора који угрожавају биодиверзитет на територији општине Љубовија може се закључити да негативан утицај антропогеног фактора највише нарушава природни потенцијал реке Дрине. Највећи проблем представља недостатак финансијских средстава за решавање крупних комуналних проблема, као што су одлагање комуналног отпада, пречишћавање и одлагање отпадних вода.

Изградњом хидроелектрана Перућац и Зворник у великој мери је поремећен природни режим реке Дрине низводно и спречен слободан пролаз рибе узводно. Квалитет воде Дрине је у директној вези са утицајем човека. Дрина служи као реципијент за одвођење отпадних вода које потичу из градских насеља и већих или мањих индустријских објеката.

Велики проблем представља криволов на реци Дрини. Корисник риболовног подручја би требао да се више ангажује са својом стручном службом по питању сузбијања истог посебно у санкционисању ноћног риболова младице што умногоме девастира популацију ове заштићене рибе врсте. Поред ноћног риболова, мреже које користе криволовци су такође велика претња по рибли фонд посебно у периоду пролећних месеци када се већина риблих врста мрести. Рибли фонд на рекама Србије девастиран је како криволовом тако и нелегалним шљункарама које уништавају природна станишта рибе, а поготово уништавањем мрестилишта⁶¹.

Дивље депоније смећа имају велики утицај на квалитет воде, услед колебања нивоа воде депонија заврши у реци и премешта се низводно. У Зворничком језеру се депонује и отпад пореклом са ерозивних пољопривредних и шумских површина. Интензивном обрадом пољопривредног земљишта стварају се услови за ерозионе процесе. Због неправилне експлоатације песка и шљунка јављају се ерозија, промена речног тока и већа оштећења речног корита.

У општини Љубовија није вршен мониторинг квалитета **ваздуха**. Нема инсталираних мерних станица за праћење квалитета ваздуха, па самим тим нема ни оцене квалитета ваздуха за општину Љубовија. Емитована количина SO₂, PM₁₀, NO/NO_x/NO₂, амонијака нису познате. Постоје резултати појединачних мерња која су вршена од стране привредних субјеката. Подаци се достављају за локалне регистре извора загађивања (ЛРИЗ).

Највеће загађивање ваздуха потиче од:

⁶⁰ Локални акциони план за биодиверзитет општине Љубовија, 2013

⁶¹ Извор: Општинска организација спортских риболоваца „Дрина“

- индивидуалних ложишта и
- саобраћаја.

Све већи број јавних установа и домаћинстава прелази на коришћење обновљивих извора енергије.

Општина не располаже подацима за полен амброзије.

Највећи загађивачи **вода** на територији општине су:

- пољопривреда;
- комуналне отпадне воде и
- индустрија.

Поједини привредни субјекти, који имају законску обавезу, врше анализу својих отпадних вода које испуштају у реципијент.

Општина Љубовија није изградила Постројење за пречишћавање отпадних вода.

Што се тиче педолошких карактеристика **земљишта**, може се рећи да на подручју општине Љубовија има више типова земљишта од којих су најзначајнији:

- дистрични камбисол - јако кисело земљиште ниске до средње продуктивне способности које заузима 71% укупне површине;
- алувијално-флувијални нанос - земљиште добре продуктивне способности које заузима 5% подручја;
- смеђе скелетоидно земљиште – земљиште ниске продуктивне моћи које заузима око 12% подручја;
- остала земљишта која немају већи пољопривредни значај заузимају 12% подручја.

Вршена су појединачна основна хемијска испитивања пољопривредног земљишта. Није вршено праћење угрожености земљишта од хемијског загађења од привредних субјеката и дивљих депонија

Може се констатовати да највеће загађење земљишта потиче од употребе вештачких ђубрива и пестицида од интезивне пољопривредне производње.

Фактори ризика по животну средину су: бука, отпад и отпадне воде, јонизујуће и нејонизујуће зрачење, хемикалије и хемијски удеси, биохазард и зоохигијена, природне катастрофе.

Бука и вибрације представљају фактор ризика животне средине на територији општине Љубовија. Главни извори загађења буком и вибрацијама потичу од високо фреквентних саобраћајница, привредних субјеката, угоститељских објеката. Известан ниво буке узрокован саобраћајем јавља се у централном делу општине и дуж путева, али до сада није вршен мониторинг. Када је овај фактор ризика у питању, неопходно је остварити циљ: Развити систем мониторинга буке у оквиру будућих привредно-пословних зона, односно индустријских погона. Ради достизања дефинисаног циља, неопходно је извршити основне задатке: 1) Спровести мониторинг буке у централном делу општине и у зонама где ће бити лоцирани нови привредни објекти у општини; 2) Подићи заштитне баријере (зеленог појаса) уз ограду индустријских погона и тако спречити ширење буке у околни простор.

Отпад - Међу приоритетима у области заштите животне средине налази се и проблем управљања отпадом. *Закон о управљању отпадом („Сл.гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016 и 95/2018 – др. закон)* дефинише управљање отпадом као: „Спровођење прописаних мера за поступање са отпадом у оквиру сакупљања, транспорта, складиштења, третмана, односно поновног искоришћења и одлагања отпада, укључујући и надзор над тим активностима и бригу о постројењима за управљање отпадом после затварања и активности које предузима трговац и посредник“. Ефикасан систем управљања отпадом подразумева све мере које се примењују ради унапређења и смањења настајања отпада на самом извору, односно одвојено сакупљање, рециклажу и друге методе поновног добијања и коришћења материјала из отпада, као и еколошки одрживо одлагање отпада. Утицај отпада на природну околину је вишеструк. Отпад представља губитак материје и енергије са једне стране, а са друге стране захтева додатну енергију за сакупљање, третман и одлагање. Неадекватно одлагање отпада води ка деградацији земљишта и загађивању воде и ваздуха јер се често значајне количине отпада одлажу на недозвољеним местима као што су реке, сеоска сметлишта, земљиште поред путева и сл. Неадекватан третман отпада, као и његово неконтролисано одлагање, осим тога што естетски нарушава простор, угрожава здравље становника руралних подручја. У руралним крајевима Србије несавесно одлагање отпада готово да је редовна пракса, тако да су дивље депоније/сметлишта постала „саставни део руралног пејзажа“, најчешће у зони саобраћајница, дуж насипа поред путева, али и у природним депресијама попут вртача, увала или јама, где је чишћење врло отежано. Проблем отпада у општини Љубовија није толико изражен као у неким другим локалним самоуправа Србије. Разлог тога јесте одсуство индустрије, производних процеса, све мањи број становника и др. Дневна количина комуналног отпада износи 0,8 кг/становнику, што је у границама републичког просека који износи 0,7-1,1 кг/становнику. У структури отпада доминирају комунални отпад, односно кућни отпад (отпад из домаћинства који се свакодневно генерише, кабасти отпад и сл.), биодеграбилни отпад (храна, баштенски отпад и др.), отпад животињског порекла, пољопривредни отпад, амбалажни отпад (посебно амбалаже различитих хемијских производа који се користе у пољопривреди и сточарству) и др. Тренутно се, отпад настао у домаћинствима на подручју варошице Љубовија прикупља помоћу контејнера за комунални отпад. Тиме су задовољене основне потребе становништва везане за одлагање отпада. Што се тиче наредних корака у области успостављања интегралног система управљања отпадом, већа пажња треба да буде усмерена ка развоју и унапређењу примарне селекције рециклабилног отпада. Успостављање система примарне селекције рециклабилног отпада треба започети са постављањем одвојених посуда тзв. „рециклажних острва или/и рециклажних звона“ на јавним локацијама, најпре у насељеном месту Љубовија (нпр. испред основне и средње школе и зграде Општинске управе). Рециклажна острва се састоје од типских контејнера који су различито обојени ради лакшег сналажења грађана и користе се за одлагање папира и картона, метала и пластичне амбалаже. Сакупљање стакла није у довољној мери заступљено, а постављањем рециклажних звона може се подстаћи и примарна селекција стаклене амбалаже. Наведени систем би омогућио олакшано одвајање најзаступљенијих врста рециклабилног отпада на самом месту настанка, тј. домаћинствима и у тзв. правним лицима: трговинама, индустрији, институцијама и установама. Осим поменутих активности друга поља која могу допринети успостављању интегралног система управљања отпадом на територији општине Љубовија јесу: веће учешће јавности, виши ниво комуникације локалних власти и становништва, развој поверења, јачање међусекторске сарадње, придржавање законских одредби, прописа и правила, поштовање и примена начела одрживог развоја,

имплементација планске документације, едукација и промоција рециклаже и примарне сепарације отпада као друштвено одговорног понашања и др. Циљ увођења сеоских насеља у систем организованог сакупљања отпада је пре свега унапређење квалитета живота, смањење броја дивљих депонија и настанак нових, као и подизање еколошке свести о очувању животне средине. Системом треба да буду обухваћена и она најугроженија насеља која се налазе у удаљеним и неприступачним деловима општине. Како је број становника у већем броју насеља мали, поставља се питање рентабилности сакупљања и одвожења отпада, али се може организовати тако да се одвожење отпада врши један дан у месецу, односно два пута месечно.

У области управљања отпадом, неопходно је остварити следећи циљ: Успостављање дугорочног и одрживог система управљања отпадом на начин који има минималан негативан утицај на животну средину и здравље људи. Ради достизања дефинисаног циља, неопходно је извршити следеће задатке: 1) Изградити и отворити трансфер станицу за подручје општине; 2) Одредити локације центара за одвојено сакупљање рециклабилног отпада; 3) Санирати и рекултивисати постојеће дивље депоније (сметлишта); 4) Успоставити систем управљања посебним токовима отпада; 5) Развијати еколошку свест становништва о значају заштите животне средине и адекватног управљања отпадом; 6) Унапредити рад органа надлежних за област управљања отпадом.

Отпадне воде представљају ризик по квалитет површинских и подземних вода и земљишта. Воде општине Љубовија се и даље одликују високим квалитетом због одсуства већих загађивача, али уколико у будућности дође до извесног локалног економског развоја (нпр. развој пољопривреде и сточарства, прерађивачке и прехрамбене индустрије, дрвне индустрије, туризма и сл.) количине отпадних вода биће веће, а самим тим и утицај на елементе животне средине израженији. Каналисање и пречишћавање отпадних вода предвиђа се интегралном заштитом вода, која подразумева примену технолошких, водопривредних и организационо-економских мера заштите. Технолошке мере подразумевају пречишћавање отпадних вода у ППОВ, са механичким и биолошким пречишћавањем које ће се реализовати у првој фази развоја овог система и предвиђањем могућности да се касније догради и терцијарна фаза пречишћавања отпадних вода, чиме се обезбеђује пречишћавање до највишег нивоа, оног које омогућава упуштање у реципијенте I класе квалитета. У ППОВ се уводе отпадне воде и из приградских насеља повезаних на групне канализационе системе. Производна предузећа морају да реализују своја комплетна ППОВ – ако отпадне воде упуштају директно у водотоке, или предтретмане – ако се прикључују на градску канализацију. Предтретманом се отпадне воде из технолошких процеса пречишћавају до стања да смеју да буду упуштене у градску канализацију и упућене према ППОВ. Морају се уклонити све опасне материје, посебно оне које би својим токсичним деловањем ометале рад биоаерационог дела ППОВ. Каналисање насеља ће се обављати по принципима сепарационих система, са раздвојеним системима за отпадне воде насеља и атмосферске воде. Предвиђа се повећање обухвата насеља на више од 90%. Атмосферске отпадне воде које неће бити обухваћене јединственим канализационим системом, уводиће се отвореним каналима (ригола) у локалне реципијенте. Загађене атмосферске воде са магистралног, регионалног и локалних путева, у ужој зони санитарне заштите, пре упуштања у водоток, пречишћаваће се са 98 сепаратним системом до нивоа потребног за очување прописане I класе бонитета реципијента. Санитација сеоских насеља, која не могу да буду обухваћена малим групним системима са ППОВ, посебно у планинским подручјима (код дисперзованих и неприступачних насеља) обављаће се по принципима руралне санитације - са

одвођењем отпадних вода у индивидуалне или групне водонепропусне објекте и комбинацију са секундарним билошким пречишћавањем, уз оперативну организацију даљег поступка са отпадним водама, односно, уклањања и коришћења у пољопривреди на санитарно безбедан начин, како не би дошло до загађења површинских и подземних вода. У случају реализације нових сточних фарми, морају се обезбедити услови да се отпадне воде (осока), стајско ђубре и отпадне воде сакупљају у водоодрживим резервоарима и прерађују у ђубриво за пољопривреду, тако да не могу да доспеју у површинске воде. У области управљања отпадним водама неопходно је достићи следећи циљ: Унапређење постојеће и развој недостајуће комуналне инфраструктуре, унапређење и ширење система за пречишћавање отпадних вода. Ради достизања дефинисаног циља, неопходно је извршити следеће задатке: 1) Реконструкција и рехабилитација постојеће комуналне инфраструктуре; 2) Изградња канализационог система у оним деловима општине који тренутно нису покривени мрежом.

Јонизујуће и нејонизујуће зрачење представља облик загађења животне средине електромагнетним зрачењима или/и радиоактивним материјама који могу негативно утицати на здравље човека и других живих бића, а утицај се огледа пре свега на рад нервног и кардиоваскуларног система. Важна особина енергетског загађивања околине јесте ограниченост дејства. Подручје општине Љубовија није изложено значајнијим изворима јонизујућег и нејонизујућег зрачења. Мања количина нејонизујућег зрачења емитује се у околини трафостаница и дуж преносних система далековада (каблова под напоном), претежно у централним деловима општине где се овакви објекти највише и јављају. Прописаним мерама заштите утицај јонизујућег зрачења на животну средину своди се на минимум. У области јонизујућег и нејонизујућег зрачења, неопходно је остварити следећи циљ: Развити систем мониторинга и заштите од јонизујућег и нејонизујућег зрачења. Ради достизања дефинисаног циља, неопходно је извршити следеће: Спроводи мониторинг јонизујућег и нејонизујућег зрачења у централном делу општине.

Хемикалије и хемијски удеси - Како на територији општине нису заступљени већи индустријски објекти, складишта и магацини штетних и опасних супстанци, нити се врши транспорт већих количина опасних хемијских супстанци, не постоје опасности од избијања хемијских удеса који би могли имати негативан утицај на живот и рад људи и природно окружење. За сада, једини извор хемијског загађења воде и земљишта јесте пољопривреда, али у веома малој мери, јер се пољопривредна делатност обавља на веома традиционалан начин, а употреба агрохемијских средстава је ограничена само на поједине произвођаче и пољопривредна домаћинства. Уколико у наредном периоду дође до интезивнијег развоја пољопривреде и отварања нових привредних субјеката који ће се бавити ратарским, сточарским, воћарским или другим делатностима, контролисаном применом агрохемијских средстава и едукацијом пољопривредних произвођача, утицај поменутих грана привреде биће сведен на најмању могућу меру. Планирани развој пољопривреде орјентисан је ка развоју одрживе пољопривреде где је примена хемијских препарата забрањена или строго ограничена, како би се омогућила производња еколошки безбедне хране, те се сматра да се ни у будућности општина неће суочити са проблемима хемијског загађења основних елемената животне средине (воде, ваздуха и земљишта). У области хемикалија и хемијских удеса, неопходно је остварити следећи циљ: Развој система контроле управљања хемикалијама и агрохемијским средствима у оквиру пољопривреде и индустрије са циљем превенције и заштите животне средине. Ради достизања дефинисаног циља, неопходно је извршити следеће задатке: 1) Спроводи активну контролу примене различитих агрохемијских средстава у области пољопривредне делатности; 2) Едукација пољопривредних

произвођача о последицама прекомерне употребе хемијских средстава и њиховом утицају на квалитет вода и земљишта.

Биохазард и зоохигијена - Биохазард (биолошки хазард) односи се на супстанце биолошког порекла које представљају опасност за здравље живих организама, првенствено људи. Ово може укључити различите микроорганизме, вирусе, бактерије, токсине биолошког порекла и друге супстанце. Један од најчешћих извора опасних биолошких супстанци који се јавља у руралним срединама Србије јесте проблем уклањања животињских лешева. Највећи део сеоских насеља нема уређена сточна гробља, односно локације где се на безбедан начин могу уклонити животињски лешеве или вршити одлагање отпада животињског порекла. Посебну опасност представљају антракс и заразне болести изазване спорулирајућим анаеробним патогеним микроорганизмима. *Правилником о начину нешкодљивог уклањања животињских лешева и отпадака животињског порекла и условима које морају да испуњавају објекти и опрема за сабирање, нешкодљиво уклањање и утврђивање узрока угинућа и превозна средства за транспорт животињских лешева и отпадака животињског порекла („Службени гласник СФРЈ“, бр. 53/89 и „Службени гласник РС“, бр. 31/2011)* који у нашој земљи уређује област предлаже три начина за безбедног уклањања животињских лешева: 1) Посебне пећи за спаљивање које на високим температурама обезбеђују потпуно сагоревање животињских лешева и отпадака; 2) Јаме гробнице за одлагање лешева животиња уинулих од заразних болести; 3) Сточна гробља за одлагање животињских лешева и отпадака животињског порекла. Препознат је проблем за сада неадекватног одлагања уинулих животиња, што посебно може бити проблем уколико се јаве случајеви епидемија и помора већег броја животиња. Као решење предлаже се изградња јама-гробница које би биле саставни део сточног гробља или евентуално изградити као засебан објекат изван насељеног места. Приликом одабира локације неопходно је узети у обзир ниво подземних вода и физичко-хемијске карактеристике земљишта. Прикладна ширина јаме је 3-5m, а дубина 8-15m. Дно треба бити најмање 1 m изнад нивоа подземних вода. На дно се ставља дренажни слој дебљине 0,5-1 m од туцаника или ломљеног црепа. На 1m од дна стављају се две гвоздене шипке (цеви или шине које формирају мрежу) на којима се лешина задржава. Јама се затвара армирано-бетонском плочом која уједно служи и као сто за секцију. За сточно гробље потребно је утврдити локацију или више локација на руралном простору које испуњавају санитарно-техничке услове за ову намену и извршити комунално опремање простора. Будући да општина Љубовија нема одређену локацију за сточно гробље, неопходно је одредити локацију и на основу урбанистичког плана уредити одговарајући простор, који испуњава услове за обављање безбедног уклањања угинуле стоке. У области биохазарда и зоохигијене, неопходно је остварити следећи циљ: Смањење ризика од биолошког загађења животне средине на подручју општине. Ради достизања дефинисаног циља, неопходно је извршити следеће задатке: 1) Унапредити контролу зоохигијене у оквиру сточних фарми; 2) Одредити локацију и изградити сточно гробље за подручје општине; 3) Спровести дезинсекцију и системску дератизацију; 4) Едукација пољопривредника о опасностима и последицама које по здравље људи може изазвати биохазард.

Природне непогоде представљају нагле и екстремне природне феномене, које се најчешће класификују и одређују према месту настанка и развоја као литосферске, атмосферске, хидросферске и биосферске. Утицаји елементарних непогода негативно се одражавају на постојеће објекте и инфраструктурне системе, потрошњу енергије, ремећење саобраћаја, угрожавање људских живота, дестабилизацију региона и др. Негативне последице подједнако се одражавају и на руралне и урбане области,

пољопривредно, шумско и водно земљиште, а смена плавних и сушних периода могу потпуно девастирати производне активности сеоских заједница. Атмосферске природне непогоде које су заступљене на територији општине јесу: интензивне падавине (обилне кише, снежне вејавице, град), олујно-градоносне непогоде, екстремне температуре (зимски период године), мраз, поледица и магла. Обилне падавине и олујне непогоде најчешће се јављају у топлијем делу године. Правовременим предвиђањем, откривањем, праћењем и предузимањем превентивних и заштитних мера смањиће се ризик и последице ванредних и опасних метеоролошких појава (јаких пљускова кише и града, електричних пражњења и олујних ветрова) у пољопривредној производњи, насељима, привредним капацитетима и на далеководима. Поплаве на водотоцима могу бити изазване атмосферским (падавине, топлење снега и др.), геоморфолошким (клизишта, одрони), тектонским и технолошким узроцима (нпр. оштећења на брани). Може се говорити о обичним великим водама (које изазивају плављење) и катастрофалним (са израженим негативним последицама и катастрофалним исходима). На територији општине постоје испуњени сви геолошки, геоморфолошки, хидролошки и антропогени фактори који условљавају велику изложеност ризику од поплава. Интензивни ерозивни процеси се јављају на нестабилној геолошкој подлози, на падинама већег нагиба, у подручјима нагле промене надморске висине, у зонама пољопривредне активности, где је човек крчењем шума, нерационалним коришћењем и неадекватном обрадом земљишта нарушио природну равнотежу између вегетационог покривача и тла, те активирао нова клизишта или појачао интензитет постојећих. Ерозијом заувек нестаје земљиште које бива ношено бујицом ка главном водотоку, где услед огромне продукције речног наноса поплавни талас располаже великом снагом и руши све пред собом. Подручје је генерално богато водама, а посебно обилне падавине се јављају у пролеће и почетком лета, када се обично и јављају поплаве. Општина је посебно угрожена бујичним поплавама. *Закон о водама („Сл. гласник Републике Србије“, бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 и 95/2018-др. закон)* бујичне токове (бујице) дефинише као: „Повремене или сталне токове у којима, услед интензивних атмосферских падавина или брзог топлења снега, долази до нагле измене водног режима у виду високих поплавних таласа и могућег угрожавања живота и здравља људи и њихове имовине, као и амбијентних вредности“. Бујице су брзи токови велике рушилачке снаге који се састоје од смесе воде и стена различите крупноће, појављују се у сливовима мањих планинских река под утицајем интензивних падавина, наглог отапања снежног покривача и др. Бујичне поплаве јављају се на скоро свим притокама реке Љубоваће и Дрине, при чему угрожавају безбедност становника сеоских насеља, оштећују локалне путеве, домаћинства и друге објекте при чему наносе значајне материјалне штете. Клизишта иницирана поплавама представљају велику опасност по насеља, путну инфраструктуру, пољопривредно и шумско земљиште. Најчешће се јављају након интензивних падавина које активирају нова или појачавају рад постојећих клизишта. Такође у наредном периоду потребно је јачати припремљеност и отпорност цивилног сектора на поплаве и ванредне ситуације кроз оспособљавање грађана за заштиту и спасавање од поплава (лична и узајамна заштита), као и оспособљавање предузећа од интереса за заштиту и спасавање од поплава и уношење њихових задатака у планове одбране од поплава. Подручје општине изложено је готово свим елементарним непогодама различитог интензитета, нарочито опасности од ванредних и опасних метеоролошких појава, клизишта, ерозије, пожара, земљотреса и др. Због урушавања система цивилне заштите и свођење деловања система заштите и спасавања само на реактивне мере, неадекватне политике планирања, непоштовања прописа, недовољне сарадње локалног и националног нивоа и других фактора, долази се до закључка да се читав систем мора поново успоставити. То је тежак и захтеван процес,

који тражи много улагања, пре све у мере превенције које ће спречити или макар ублажити штете непогода које ће се десити у будућности. Заштита од елементарних непогода базираће се на релевантним резултатима посебне студијско-аналитичке документације за дефинисање прихватљивог ризика угрожености од катастрофалних елементарних непогода. Мере заштите од елементарних непогода обухватају: 1) Успостављање мониторинга елементарних непогода и предузетих мера заштите од елементарних непогода; 2) Израду одговарајућих прогноза елементарних непогода, које ће се користити за планирање активности које на директан или индиректан начин зависе од геолошких, хидрометеоролошких и других услова и појава, као и за информисање и едукацију јавности и смањење штета од прогнозираних елементарних непогода; 3) За рударске објекте и радове на експлоатацији и преради неметаличних минералних сировина предузимаће се следеће мере: (а) претходна студија оправданости са генералним пројектом експлоатације рудника-каменолома мора да садржи и студију ризика и заштите од елементарних непогода; (б) отварање нових, односно експлоатацију у дубљим слојевима постојећих каменолома неопходно је условити успостављањем система перманентног и периодичног комплексног праћења стабилности тла у зони утицаја која се утврђује кроз одговарајуће претходне истражне радње и наменски израђену студијску документацију; (в) у површинској експлоатацији неметаличних минералних сировина примењиваће се просторно-еколошки повољније технологије; и др. 4) Све важније хидротехничке и енергетске објекте неопходно је градити у складу са одговарајућим студијама и експертизама за смањење ризика од локације и функције објекта, односно иновирати и допунити планове заштитних мера од елементарних непогода и акцидентних стања за постојеће објекте. Заштитом изворишта водоснабдевања и планираним развојем и реконструкцијом водопривредне инфраструктуре обезбедиће се поуздано снабдевање становништва водом. Мерама заштите јавних путева, у првом реду подизањем заштитних шумских појасева, прикупљањем и одвођењем атмосферских вода, као и изградњом асфалтног коловоза и појачаним одржавањем путева, обезбедиће се доступност насеља у периоду трајања и отклањања последица елементарних непогода. У области природних непогода, неопходно је остварити циљ: Успостављање адекватног и одрживог система управљања ризицима од природних непогода у животној средини заснованог на примени превентивних мера. Ради достизања дефинисаног циља, неопходно је извршити следеће задатке: 1) Успостављање мониторинга и предузимања превентивних и заштитних мера са циљем смањења ризика и последица атмосферских природних непогода; 2) Спровођење активности везаних за заштиту од штетног дејства вода, јачање капацитета и отпорности на будуће ризике; 3) Реализација низа радова, објеката, мера и других активности којима се на рационалан начин штите људи, природна, материјална добра и ресурси од поплава; 4) Спровођење биолошких и техничких мера на површинама угроженим екцесивном, јаком и средњом ерозијом на територији општине; 5) Информисање јавности и подстицање учествовања становника општине у превенцији, одговору и опоравку након елементарне непогоде.

Финансијски показатељи

Почев од 2015. године општина Љубовија израђује свој буџет по програмском моделу. Програмски буџет омогућава боље управљање учинком јавне управе, већу одговорност корисника буџета, успостављање снажнијих веза између годишњег буџета, утврђивања приоритетних расхода и издатака и спровођења јавних политика, као и већу транспарентност потрошње. Гледајући кроз призму извршења буџета општине Љубовија, према њеним надлежностима и заступљеним програмским категоријама

расхода, у временском интервалу – буџетским годинама 2019-2021, представљена су утрошена буџетска средства по појединачним буџетским програмима.

Табела 61. Учешће буџетских програма у извршењу буџета општине Љубовија 2019-2021

Програм	2019		2020		2021	
	РСД	%	РСД	%	РСД	%
1- Становање, урбанизам и просторно планирање	4.935.094,32	1,0	12.445.765,65	1,9	21.814.559,99	3,7
2 - Комуналне делатности	21.251.400,65	4,2	32.376.835,56	5,0	59.772.154,80	10,1
3- Локални економски развој	3.184.981,50	0,6	3.693.524,36	0,6	3.174.182,60	0,5
4- Развој туризма	13.654.864,43	2,7	4.764.856,61	0,7	46.905.095,57	7,9
5 - Пољопривреда и рурални развој	10.274.975,68	2,0	10.199.200,60	1,6	12.452.250,55	2,1
6 - Заштита животне средине	23.717.182,76	4,6	8.441.567,43	1,3	3.942.625,45	0,7
7 – Организација саобраћаја и саобраћајна инфраструктура	133.115.531,26	26,1	175.408.285,62	26,9	102.400.626,57	17,3
8 – Предшколско васпитање	37.112.858,29	7,3	53.529.371,31	8,2	49.200.213,95	8,3
9 – Основно образовање	35.242.954,43	6,9	32.549.175,60	5,0	37.715.479,97	6,4
10 – Средње образовање	8.817.966,48	1,7	9.449.486,30	1,4	9.570.754,85	1,6
11 - Социјална и дечија заштита	20.952.010,58	4,1	25.493.937,76	3,9	30.235.746,11	5,1
12 - Здравствена заштита	11.261.654,46	2,2	26.204.019,14	4,0	13.376.292,84	2,3
13 - Развој културе и информисања	16.803.440,10	3,2	22.406.473,60	3,4	18.690.939,96	3,2
14 - Развој спорта и омладине	23.921.811,20	4,7	13.186.969,06	2,0	29.811.813,38	5,0
15 - Опште услуге локалне самоуправе	87.206.933,41	17,1	144.798.291,46	22,2	131.098.649,68	22,2
16 – Политички систем локалне самоуправе	22.459.106,04	4,4	31.608.527,29	4,8	20.979.510,04	3,6
17 - Енергетска ефикасност и обновљиви извори енергије	36.326.165,28	7,2	46.041.002,48	7,1	0,0	0
УКУПНО:	510.238.930,87	100	652.597.289,92	100	591.140.896,31	100

Извор: Одлуке о завршним рачунима општине Љубовија за 2019, 2020. и 2021. годину⁶²

Према програмској класификацији, по заступљеним основним програмима буџета за локалну власт, анализом учешћа (и релативног) појединих програма у укупним расходима и издацима буџета општине Љубовија – у посматраном периоду од три године – може се закључити следеће:

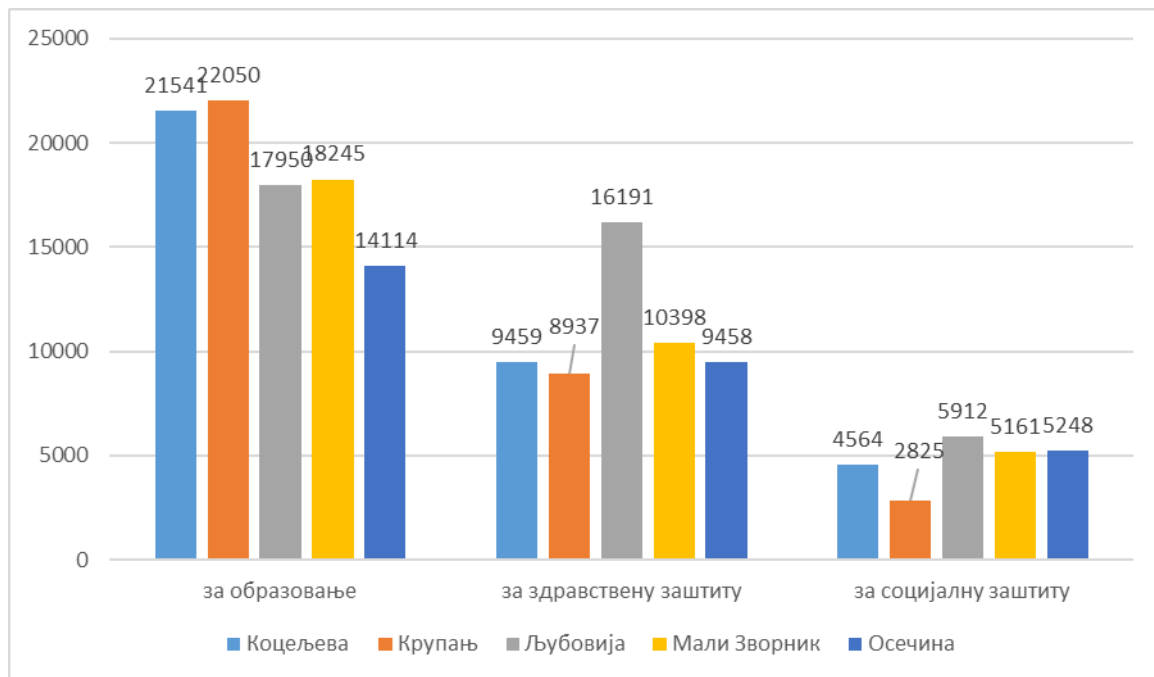
- Учешће буџетских програма, као што су програм 1 – Становање, урбанизам и просторно планирање, програм 2 – Комуналне делатности, програм 3 – Локални економски развој, програм 6 – Заштита животне средине, програм 7 – Организација саобраћаја и саобраћајна инфраструктура, програм 8 – Предшколско васпитање, програм 10 – Средње образовање, програм 11 – Социјална и дечија заштита и програм 13 – Развој културе је испод просека ЈЛС у Србији.
- Учешће следећих буџетских програма је изнад просека ЈЛС у Србији: програм 4 – Развој туризма, програм 5 – Пољопривреда и рурални развој, програм 9 – Основно образовање, програм 12 – Здравствена заштита, програм 14 – Развој спорта и омладине, програм 15 – Опште услуге локалне самоуправе, програм 16 – Политички систем локалне самоуправе и програм 17 – Енергетска ефикасност и обновљиви

⁶² Одлуке су доступне на: <http://www.ljubovija.rs/budzet.php>

извори енергије (с тим да у 2021. години није било извршења за овај буџетски програм).

У ДевИнфо бази су представљени расходи буџетских средстава по становнику за 2020. годину, на основу којих се уочава да општина Љубовија међу упоредивим општинама издваја највећи износ средстава по становнику када су у питању здравствена (16.191 РСД по становнику) и социјална заштита (5.912 РСД по становнику), а за образовање мање од општина Крупањ, Коцељева и Мали Зворник, а више од општине Осечина.

Графикон 10. Расходи буџетских средстава по становнику за образовање, здравствену и социјалну заштиту у 2020. години у упоредивим општинама (у РСД по становнику).

Извор: Национални рачуни, РЗС (преузето са ДевИнфо)

У наредној табели су представљени расходи за неке од мера које је општина Љубовија финансирала у периоду 2019-2021.

Табела 62. Учешће појединих расхода у извршењу буџета општине Љубовија 2019-2021

Опис расхода	2019		2020		2021	
	РСД	% ⁶³	РСД	%	РСД	%
Директни подстицаји за пољопривредне произвођаче	8.199.640,60	1,6	9.452.029,80	1,4	8.952.313,05	1,5
Учешће за мере активне политике запошљавања	1.982.045,70	0,4	1.984.981,50	0,3	1.974.182,60	0,3
Услуга помоћи у кућу	2.492.245,20	0,5	-		2.000.000,00 ⁶⁴	0,3
Дневне услуге у заједници – суфинансирање трошкова удружења из области социјалне заштите	399.506,18	0,08	360.000,00	0,06	400,000	0,07
Подршка локалним спортским организацијама	13.186.969,06	2,6	15.710.838,55	2,4	14.793.845,28	2,5
Унапређење система очувања	3.371.112,04	0,7	3.309.183,25	0,5	3.685.000,00	0,6

⁶³ Представља удео у укупном буџету за наведену годину

⁶⁴ 1.536.077,00 РСД – наменски трансфери, 463.923,00 – приходи из буџета

Опис расхода	2019		2020		2021	
	РСД	% ⁶³	РСД	%	РСД	%

и представљања културно-историјског наслеђа – финансирање удружења из области културе и осталих

Извор: Одлуке о завршним рачунима општине Љубовија за 2019, 2020. и 2021. годину⁶⁵

За директне подстицаје за пољопривредне произвођаче током посматране три године је утрошено од 1,4-1,6% од укупне вредности извршења буџета. За учешће у мерама активне политике запошљавања од 0,3-0,4%.

Функционална класификација расхода буџета општине Љубовија исказује издатке по функционалној намени за одређену област и независна је од организације која ту функцију спроводи. Према *Правилнику о стандардном класификационом оквиру и контном плану за буџетски систем*⁶⁶, корисник средстава може обављати активности у оквиру једне или више функција, а када се ради о јединицама локалне самоуправе, онда се те функције изводе из њихових надлежности утврђеним према члану 20. *Закона о локалној самоуправи*.

Гледајући кроз призму анализе извршења буџета општине Љубовија, према њеним надлежностима и заступљеним функционалним класификационим категоријама и класама, у временском интервалу – буџетским годинама 2019-2021, представљена су утрошена буџетска средства за поједине функције по годинама анализе.

Табела 63. Преглед финансирања функција из буџета општине Љубовија у временском периоду 2019-2021

Година	040 - Породица и деца	070 - Социјална помоћ угорженом становн., неклас.на др. месту	090 - Социјална заштита неклас. на другом месту	110 - Извршни и законод. органи, финанс. и фискални и спољни послови	111 - Извршни и законодавни органи	130 - Опште услуге
2019	14.695.000,00	3.109.463,40	3.147.547,18	5.441.866,53	6.841.610,34	85.421.744,02
2020	14.815.000,00	4.861.629,00	5.817.308,76	12.710.384,95	5.835.199,33	101.669.983,09
2021	12.697.416,96	5.834.659,50	11.702.669,65	9.801.757,00	8.172.006,70	95.900.722,27
160 - Опште јавне услуге неклас. на другом месту	170 – Трансакц. јавног дуга	330 - Судови	360 - Јавни ред и безбедност неклас. на другом месту	412 Општи послови по питању рада	421 – Пољоприв.	451 - Друмски саобраћај
22.296,32		1.762.893,07	14.335.907,42	3.184.981,50	10.274.975,68	128.955.253,01
44.464,51	41.632.317,53	1.451.526,33	15.410.407,01	3.693.524,36	10.199.200,60	173.060.821,62
20.400,00	32.532.921,60	2.644.605,81	14.647.369,42	3.174.182,60	12.452.250,55	90.759.003,49
473 – Туризам	510 – Управљ. отпадом	540 - Заштита биљног и животињ. света и крајолика	560 - Заштита жив.средине - некласифик.на другом месту	610 - Стамбени развој	620 - Развој заједнице	630 - Водоснабдевање
13.654.864,43	9.926.742,95	2.211.292,79	23.717.182,76		1.733.434,32	
4.764.856,61	9.996.816,00	3.057.816,60	8.441.567,43	1.835.455,20	9.323.730,45	891.652,00
46.905.095,57	12.706.930,68	2.146.735,79	3.942.625,45	14.075.381,27	6.347.178,72	10.100.669,92
640 - Улична расвета	660 - Послови станов. и заједнице неклас. на др. месту	740 - Услуге јавног здравства	810 - Услуге рекреације и спорта	820 - Услуге културе	830 - Услуге емитов.и штамп.	840 - Верске и остале услуге заједнице
9.113.364,91	3.201.660,00	11.261.654,46	31.391.057,72	27.388.087,41	1.140.000,00	466.666,00

⁶⁵ Одлуке су доступне на: <http://www.ljubovija.rs/budzet.php>

⁶⁶ „Сл. гласник РС”, бр. 16/16, 49/16, 107/16, 46/17, 114/17, 20/18,36/18, 93/18, 104/18, 14/19, 33/19, 68/19, 84/19 и 151/20

Година	040 - Породица и деца	070 - Социјална помоћ угорженом становн., неклас.на др. месту	090 - Социјална заштита неклас. на другом месту	110 - Извршни и законодав. органи, финанс. и фискални и спољни послови	111 - Извршни и законодавни органи	130 - Опште услуге
18.430.550,11	1.286.580,00	26.204.019,14	15.619.109,22	16.335.214,65	2.000.000,00	699.999,00
34.817.818,41	1.392.000,00	13.376.292,84	29.811.813,38	12.506.572,86	1.800.000,00	699.367,10
860 – Рекреација, спорт, култура и вере, неклас. на др.месту	911 – Предшкол. образовање	912 - Основно образовање	920 - Средње образовање	УКУПНО		
3.309.183,25	37.112.858,29	48.599.376,63	8.817.966,48	510.238.930,87		
3.371.112,04	51.952.100,10	44.645.699,96	40.961.824,26	652.597.289,92		
3.685.000,00	49.200.213,95	37.715.479,97	9.570.754,85	591.149.896,31		

Извор: Одлуке о завршним рачунима општине Љубовија за 2019, 2020. и 2021. годину⁶⁷

Према основним категоријама функционалне класификације, по заступљеним функционалним класама (троцифрене ознаке), добија се следећа анализа учешћа појединих функција у укупним расходима буџета општине Љубовија у анализираном периоду.

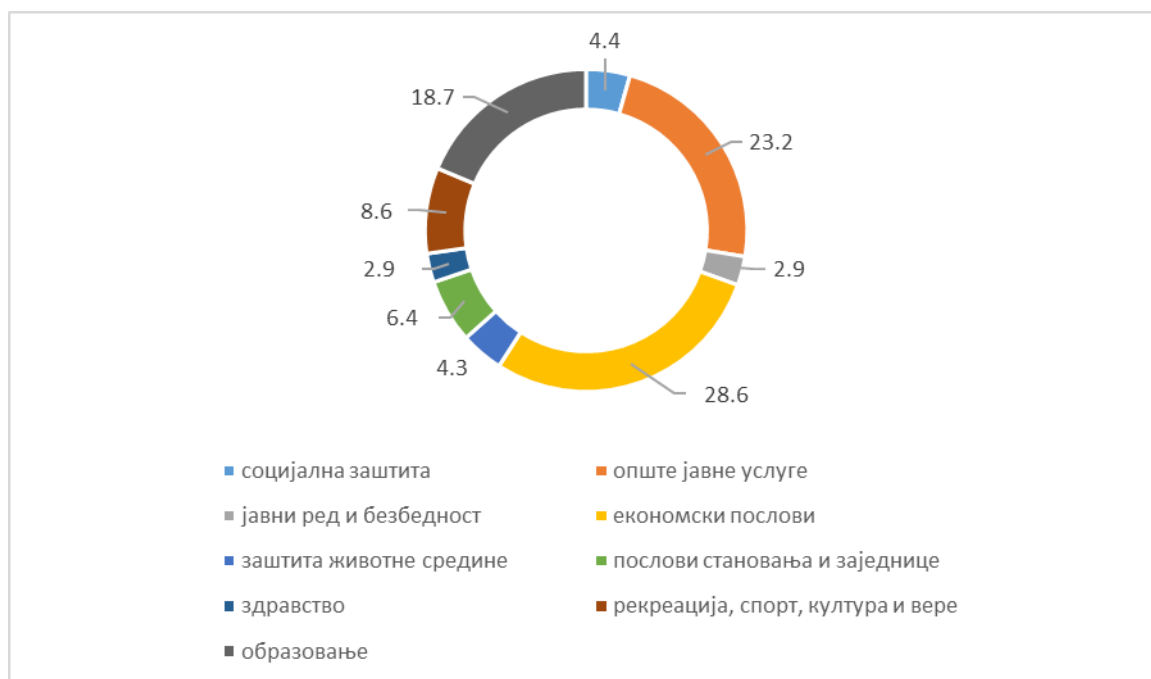
Табела 64. Заступљеност појединих категорија функционалне класификације у буџету општине Љубовија у временском периоду 2019-2021.

Ознака	Категорија функционалне класификације	Укупна реализација по функционалној класификацији у периоду 2019-2021 (000 РСД)	Процент учешћа функције у односу на укупан износ извршења буџета у периоду 2019-2021 (%)
0	Социјална заштита (шифра 0) , укључује функционалне класификационе ознаке: 040, 070 и 090	76.680,70	4,4
1	Опште јавне услуге (шифра 1) , укључује функционалне класификационе ознаке: 110, 111, 130, 160 и 170	405.993,48	23,2
2	Одбрана (шифра 2) , укључује функционалне класификационе ознаке: -	-	
3	Јавни ред и безбедност (шифра 3) , укључује функционалне класификационе ознаке: 330 и 360	50.252,72	2,9
4	Економски послови (шифра 4) , укључује функционалне класификационе ознаке: 412, 421, 451 и 473	501.079,00	28,6
5	Заштита животне средине (шифра 5) , укључује функционалне класификационе ознаке: 510, 540 и 560	76.147,71	4,3
6	Послови становања и заједнице (шифра 6) , укључује функционалне класификационе ознаке: 610, 620, 630, 640 и 660	112.549,47	6,4
7	Здравство (шифра 7) , укључује функционалне класификационе ознаке: 740	50.841,96	2,9
8	Рекреација, спорт, култура и вере (шифра 8) , укључује функционалне класификационе ознаке: 810, 820, 830, 840 и 860	151.855,80	8,6
9	Образовање (шифра 9) , укључује функционалне класификационе ознаке: 911, 912 и 920	328.576,27	18,7
УКУПНО:		1.753.977,12	100,0

⁶⁷ Одлуке су доступне на: <http://www.ljubovija.rs/budzet.php>

Извор: Одлуке о завршним рачунима општине Љубовија за 2019, 2020. и 2021. годину - прорачун

Графикон 11. Учешће расхода према функционалној класификацији у укупном извршењу буџета општине Љубовија у периоду 2019-2021.

Извор: Одлуке о завршним рачунима општине Љубовија за 2019, 2020. и 2021. годину - прорачун

Просек планираних годишњих издвајања буџета општине Љубовија за капиталне издатке износи **36,76%** у односу на укупно планирани ниво расхода и издатака. Када се посматрају подаци о расходима и издацима буџета јединице локалне самоуправе, са циљем утврђивања њених капацитета за даљи развој, потребно је извршити и анализу планираних издвајања у конкретне сврхе. У практичном смислу, то значи конкретизацију дела средстава намењених за функционисање општине, њених органа и установа, односно разграничења укупних потенцијала за одређена улагања – капитални издаци/пројекти.

Следећа табела, сходно доступним подацима, показује планске величине буџетирања у општини Љубовија и указује на величину расхода за потребе рада/функционисања општине (класа 4), са једне стране, односно планирана издвајања за издатке за набавку нефинансијске имовине (класа 5), са друге стране. Планирани су и расходи за отплату кредита/лизинга (класа 6).

У 2020. години Општина Љубовија је донела Одлуку о дугорочном задуживању задуживање општине Љубовија за финансирање капиталних инвестиционих расхода, и то за реконструкцију локалних путева на територији општине Љубовија, реконструкцију некатегорисаних путева на територији општине Љубовија и унапређење енергетске ефикасности зграде Средње школе „Вук Караџић“ Љубовија. До 31.12.2021. године захваљујући превременој отплати кредита отплаћен је укупан износ кредита, те закључно са стањем на дан 31.12.2021. године општина Љубовија није кредитно задужена.

Што се тиче финансирања основних надлежности општине, у то спадају плате и друге накнаде запосленима, стални трошкови, трошкови путовања, уговорене услуге, текуће поправке и одржавање, материјал, субвенције, трансфери за трошкове школа, социјална

давања и финансирање цивилног сектора. Реализација наведених расхода се врши у складу са законским прописима и другим актима које су донели органи ЈЛС.

Табела 65. Рекапитулација планираних расхода и издатака по њиховој категорији у периоду од 2019 до 2021. у буџету општине Љубовија (у 000 РСД)

Година	Планирани обим расхода (ек. класиф. у класи 4)	Планирани обим расхода (издаци за набавку нефинан. имовине - класа 5)	Планирани обим расхода за набавку финансијске имовине - класа 6	Укупан обим буџ. расхода и издатака	Процент планираних издвајања за капиталне издатке
	a	b	c	d=a+b+c	e=b/d*100
2019	424.957,87	246.700,32	400,00	672.058,19	36,71
2020	417.441,26	278.342,53	41.000,00	736.783,79	37,78
2021	416.395,39	249.735,79	31.753,65	697.884,83	35,78

Извор: Одлуке о завршним рачунима општине Љубовија за 2019, 2020. и 2021. годину – прорачун

SWOT анализа

SWOT анализа представља кључну алатку у дијагнози тренутног стања сектора. Преко анализе интерних и екстерних фактора, врши се идентификација главних снага и слабости, препознају се шансе које се пружају на путу до успеха и препреке остварењу унапред дефинисаних циљева.

Још једна суштински важна улога SWOT анализе јесте мапирање проблема који спутавају одрживи развој општине Љубовија. Анализом проблема идентифкују се негативни аспекти постојећег стања и утврђују односи „узрока и последице“ који постоје међу идентифкованим проблемима. Анализа проблема је најкритичнија фаза планирања, јер се на основу ње спроводе све анализе и доносе одлуке о приоритетима.

Анализа је усмерена ка идентифковању реалних „уских грла“ којима се придаје важност и који се желе превазићи. Јасна анализа проблема, обезбеђује основу на којој се развија скуп релевантних и усмерених циљева, што се врши на крајње једноставан начин, коришћењем метода инверзије, пошто се из негативне конотације преображавају у позитиван одраз.

SWOT анализа је обављена на сесијама у којима су учествовали представници тематских радних група. Анализа је обухватила следеће области:

- Економски развој
- Друштвени развој
- Заштита животне средине и просторно планирање

SWOT анализа за област економски развој

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - Добра покривеност и брзина интернета - Природне лепоте, нетакнута природа, културно наслеђе - Рудна богатства 	<ul style="list-style-type: none"> - Нерешени имовинско-правни односи - Стара енергетска инфраструктура - Недостатак туристичке инфраструктуре (недостају центри за информисање, смештајни капацитети, спортски објекти,

<ul style="list-style-type: none"> - Хидропотенцијал - Плодно земљиште - Добри климатски услови - Услови за развој примарне пољопривредне производње и производње здраве хране - Трешњица – станиште белоглавог супа - Канцеларија за ЛЕР - Социјално одговорна привредна друштва - Река Дрина - атрактивна за риболов и др. 	<p>стазе...)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Уситњеност пољопривредних поседа - Застарелост пољопривредне механизације - Смањење сточног фонда (броја говеда) - Недостатак адекватне зелене пијаце - Недостатак квалификоване радне снаге (недостаје искуство, вештине и др.) - Неискоришћени хидропотенцијали - Неприступачност локације Трешњица - Недостатак занатских радионица (кројачи, обућари, ковачи и др.) - Недостатак образовних радника занатских делатности; - Недостатак индустријске зоне; - Слабо повезивање предузетника у кластере, задруге, слабо струковно повезивање; - Недовољна едукованост и „електронска писменост“ предузетника; - Слаба сарадња јавног и приватног сектора - Недостатак стаза за такмичарски риболов, незаинтересованост корисника риболовног подручја за порибљавање, одржавање риболовних места на реци Дрини
ШАНСЕ/МОГУЋНОСТИ/ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> - Пројекат изградње ППОВ - Изградња брзе саобраћајнице Лозница-Рума - Изградња тунела Прослоп - Изградња тунела Кадињача - Погранично подручје - Програми Министарства за бригу о селу (куповина сеоских кућа за младе брачне парове, обнова воденица-поточара и др.) - Програми прекограничне сарадње (са БиХ, Хрватском и др.) - Заинтересованост предузетника за укључивање у програме прекограничне сарадње (заједнички кластери, наступ на тржиштима ЕУ) - Заинтересованост предузетника за успостављање слободне царинске зоне - Заинтересованост младих за повратак у Љубовији - Међуопштинска и регионална повезаност у функцији развоја туризма - Програми за подршку развоју туризма и 	<ul style="list-style-type: none"> - Затварање рудника Велики Мајдан са 300 запослених - Разуђеност општине - Одлив становништва - Поплавно подручје - Високи транспортни трошкови роба (укључујући сировине, готове производе...) због удаљеност од јефтених саобраћајница (ауто-пут, железница) - Одлагање комуналног и грађевинског отпада на обалама и у реци Дрини - Рад нелегалних шљункара на реци Дрини - Криволов у периоду мреста већине рибљих врста - Негативан утицај климатских промена - Нестабилна политичка дешавања у Европи - Енергетска криза - Глобална економска криза

<p>укључивање локалне привреде у унапређење туристичке понуде</p> <ul style="list-style-type: none"> - Тврђава Соко Град - Програми за промоцију предузетништва - Програми преквалификација, доквалификација - Дуално образовање - Програми за развој иновација 	
--	--

SWOT анализа за област друштвени развој

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - Мрежа школа - добра покривеност - Школска инфраструктура⁶⁸ - Добра кадровска покривеност (у ОШ, ПУ)⁶⁹ - Добар обухват деце предшколским васпитањем⁷⁰ - Велики број деце старости до 14 година у систему спорта - Велики број спортских манифестација - Добра понуда спортова (велики број спортова) - Добра информисаност⁷¹ - Активности Библиотеке М. Глишић (организовање манифестација, промоција и издавачка делатност) - Успешан рад удружења грађана у области културе и уметности (позоришта, дечији драмски студио, писци) - Велики број деце у културно-уметничком друштву - Реновирана сала биоскопа - Уређен систем финансирања спорта, културе, - Велики број и разноврсност удружења грађана са солидним бројем чланова - ОЦД промовишу општину у земљи и иностранству - Стручни кадрови у социјалној заштити, који познају заједницу - Успостављена сарадња са установама и институцијама (ЦСР – Дом здравља – ЈЛС) 	<ul style="list-style-type: none"> - Недовољна енергетска ефикасност у школама у сеоском подручју - Лоши санитарни услови у школама у сеоском подручју - Недостатак сала за спортске активности у школама - Недовољни капацитети ПУ - Недовољан број спортских стручњака и радника - Недовољно развијена спортска инфраструктура - Неусклађеност интерних докумената спортских удружења са законом - Управљање и одржавање спортских терена и објеката⁷⁴ - Мали број деце и младих узраста од 14 до 18 година укључених у спорт - Нема домова културе у МЗ - Недовољни износи средстава за подстицаје развоју културе - Кадровска и техничка опремљеност КУД-а⁷⁵ - Мали број пројекција у биоскопу (недостаје пројектор) - Непрепознатљивост ЈЛС⁷⁶ - Недостатак канцеларијског простора ОЦД - Недовољна износ финансијских средстава⁷⁷ - Недовољна повезаност ОЦД - Незаинтересованост младих - Канцеларија за младе још увек не ради

⁶⁸ Инструкција: Ближе дефинисати у чему је снага/предност

⁶⁹ Инструкција: Сагледати да ли је ово добро дефинисано

⁷⁰ Напомена: Статистички подаци не указују на ово

⁷¹ Инструкција: Навести ко је добро информисан и по ком питању

<ul style="list-style-type: none"> - Успешна реализација пројеката финансираних од стране ЕУ⁷² - Доступност информација преко електронских медија - Добра повезаност са националним и регионалним емитерима - Искуство ЈЛС у укључивању грађана у процесе доношења одлука - Добра сарадња са НВО - План активности⁷³ - Постојање ПТД за јавне објекте 	<ul style="list-style-type: none"> - Недовољан износ финансијских средстава за једнократну социјалну помоћ - Локлане услуге социјалне заштите се не изводе у континуитету (као што је лични пратилац, помоћ у кући) - Деца ромске националности не похађају редовно школу - Мали број локалних медија (и електронских и штампаних) - Није обезбеђена одрживост медија - Недостатак стручног кадра у медијима
ШАНСЕ/МОГУЋНОСТИ/ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> - Национална стратешка документа (нпр. Стратегија социјалне заштите, Стратегија запошљавања, Стратегија за младе, Стратегија за децу, Стратегија за старе, Стратегија образовања за одрживи развој, Стратегија образовања одраслих и др.) - Национални и међународни програми подршке - Национални програми подршке неразвијеним општинама - Програми који подстичу међуопштинску, регионалну и прекограничну сарадњу - Програми прекограничне сарадње (са БиХ, Хрватском и др.) - Домски смештај на подручју општине - Калканска стена (погодна за развој планинарства) 	<ul style="list-style-type: none"> - Смањење броја ученика - Одлазак младих - Депопулација - Старење становништва - Недовољно капацитета у домском смештају - Незаинтересованост грађана за укључивање у доношење одлука - Неповерење грађана - Глобална криза и непредвидивост економских кретања (пад животног стандарда, раст цена)

SWOT анализа за област заштита животне средине и просторно планирање

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - Богатство природних ресурса - Локални акциони план за биодиверзитет - Локални еколошки акциони план - Покривеност општине планским документима - Незагађена животна средина (вода, ваздух, 	<ul style="list-style-type: none"> - Не постоји мониторинг квалитета ваздуха и земљишта - Непостојање ППОВ и канализационих колектора - Ограничени капацитети јавних предузећа Општине - Неревидирана планска документа⁷⁸

⁷⁴ Инструкција: Прецизније дефинисати слабост

⁷⁵ Инструкција: Прецизније дефинисати слабост

⁷⁶ Инструкција: Прецизније дефинисати слабост

⁷⁷ Инструкција: Прецизније дефинисати слабост – да ли се мисли да оно што ЈЛС издваја?

⁷² Инструкција: Допунити – од стране кога су реализовани (ЦСР и/или ЈЛС и/или ОЦД)

⁷³ Инструкција: Прецизније дефинисати предност.

земљиште). - Заштићено подручје реке Трешњице - Добар водни потенцијал - Постојање ПТД за улице, путеве и јавне објекте	(стратегије, програми, акциони планови) - Локална путна инфраструктура ⁷⁹ - Слаба електроенергетска инфраструктура (нисконапонска мрежа) - Не ради се примарна селекција - Не ради се рециклажа
ШАНСЕ/МОГУЋНОСТИ/ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
- Погранично подручје - Програми прекограничне сарадње (са БиХ, Хрватском и др.) - СРП „Клисура реке Трешњице“ - Организације цивилног друштва (удружења пчелара, ловочувара, рибочувара, еколошка удружења...) - Израда ПДР Мачков камен - Изградња тунела Прослоп - Изградња тунела Кадињача - Прикључење регионалној депонији „Еко-Тамнава“	- Разуђеност општине - Велика путна мрежа, а мали број становника - Масовна градња у приобалном подручју - Поплавно подручје - Експлоатација минералних сировина ⁸⁰ - Ниска еколошка свест становништва - Централизација нивоа управљања удружења цивилног сектора ⁸¹ - Неконтролисана сеча шума (уништавање шума и локланих путева) - Негативан утицај климатских промена - Енергетска криза - Глобална разилажења око политике климатских промена и стратегија „чистије“ енергетике - Глобална економска криза

Преглед релевантних планских докумената на локалном ниову

Програм развоја туризма општине Љубовија 2021-2025⁸²

У овом Програму дефинисан је стратешки развојни модел који одређује 3 стратешка циља и 5 приоритетних области, који су фокусирани на кључне изазове и тржишне и економске трендове.

Визија:				
Искуство зелене Србије				
Стратешки циљ 1: Развити Љубовију као савремену туристичку дестинацију				
Стратешки циљ 2: Позиционирати Љубовију као туристичку дестинацију на циљним тржиштима				
Стратешки циљ 3: Повећати укупне приходе и број људи који живе од туризма				
Приоритетна	Приоритетна	Приоритетна	Приоритетна	Приоритетна

⁷⁸ Инструкција: Добро би било навести која су то документа која нису ревидирана и која недостају

⁷⁹ Инструкција: Навести који је недостатак/слабост локалне путне инфраструктуре

⁸⁰ Инструкција: Ближе дефинисати шта предсавља претњу

⁸¹ Инструкције: Јасније/прецизније дефинисати

⁸² <https://turisticaorganizacijaljubovija.rs/dokumenta/V3.pdf>

област 1: Дефинисање и развој кључних туристичких производа	област 2: Унапређење постојећих и развој нових услуга	област 3: План конкурентности дестинације	област 4: Тржишно позиционирање, кључна тржишта и маркетинг	област 5: Модел управљања туристичком дестинацијом
---	---	---	---	--

У оквиру сваке појединачне приоритетне области, даље се дефинишу конкретне мере/активности које су засноване на реалним могућностима и теже да на ефикасан и прагматичан начин допринесу реализацији дефинисаних циљева.

Оперативни циљеви за Приоритетну област 1:

- Краткорочни (2022): Први туристички производи дестинације развијени и пласирани на тржиште
  - Индикатор: мин. 1 туристички производ је организован и представљен кроз одговарајуће пакете и програме на сајту дестинације и другим релевантним сајтовима (Извор: Туристичка организација општине Љубовија)
- Средњерочни (2024): Љубовија постала препозната дестинација аутентичних искустава
  - Индикатор: сви носећи производи надограђени су новим садржајима и промовисани (Извор: Туристичка организација општине Љубовија)

Мере Приоритетне области 1:

- 1.1. Мапирање и повезивање елемената понуде на нивоу дестинације
- 1.2. Развој и надоградња елемената који недостају, као и прича и искуствених садржаја производа
- 1.3. Оспособљавање кадрова за маркетинг и даљи развој производа

Оперативни циљеви за Приоритетну област 2:

- Краткорочни (2022): Унапређене квалитет и садржај постојећих услуга у сектору туризма
  - Индикатор: Мин. 4 постојеће услуге унапређене (Извор: Туристичка организација општине Љубовија)
- Средњерочни (2024): Раст броја предузетничких иницијатива у туризму
  - Индикатор: Мин. 4 нове предузетничке иницијативе пружају услуге у туризму (Извор: Туристичка организација општине Љубовија)

Мере Приоритетне области 2:

- 2.1. Повећање броја и унапређење квалитета категоризованих смештајних објеката
- 2.2. Подстицање предузетништва у сектору туризма и повезаним секторима
- 2.3. Едукација и умрежавање пружалаца услуга у туризму

Оперативни циљеви за Приоритетну област 3 (Кључни инвестициони пројекти):

- Краткорочни (2022): Кључни пројекти развијени до нивоа спремности за финансирање: 1) Израда пројектно-техничке докуменатације за реконструкцију и пренамену старе школе на брду у завичајни музеј/мултифункционални

културни објекат (Општина Љубовија); 2) Изградња градске плаже на цца. 60 ари; Израда Плана детаљне регулације за мин. 3 насеља уз реку Дрину;

- Индикатор: мин. 3 значајна инфраструктурна пројекта спремна за финансирање (Извор: Општина Љубовија)
- Средњерочни (2024): Успостављена базична јавна туристичка инфраструктура: 1) Изградња кампа; 2) Изградња Планинарског дома на Бобији; 3) Изградња приступних путева ка реци Дрини
  - Индикатори: Реконструисано/уређено мин. 10 км локалних приступних путева до атракција и туристичких локација (Извор: Општина Љубовија); Уређено/изграђено мин. 20 км нових туристичких стаза (Извор: ТО Љубовија); Уређене мин. 3 нове туристичке локације (Извор: ТО Љубовија); Успостављена јединствена сигнализација и систем информисања посетилаца на целој територији дестинације (Извор: ТО Љубовија);
- Средњерочни (2024): Успостављен систем одрживог управљања животном средином: 1) Изградња канализационе мреже у долини реке Дрине и реке Љубовије у дужини од 86 км са припадајућим системом пречишћавања отпадних вода (1 велики и 6 мини пречишћивача) (Министарство грађевине)
  - Индикатори: Унапређено управљање отпадним водама и чврстим комуналним отпадом на територији целе дестинације (Општина Љубовија); Планско уређење и заштита река и планине Бобија.

Мере Приоритетне области 3:

- 3.1. Унапређење јавне комуналне и локалне путне инфраструктуре
- 3.2. Унапређење неопходне туристичке инфраструктуре
- 3.3. Обезбеђивање предуслова за инвестиционе пројекте
- 3.4. Промоција инвестиција и привлачење инвеститора у запуштене туристичке објекте и локације
- 3.5. Одговорно управљање животном средином

Оперативни циљеви за Приоритетну област 4:

- Краткорочни (2022): Развој предуслова за ефикасно тржишно позиционирање дестинације
  - Индикатор: Развијен бренд дестинације, план маркетинга и комуникације (ТО Љубовија)
- Средњерочни (2024): Унапређење препознатљивости дестинације
  - Индикатор: Број посетилаца Интернет страна дестинације (ТО Љубовија)

Мере Приоритетне области 4:

- 4.1. Брендирање и маркетинг Љубовије као дестинације
- 4.2. Унапређење постојећих и развој нових алата и активности промоције и комуникације
- 4.3. Унапређење сарадње са ТОС-ом, агенцијама и другим организацијама које доводе туристе

Оперативни циљеви за Приоритетну област 5:

- Краткорочни (2022): Унапређење капацитета
  - Индикатор: Унапређени кадровски капацитети, интерне процедуре ...
- Средњерочни (2024): Ефикасније управљање дестинацијом
  - Индикатор: Унапређена сарадња и координација између сектора и на различитим нивоима

Мере Приоритетне области 5:

- 5.1. Унапређење капацитета кључних актера за развој и управљање
- 5.2. Унапређење координације и сарадње на локалном, регионалном и националном нивоу
- 5.3. Истраживање и праћење

Локални план управљања отпадом 2013-2023⁸³.

Локални план управљања отпадом представља документ којим се организује процес управљања отпадом на нивоу локалне самоуправе за период од 2013. до 2023. године. Усаглашен је са Стратегијом управљања отпадом Републике Србије за период 2010-2019. године и са Регионалним планом управљања отпадом.

У Локалном плану управљања отпадом утврђени су следећи **општи циљеви**:

- Смањење количине отпада који се одлаже на депонију, развојем селекције и третмана отпада и поновном употребом,
- Превенција настанка отпада едукацијом становништва у најширем смислу те речи,
- Успостављање система организованог прикупљања отпада на целој територији општине,
- Изградња и опремање сакупљачке станице за оне врсте отпада које се не могу одложити у контејнере за комунални отпад,
- Успоставити систем управљања посебним токовима отпада (отпадним гумама, истрошеним батеријама и акумулаторима, отпадним уљима, отпадним возилима, отпадом од електричних и електронских производа, медицинским и фармацеутским отпадом, грађевинским отпадом и отпадом који садржи азбест, отпадом животињског порекла),
- Повећање процента издвајања отпада који се поново користи и/или рециклира,
- Развој система управљања биоразградивим отпадом,
- Укључивање свих грађана у решавање проблема управљања отпадом (учешће уселекцији).

Као **краткорочни циљеви** – циљеви које је потребно остварити у периоду 2014-2018. године, утврђени су следећи циљеви:

- Развити систем примарне селекције отпада;
- Задржати број становника обухваћених системом сакупљања отпада на 100% на

⁸³ <http://www.ljubovija.rs/dokumenta/LPUO.pdf>

градском подручју и обухватити број становника до 50% на сеоском подручју до 2014. године;

- Изградити регионалну санитарну депонију до 2018. године са постројењем за сепарацију рециклабилног отпада и постројењем за биолошки третман отпада;
- Изградити Трансфер станицу до 2017. године;
- Санирати дивља сметлишта на територији општине, која представљају највећи ризик по животну средину;
- Изградити и опремити једну сакупљачку станицу до краја 2015. године, за оне врсте отпада које се не могу одложити у контејнере за комунални отпад,
- Опремити рециклажна острва за амбалажни отпад и батерије,
- Посебно сакупљати зелени отпад и изградити компостану за обраду биоразградивог отпада.

За период 2018-2023. године дефинисани су следећи **циљеви**:

- Јачање професионалних капацитета за управљање опасним отпадом;
- Постићи стопу поновног искоришћења амбалажног отпада (стакло, папир, картон, метал и пластика) на 25% од његове количине;
- Обухватити целокупно подручје општине Љубовија са организованим прикупљањем комуналног отпада.

Стратегија развоја предшколског васпитања и образовања општине Љубовија за период 2021-2025. године

Сврха израде Стратегије развоја предшколског васпитања и образовања општине Љубовија за период 2021-2025. године је дефинисање задатака и приоритетних активности са циљем унапређивање квалитета живота деце предшколског узраста и њихових породица кроз укључивање у систем предшколског васпитања и образовања у периоду од 2021-2025. године на територији општине Љубовија. Полазишта за израду Стратегије су актуелна документа образовне политике у Србији: Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године, Закон о основама система образовања и васпитања, Закон о предшколском васпитању и образовању, Закон о планском систему Републике Србије, Уредба о методологији управљања јавним политикама, Правилник о основама програма предшколског васпитања и образовања Године узлета, Општи коментар 7. о реализацији дечијих права у раном узрасту.

У Стратегији је дефинисана следеће **визија**: „Желимо да сваком детету на територији општине Љубовија обезбедимо здраво и квалитетно одрастање и доступност вртића кроз увођење нових, различитих програма и унапређење постојећих. Имамо визију да спроводимо заједничке активности у партнерским односу са родитељима, децом и релевантим институцијама.“

Утврђени су следећи циљеви – општи и специфични и у оквиру сваког од специфичних циљева мере које доприносе остварењу тих циљева.

Општи циљ: „Унапређивање квалитета живота деце предшколског узраста и њихових породица кроз укључивање у систем предшколског васпитања и образовања у периоду од 2021-2025. године на територији општине Љубовија“.

Специфични циљ 1. Побољшање услова за боравак деце у ПУ у седишту и у издвојеним одељењима

- **Мера 1.1:** Проширење просторног капацитета установе

Специфични циљ 2. Повећање обухвата деце узраста од 1,5 - 5,5 година за 30% (што је око 50 деце наведеног узраста) у периоду од годину дана након проширења капацитета установе

- **Мера 2.1:** Успостављање система прикупљања података о броју деце предшколског узраста на територији општине Љубовија у складу са Законом о заштити података о личности
- **Мера 2.2.** Подстицање родитеља да своју децу укључе у ПВО

Специфични циљ 3. Унапредити квалитет услуга за децу која похађају ПУ

- **Мера 3.1.** Стручно усавршавање запослених у предшколској установи
- **Мера 3.2.** Ангажовање стручних сарадника (логопед, педагог и психолог)

Специфични циљ 4. Обезбедити веће учешће родитеља у раду ПУ и на нивоу заједнице

- **Мера 4.1.** Оснаживање родитеља на нивоу општине за подршку ПВО

Анализа претходног стратешког документа – Стратегије локалног одрживог развоја општине Љубовија за период 2013-2022. године

При изради *Стратегије одрживог развоја општине Љубовија 2013-2022. године* коришћена је методологија креирана је у оквиру пројекта Exchange 2 (2008–2010. године) у циљу методолошке стандардизације процеса стратешког планирања у Србији, а у чијој изради су учествовала најрелевантнија министарства Владе Републике Србије и међународни развојни партнери.

У читавом процесу планирања примењиван је партиципативни приступ, у којем су локални актери, а пре свега представници општине Љубовија и других релевантних институција, узели активно учешће, дајући драгоцене смернице за овај стратешки документ.

На основу приказа тренутног стања по три основна елемента одрживог развоја (1. економски развој, 2. становништво, образовање, квалитет живота и 3. заштита животне средине), као и спроведених анализа, дефинисана је стратегија са својим основним параметрима.

Усвојена је **визија** одрживог развоја општине Љубовија која се дефинише на следећи начин: „Љубовија 2022. године је: Заједница предузетних и активних људи, са модерном и енергетски ефикасном привредом и пољопривредом развијеном на локалним ресурсима и атрактивно место за посетиоце које воле угодан одмор у домаћинској атмосфери; Здрава заједница која брине о угроженима и слабима, у којој сва деца имају приступ образовању у доступним и опремљеним предшколским и школским установама и место које је чува своју светлу традицију и културно наслеђе; Здрава и очувана средина са зеленом Дрином, са рекама и потоцима са питком водом,

са издашним пашњацима и шумама, богатим животским и биљним светом коју надлеће белоглави суп, чувар природе.“

Утврђени су следећи **приоритети**, а у оквиру сваког од њих утврђени су **стратешки циљеви**.

1. Приоритет: Јачање економског развоја кроз подршку руралном развоју, привреди и туризму
  - 1.1. Развој предузетништва и МСП
  - 1.2. Унапређење пољопривредне производње
  - 1.3. Успостављање услова за одрживи развој туризма
2. Приоритет: Стварање модерне локалне управе, ефикасних институција и амбијента за квалитетнији живот грађана
  - 2.1. Унапређење здравствене и социјалне заштите
  - 2.2. Унапређење образовања и културе
3. Приоритет: Подршка унапређењу квалитета животне средине и развој комуналне инфраструктуре
  - 3.1. Заштита и унапређење природних добара и ресурса
  - 3.2. Одрживо управљање отпадом

За сваки од стратешких циљева дефинисани су програми, а у оквиру њих пројекти чија реализација треба да допринесе остварењу постављених стратешких циљева.

У наредној табели дат је преглед планираних пројеката и за сваког од њих коментар који указује да ли је пројекат завршен или не, односно да ли и даље треба наставити са спровођењем или не у наредном планском периоду, 2024-2030. године.

Табела 66. Преглед пројеката који су планирани у Стратегији локалног одрживог развоја општине Љубовија за период 2013-2022. године са коментарима и препорукама које се односе на наредни плански период (2024-2030.)

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
Област: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ					
1. ПРИОРИТЕТ : Јачање економског развоја кроз подршку руралном развоју, привреди и туризму				Степен приоритета (висок/средњи/низак) <i>Висок</i>	
1.1. Стратешки циљ: Развој предузетништва и МСП					
1.1.1. Програм: Унапређење предузетничке климе					
1.1.1.1	Успостављање система подршке и стимулација за отварање нових предузећа (ослобађање од пореза, такси)	-Регионална привредна комора -Општина Љубовија -ресорно министарство	___ динара -буџет општине -фондови ЕУ	-број новооснованих малих и средњих предузећа	Наставити са активностима
1.1.1.2.	Израда пројектне документације и решавање проблема имовинско-правне природе ради привлачења инвестиција	-Општина Љубовија -ресорна министарства	___ динара -Општина Љубовија -ресорна министарства -донатори	-урађена пројектна документација -решени имовинско правни односи	Наставити са активностима
1.1.1.3.	Подршка едукацији нових и потенцијалних предузетника	-Регионална привредна комора -Општина Љубовија -ресорно министарство -НСЗ	___ динара -Општина Љубовија -ресорно министарство -донатори, конкурси	- број нових предузетника -број нових радних места	Наставити са активностима
1.1.1.4.	Подршка удружењу предузетника	-Регионална привредна комора -Општина Љубовија -локални предузетници (удружење)	___ динара -Општина Љубовија		Наставити са активностима
1.1.1.5.	Формирање и унапређење рада Канцеларије за ЛЕР	-Општина Љубовија -Регионална развојна агенција	/	-Основана КЛЕР	Наставити са активностима
1.1.1.6.	Формирање Привредног савета	-Регионална привредна комора	/	-Формиран Привредни савет	Није формиран

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
		-Општина Љубовија			
1.1.1.7.	Увођење електронског пословања, е-управе и програмског буџетирања	-Привредна комора Србије -Општина Љубовија -Министарство правде и државне управе	_____ динара -Општина Љубовија -Министарство правде и државне управе -донатори	- уведена електронска управа -олакшан приступ информацијама -ефиксаније пословање	Наставити са активностима
1.1.2. Програм: Ефективно коришћење локалних енергетских (поготово обновљивих) ресурса					
1.1.2.1.	Мапирање и израда студије потенцијала за коришћење алтернативних извора енергије	-Општина Љубовија - Инвеститори - Ресорно министарство	10.000.000,00 динара -Буџет општине -Фондови ЕУ -ресорно министарство	Урађене студије потенцијала алтернативних извора енергије, Привлачење потенцијалних инвеститора	Реализовано
1.1.2.2.	Системска подршка коришћењу и искоришћавању водних ресурса (мини - хидроцентралне)	-Општина Љубовија -Електро -привреда Србије -Министарство енергетике	10.000.000,00 динара -Општина Љубовија -Министарство енергетике -фондови ЕУ	Већа искоришћеност обновљивих извора енергије	
1.1.2.3.	Унапређење енергетске ефикасности на локалном нивоу и израда локалног плана енергетске ефикасности	-Општина Љубовија -Електро-привреда Србије -Министарство енергетике	-Општина Љубовија -Министарство енергетике -фондови ЕУ	-урађен локални план -смањена потрошња енергената у јавном и приватном сектору за 20% до 2020. године	Општина има програм унапређења ЕЕ
1.1.3. Програм: Унапређење локалне инфраструктуре					
1.1.3.1.	Ревитализација и унапређење постојеће индустријске зоне	-Општина Љубовија -ЈП Љубовија	_____ динара -буџет Општине -фондови	-коэффици. запослености -обим унутрашњих СДИ по глави становника	Наставити са активностима
1.1.3.2.	Реконструкција електро мреже ради повећања и констатног	-Општина Љубовија Електродистрибуција	_____ динара -буџет Општине	-константан напон -мањи губитци	Наставити са активностима

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
	напона	Лозница, РЈ Љубовија -ресорно министарство	-буџет РС -донатори, фондови	електричне енергије	
1.1.3.3.	Унапређење мреже локалних путева	-Општина Љубовија -ЈП „Љубовија“ -ресорна министарства	_____ динара -буџет општине -буџет Републике -фондови ЕУ	-дужина изграђених путева у километрима -олакшан транспорт -повећана безбедност	Наставити са активностима
1.1.4 Програм: Јачање прекограничне сарадње					
1.1.4.1.	Лобирање за „мекшу границу“ и изградња новог моста преко Дрине	-Општина Љубовија -Општина Братунац -ресорна министарства	1.500.000.000,00 дин. -буџет РС -буџет Републике Српске - БиХ -фондови ЕУ	-мекша граница -успостављање услова за теретни саобраћај -отварање нових радних места -увећани приходи општине	Изграђен мост
1.1.4.2.	Успостављање заједничког тима за промоцију економског развоја са општином Братунац	-Општина Љубовија - Општина Братунац	/	-Оформљен тим -Ефикаснија сарадња између општина	Наставити са активностима
1.1.4.3.	Успостављање заједничких догађаја и представљање на сајмовима са „Дринским“ општинама из БиХ	-Општина Љубовија - Општина Братунац -Туристичке организације општина -НВО	/ -Општине -приступни фондови	-број сајмова на којима су заједнички наступиле општине -медијска промоција општина -повећан број манифестација	Наставити са активностима
1.2. Стратешки циљ : Унапређење пољопривредне производње					
1.2.1. Програм: Подршка увођењу нових мера и технологија					
1.2.1.1	Едукација пољопривредних произвођача	-пољопривредни произвођачи -пољопривредне стручне службе -Министарство пољопривреде,	200.000 динара - буџет Општине - Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства	-проширена знања пољопривредних произвођача -већи принос и профит произвођача	Наставити са активностима

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
		водопривреде и шумарства -невладине организације (НВО)	-донатори		
1.2.1.2.	Унапређење рада општинског фонда за подршку пољопривреди	-Општина Љубовија -Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства - пољопривредне стручне службе	1.000.000 динара -Општина Љубовија -Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства	-повећан број субвенција пољопривредницима	Наставити са активностима
1.2.1.3.	Унапређење генетског и садног материјала	-Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства -произвођачи садног материјала	3.000.000 динара -Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства -Општина Љубовија	-Садни материјал без вирусних обољења	Наставити са активностима
1.2.1.4.	Унапређење пољопривредне механизације	-Општина Љубовија -Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства - пољопривредне стручне службе	10.000.000 динара -Општина Љубовија -Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства -донатори	ефикаснија примена пољопривредних мера	Наставити са активностима
1.2.1.5.	Израда Стратегије развоја пољопривреде	-Општина Љубовија -Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства - пољопривредне стручне службе	100.000 динара -буџет Општине - ресорно министарство	-израђена Стратегија развоја пољопривреде за општину Љубовија	Није израђена
1.2.2. Програм: Подршка удрживању, брендирању и заједничком наступу					
1.2.2.1.	Сертификација и брендирање	-Министарство	1.000.000 динара	бољи пласман	Није започето

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
		пољопривреде, водопривреде и шумарства	-Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства -Општина Љубовија	производа на тржишту	
1.2.2.2.	Удруживање пољопривредних произвођача (сточарство, воћарство, рибарство, пчеларство)	-Општина Љубовија -Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства - пољопривредне стручне службе -Фонд за развој пољопривреде општине -пољопривредне задруге	2.000.000 динара -Општина Љубовија -Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства -Фонд за развој пољопривреде општине	повећање пласмана на тржишту боља организација откупа пољопривредних производа	Наставити са активностима
1.2.2.3.	Промоција кроз учешће на пољопривредним сајмовима	-Општина Љубовија -Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства - пољопривредне стручне службе (заводи за пољопривреду, ветеринарске станице) - удружења пољопривредних произвођача	200.000 динара -Општина Љубовија -Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства - пољопривредне стручне службе -донатори	проширење тржишта лакши пласман пољопривредних производа препознавање производа извоз производа	Наставити са активностима
1.2.3. Програм: Изградња неопходне инфраструктуре и система наводњавања за развој локалне пољопривреде					
1.2.3.1.	Изградња и одржавање мреже атарских путева	-Јавно предузеће за путеве -Општина Љубовија -Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства	50.000.000 динара -Општина Љубовија -Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства	Изграђена инфраструктура за пољопривреду Лакши транспорт пољопривредних производа	Наставити са активностима

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
			-конкурси		
1.2.3.2.	Подршка увођењу система наводњавања	-Јавно комунално предузеће „Стандард“ -Општина Љубовија -Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства -удружења и задруге	10.000.000 динара -Јавно комунално предузеће „Стандард“ -Општина Љубовија -Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства -конкурси	Већи принос пољоприврених производа Већи профит пољопривредних произвођача	Наставити са активностима
1.3. Стратешки циљ : Успостављање услова за одрживи развој туризма					
1.3.1. Програм: Усвојена јасна и транспарентна туристичка политика					
1.3.1.1.	Израда јасног акционог плана развоја туризма по сегментима	-ТО Љубовија	ТО Љубовија	урађен акциони план развоја туризма по сегментима	Израшен програм развоја туризма
1.3.1.2.	Јачање сарадње и координације са другим туристичким организацијама у кластеру Западна Србија у дефинисању заједничког туристичког производа	-ТО Љубовија -Општина Љубовија -ТО општина у Западној Србији - Ресорно министарство	-ТО Љубовија - Општина Љубовија - ресорно министарство - донатори, конкурси	успостављена добра и ефикасна сарадња са другим ТО	Наставити са активностима
1.3.2. Програм: Подршка постојећим институцијама и манифестацијама					
1.3.2.1.	Јачање капацитета туристичке организације	-ТО Љубовија -Општина Љубовија - Ресорно министарство	_____ динара -ТО Љубовија - Општина Љубовија	- технички и кадровски ојачана и унапређена ТО Љубовија	Наставити са активностима
1.3.2.2.	Унапређење Дринске регате у Љубовији	-ТО Љубовија -Општина Љубовија - Ресорно министарство	_____ динара -ТО Љубовија -Општина Љубовија - Ресорно министарство	- унапређена и ојачана медијска кампања у промоцији регате - повећан број посетилаца - увећани приходи	Наставити са активностима

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
				становништва	
1.3.2.3.	Унапређење Гастро фестивала у Љубовији	-ТО Љубовија -Општина Љубовија -Ресорно министарство	_____ динара -ТО Љубовија -Општина Љубовија -Министарство туризма	- већа промоција самог догађаја - повећан број посетилаца	Наставити са активностима
1.3.3. Програм: Изградња туристичке инфраструктуре					
1.3.3.1.	Изградња плажа и уређење обале реке Дрине	-Општина Љубовија -ЈП Љубовија	_____ динара -Општина Љубовија -Ресорно министарство -донатори, конкурси	Уређена плаже и обала реке Дрине	Наставити са активностима
1.3.3.2.	Изградња бициклистичких и планинских стаза	-Општина Љубовија -ЈП Љубовија -ТО Љубовија	_____ динара -Општина Љубовија -Ресорно министарство -донатори, конкурси	Дужина стаза у км	Наставити са активностима
1.3.3.3.	Уређење шеталишта	-Општина Љубовија -ЈП Љубовија -ТО Љубовија	_____ динара -Општина Љубовија -Ресорно министарство -донатори, конкурси	уређено шеталиште	Наставити са активностима
1.3.3.4.	Обележавање туристичких локалитета – туристичка сигнализација	-ЈП Љубовија -ТО Љубовија	5.000.000,00 динара -Општина Љубовија -Ресорно министарство	обележени туристички локалитети на територији општине	Наставити са активностима
1.3.3.6.	Изградња канализационе инфраструктуре у оквиру туристичких локација	-Општина Љубовија -ЈП Љубовија -ТО Љубовија	70.000.000,00 динара -Општина Љубовија -Ресорно министарство -донатори, конкурси	-израђена канализациона мрежа -број корисника -количина отпадних вода у м ³	Наставити са активностима
1.3.3.7.	Изградња водоводне инфраструктуре у оквиру туристичких локација	-Општина Љубовија -ЈП Љубовија -ТО Љубовија	15.000.000,00 динара -Општина Љубовија -Ресорно министарство -донатори -конкурси	-израђена водоводна мрежа -број корисника	Наставити са активностима

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
1.3.3.8.	Побољшање електрификације туристичких локација	-Општина Љубовија -ТО Љубовија	5.000.000,00динара -Општина Љубовија - Ресорна министарства - донатори, конкурси	-број корисника	Наставити са активностима
Област: ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ					
2. ПРИОРИТЕТ: Стварање модерне локалне управе, ефикасних институција и амбијента за квалитетнији живот грађана				Степен приоритета (<i>висок/средњи/низак</i>):висок	
2.1. Стратешки циљ : Унапређење здравствене и социјалне заштите					
2.1.1. Програм: Јачање социјалне инклузије у локалној заједници					
2.1.1.1.	Израда социјалне карте	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа	150.000 динара -буџет Општине	-урађена социјална карта	Треба урадити
2.1.1.2.	Социјално предузетништво	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа	_____ динара -буџет Општине -донатори		Наставити са активностима
2.1.1.3.	Спровођење стратегије за расељена и избегла лица	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа	-унапређен положај расељених и избеглих лица -број отворених радних места за наведена лица -број решених стамбених питања	Наставити са активностима
2.1.1.4.	Увођење on-line школе за децу са сметњама у развоју	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа - ресорно министарство	_____ динара -ЦСР Љубовија -Локална самоуправа -основна школа -ресорно министарство	-уведена on-line школа -број корисника	Нема
2.1.1.5.	Унапређење квалитета живота Рома и других социјално угрожених категорија	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа - Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	_____ динара -Локална самоуправа - ресорно министарство	-унапређен положај Рома и других социјално угрожених категорија -број решених	Наставити са активностима

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
				стамбених питања и побољшаних услова становања	
2.1.2. Програм: Унапређење услуга социјалне заштите					
2.1.2.1.	Одрживост и проширење услуге „Геронто домаћице“	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа - Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	_____ динара -Локална самоуправа - ресорно министарство -донатори, конкурси	- наставак услуге -број корисника услуге	Наставити са активностима
2.1.2.2.	Одрживост и унапређење услуге Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа - Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	_____ динара - Локална самоуправа - Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	-наставак услуге -број корисника услуге	Наставити са активностима
2.1.2.3.	Акција „медицинско село“	-Локална самоуправа - Дом здравља Љубовија - Министарство здравља -Министарство рада, запошљавања и социјалне заштите	10.000.000,00 динара -буџет општине -буџет републике -донатори	-број корисника услуге -број посета -унапређена здравствена заштита	Није заживело
2.1.3. Програм: Унапређење здравствених услуга					
2.1.3.1.	Модернизација опреме у примарној заштити	-Дом здравља Љубовија -Општина Љубовија -Министарство здравља	_____ динара -Министарство здравља -буџет Општине -Дом здравља Љубовија -донатори, конкурси	- модернизована опрема - ефикасније пружање здравствених услуга - задовољство особља и пацијената	Наставити са активностима
2.1.3.2.	Акције превенције болести зависности	-Дом здравља Љубовија -Општина Љубовија -Министарство здравља	100.000 динара годишње -Дом здравља Љубовија -Општина Љубовија -Министарство здравља	- усвојена и проширена знања о болестима зависности - смањен број зависника	Наставити са активностима
2.1.4. Програм: Унапређење услуга и услова живота корисника Установе за одрасле и старије „Љубовија“					

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
2.1.4.1.	Помоћ у кући за старе и особе са инвалидитетом	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа -Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	14.658.000 динара -Локална самоуправа -Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	- број старачких домаћинстава и особа са инвалидитетом којима се пружа помоћ - доступност здравствених услуга у сеоским подручјима	Наставити са активностима
2.1.4.2.	Завршетак грађевинских радова на другом спрату зграде Установе за одрасле и старије „Љубовија“	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа -Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	5.800.000 динара -Локална самоуправа -Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	- проширење капацитета Установе са постојећих 30 места на 50, у циљу реализације уредбе Владе о мрежи установа социјалне заштите -повећан број запослених у Установи	Завршено
2.1.4.3.	Адаптација и опремање другог спрата Установе за одрасле и старије „Љубовија“	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа -Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	2.320.000 динара -Локална самоуправа -Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	- адаптиран и опремљен простор у циљу привођења истог намени	Завршено
2.1.4.4.	Изградња лифта до другог спрата Установе за одрасле и старе „Љубовија“	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа -Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	4.060.000 динара -Локална самоуправа -Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	-изграђен лифт за слабо покретне старије кориснике и велики број непокретних корисника	Завршено
2.1.4.5.	Уређење дворишног простора Установе за одрасле и старије „Љубовија“ и изградња летњиковца за исто	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа -Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	1.740.000 динара -Локална самоуправа -Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	- уређен дворишни простор Установе - задовољена потреба корисника за боравком у природи	Завршено
2.1.4.6.	Постављање и одржавање видео надзора у Установи за	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа	812.000 динара -Локална самоуправа	-обезбеђено праћење кретања корисника у	Завршено

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
	одрасле и старије „Љубовија“	-Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	-Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	циљу заштите безбедности и превенције инцидентних ситуација	
2.1.4.7.	Унапређење квалитета радне терапије корисника	-ЦСР Љубовија -Локална самоуправа -Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	_____ динара -Локална самоуправа -Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	-побољшан квалитет радне терапије корисника и разноврсности облика радног ангажовања	Наставити са активностима
2.2. Стратешки циљ : Унапређење образовања и културе					
2.2.1. Програм: Повећање образовне структуре и доступније образовање					
2.2.1.1.	Опремање школа савременим средствима	- Општина Љубовија - Министарство просвете, науке и технолошког развоја - Основна и средња школа Љубовија	_____ динара - Општина Љубовија - Министарство просвете, науке и технолошког развоја - Основна и средња школа Љубовија - донатори, конкурси	- број рачунара и рачунарске опреме по ученику - број савремених учила	Наставити са активностима
2.2.1.2.	Обезбеђење превоза за ученике из удаљених села	-Општина Љубовија	_____ динара -Општина Љубовија -донатори, конкурси	- обезбеђен превоз за ученике -смањен број ђака пешака због обезбеђеног превоза	Наставити са активностима
2.2.1.3.	Стипендирање даровитих ученика	-Општина Љубовија	_____ динара -Општина Љубовија -донатори, конкурси	-обезбеђене стипендије за најбоље ученике и студенте -број исплаћених стипендија	Наставити са активностима
2.2.1.4.	Реконструкција физкултурне сале у Средњој школи „Вук Караџић“	-Општина Љубовија -Министарство просвете -Министарство омладине	4.500.000,00 динара -буџет општине	-адаптирана и реконструисана сала -број корисника	Завршено

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
		и спорта	-буџет Републике -донатори	-побољшани услови рада	
2.2.1.5.	Реконструкција санитарних објеката по школама на терену	-Општина Љубовија - Основна школа -Министарство просвете	3.490.000,00 динара -буџет општине -буџет Републике -донатори	-број реконструисаних санитарних објеката у школама - побољшани услови образовања у школама на терену	Наставити са активностима
2.2.1.6.	Реконструкција и адаптација објекта ПУ „Полетарац“ и набавка неопходне опреме	- Општина Љубовија - ПУ „Полетарац“	_____ динара -буџет општине -буџет Републике -донатори	- реконструисан и адаптиран објекат - број корисника - побољшани услови рада и боравка деце у вртићу	Две фазе завршене, остала трећа фаза – доградња.
2.2.2. Програм: Промоција здравог и квалитетног живота					
2.2.2.1.	Промоција школе без насиља	-Основна школа „Петар Враголић“ Љубовија -Средња школа „Вук Караџић“ Љубовија -Центар за социјални рад „Љубовија“ -Општина Љубовија -НВО	100.000,00 динара годишње -буџет општине -донатори -НВО	-знатно умањена малолетничка деликвенција -број предавања на тему насиља -одговорно вођење евиденције од стране запослених о учесталости и врстама насиља у току године -обављање разговора и отворени досијеи	Наставити са активностима
2.2.2.2.	Увођење ђачких парламената	-Основна школа „Петар Враголић“ Љубовија -Средња школа „Вук Караџић“ Љубовија	/ -Основна школа -Средња школа	-увођење ђачких парламената -број активности	Наставити са активностима
2.2.2.3.	Увођење здравих јеловника у	-Општина Љубовија	/	-број корисника услуга	Тренутно се

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
	вртић	-ПУ „Полетарац“ Љубовија	-чланарине корисника услуга		пројектом ЕУ финансира увођење здравих јеловника
2.2.3. Програм: Унапређење културне понуде и заштита културног наслеђа и идентитета					
2.2.3.1.	Оснивање локалног аматерског позоришта и адаптација позоришне сале и сцене	Библиотека / Општина Љубовија / НВО / Министарство културе и информисања Србије	6.500.000,00 РСД Општина / НВО / Министарство културе	-Развој позоришне - број глумаца аматера - основана школа глуме за децу - адаптирана биоскопска сала и опремљена сцена	Завршено
2.2.3.2.	Реконструкција старе школе и отварање Музеја Азбуковице	Општина Љубовија / НВО / Библиотека / Министарство културе и информисања Србије / Министарство регионалног развоја и локалне самоуправе Србије	25.000.000,00 РСД Министарство регионалног развоја / Министарство културе / НВО / Општина	-реконструисана зграда старе школе - основан и отворен музеј - број посета	Набављена пројектно-техничка документација
2.2.3.3.	Прикупљање завичајне збирке и отварање сталне поставке	Библиотека / Основна школа	2.000.000,00 РСД Библиотека / Општина /	-преузете етнографске збирке из сеоских основних школа ради чувања и доступности јавности -уређене просторије за завичајну збирку -број корисника	Наставити са активностима
2.2.3.4.	Отварање дечијег одељења библиотеке	Библиотека / Министарство културе и информисања Србије	750.000,00 РСД Министарство културе / Општина Љубовија / Библиотека	-већи број читалаца међу најмлађима -број креативних радионица	Завршено
2.2.3.5.	Унапређење система грејања	Општина Љубовија /	_____	-боље грејање	Завршено

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
	Библиотеке „Милован Глишић“	Министарство регионалног развоја и локалне самоуправе / НВО	Министарство регионалног развоја / Општина Љубовија / НВО	просторија библиотеке и бољи услови за адекватно чување књижног фонда	
2.2.3.6.	Фестивал оmlадинских позоришта Србије	Библиотека / Општина Љубовија / Министарство културе и информисања Србије	1.000.000 РСД годишње Библиотека / Општина / Министарство културе	-унапређена Школа глуме за ученике основних и средњих школа -развој позоришног аматеризма код деце и младих, -развијање позоришне културе код њихових вршњака и грађана Љубовије	Наставити са активностима – позориште формирано , потребно покренути фестивал.
2.2.3.7.	Заштита и брига о споменицима културе	-Општина Љубовија - Министарство културе и информисања Србије -Библиотека	200.000 динара годишње Библиотека / Општина / Министарство културе	-развијена свест о потреби очувања споменика културе код локалног становништва - очувани споменици културе	Наставити са активностима
Област: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ					
3. ПРИОРИТЕТ : Подршка унапређењу квалитета животне средине и развој комуналне инфраструктуре				Степен приоритета (<i>висок/средњи/ниски</i>)Висок	
3.1. Стратешки циљ : Заштита и унапређење природних добара и ресурса					
3.1.1. Програм: Заштита биљног и животињског света и унапређење његовог стања и бројности					
3.1.1.1.	Повећање земљишта под шумом и унапређење квалитета шума	-Општина Љубовија - ресорно министарство -локално становништво -НВО	10.000.000,00 динара -шумско газдинство -буџет општине -фондови ЕУ	-површина шумског земљишта -побољшан квалитет шума -здравија животна	Није започето

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
				средина	
3.1.1.2.	Регионална акција за заштиту реке Дрине	-Општине у сливу реке Дрине -Ресорно Министарство -НВО -Локално становништво	_____ динара -донатори -буџет Републике -буџет општина	- потписан споразум -број организованих акција	Наставити са активностима
3.1.1.3.	Израда Локалног акционог плана за заштиту биодиверзитета (LBAP)	-Европски центар за заштиту природе (ECNC) -Регионални центар за заштиту животне средине (REC) -Општина Љубовија	2.500.000 динара -Европски центар за заштиту природе (ECNC) -Регионални центар за заштиту животне средине (REC) -Општина Љубовија	-урађен Локални акциони план за заштиту биодиверзитета (LBAP)	Урађен
3.1.2. Програм: Изградња и унапређење система отпадних вода					
3.1.2.1.	Изградња канализационе мреже	-Општина Љубовија -ЈКП „Стандард“ Љубовија -ресорно министарство	_____ динара - Општина Љубовија - ЈКП „Стандард“ - ресорно министарство - донатори - фондови ЕУ	- израђена канализациона мрежа - број корисника - количина отпадних вода у м ³	Наставити са активностима
3.1.2.2.	Изградња система за пречишћавање отпадних вода (ППОВ)	-Општина Љубовија -ЈКП „Стандард“ Љубовија -ресорно министарство	220.000.000 динара - буџет Републике - буџет Општине - Фондови ЕУ - донатори	- израђено ППОВ - количина отпадних вода у м ³ - број корисника	У току пројектовање кроз пројекат „ Чиста Србија“ који финансира Влада РС и Влада НР Кина
3.1.3. Програм: Унапређење система водоснабдевања					
3.1.3.1.	Израда елабората о процени стања дистрибутивне мреже постојећег водоводног система Љубовија	-ЈКП „Стандард“ Љубовија	_____ динара -ЈКП „Стандард“ -донатори	-урађен елаборат	Урађено
3.1.3.2.	Израда Генералног пројекта и	-ЈКП „Стандард“	2.000.000 динара	- урађен Генерални	Наставити са

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
	Претходне студије оправданости водоснабдевања сеоских насеља општине Љубовија ради укључивања у општински водоводни систем	Љубовија	- буџет Општине - ЈКП „Стандард“ - донатори	пројекат и Претходна студија оправданости	активностима
3.1.3.3.	Едукација становништва и школске деце о рационализацији потрошње воде	-Општина Љубовија -ЈКП „Стандард“ Љубовија - НВО - локални медији	_____	- развијена свест о неопходности потрошње воде - смањена потрошња воде становништва и привреде	Наставити са активностима
3.1.3.4.	Израда програма јавне здравствене контроле водоснабдевања из локалних сеоских и индивидуалних система општине Љубовија	-Општина Љубовија - Министарство здравља - Институт за јавно здравље Србије, јединица Шабац	1.500.000 динара - буџет Општине - буџет Републике - донатори	-успостављен систем физичко-хемијске и микробиолошке контроле воде	Наставити са активностима
3.1.3.5.	Иницирање процеса решавања титулара над објектима јавног водоснабдевања и локалних сеоских објеката који не припадају општинском водоводном систему	-Општина Љубовија -ЈКП „Стандард“ Љубовија	/ -Општина Љубовија -ЈКП „Стандард“ Љубовија	- решени имовинско-правни односи над датим објектима	Наставити са активностима
3.1.3.6.	Унапређење постојеће и наставак изградње водоводне мреже	-Општина Љубовија -ЈКП „Стандард“ Љубовија	_____ динара - буџет Општине - буџет Републике - донатори	- израђена водоводна мрежа - број корисника	Наставити са активностима
3.2. Стратешки циљ : Одрживо управљање отпадом					
3.2.1. Програм: Прикупљање и депоновање отпада					
3.2.1.1.	Санација постојећих сметлишта	-Општина Љубовија -ЈКП „Стандард“ Љубовија -ресорно министарство	15.000.000 динара - Општина Љубовија -ЈКП „Стандард“ Љубовија	-санирана сметлишта	Наставити са активностима

Број	Пројекат	Партнери	Износ и извор финансирања	Индикатори	Коментар и препоруке
			- ресорно министарство - фондови, донатори		
3.2.1.2.	Изградња трансфер станице у оквиру регионалне депоније	- Општина Љубовија - ЈКП „Стандард“ Љубовија - ресорно министарство	- Општина Љубовија - ЈКП „Стандард“ - ресорно министарство - донатори - фондови ЕУ	- израђена трансфер станица - количина отпада у тонама	Ништа није рађено
3.2.1.3.	Израда Локалног акционог плана за управљање отпадом	- Општина Љубовија - ЈКП „Стандард“ Љубовија	/ - Општина Љубовија	- урађен Локални акциони план за управљање отпадом	У сарадњи са ЦИП-ом одрадиће се План након што се определе финансијска средства од стране општине
3.2.1.4.	Набавка камиона смећара за побољшање и проширење услуге транспорта отпада	- Општина Љубовија - ЈКП „Стандард“ Љубовија	10.000.000 динара - ЈКП „Стандард“ - буџет Општине - донатори, конкурси	- набављен камион смећар - количина транспортованог отпада у тонама - задовољство становништва	Набављен
3.2.2. Програм: Еколошко едуковање становника					
3.2.2.1.	Едукација становништва о значају управљања отпадом и рециклажи	- Општина Љубовија - ресорно министарство - ЈКП „Стандард“ Љубовија	50.000 динара годишње - буџет Општине - буџет Републике - донатори	- развијена свест о правилном одлагању отпада - смањен број дивљих депонија	Наставити са активностима

Извор: Општина Љубовија, јануар 2023. године

Табела 67.Преглед приоритетних пројеката, планираних по буџету општине

Р.бр.	Назив пројекта	Тип пројекта (економски развој,...)	Веза са Акционим планом	Година почетка финанс. пројекта	Планир. рок завршетка	Укупни буџет пројекта (000 РСД)	Досадашњи трошкови (000 РСД)	ЗАВРШЕНО (ДА/НЕ)
1.	Реконструкција улице С.Чупића – В.Мишића – дела улице 7.јула са уређењем и реконструкцијом градског парка	Путна инфраструктура	Програм 1.1.3. Унапређење локалне инфраструктуре Пројекат 1.1.3.3. Унапређење мреже локалних путева	2013.	2014.	85.000,00	/	ДА
2.	Изградња магистралног ценовода за снабдевање водом насељених места низводно од Љубовије (Лоњин – Узовница – Селанац – Црнча)	Водоводна мрежа	Програм 3.1.3. Унапређење система водоснабдевања Пројекат 3.1.3.6. Унапређење постојеће и наставак изградње водоводне мреже	2011.	2014.	104.000,00	40.000,00	ДА
3.	Изградња пута од државног пута 144 другог реда до В.Мајдана	Путна инфраструктура	Програм 1.1.3. Унапређење локалне инфраструктуре Пројекат 1.1.3.3. Унапређење мреже локалних путева	2013.	2015.	67.000,00	/	ДА
4.	Изградња пута Жичара – Торничко Приседо – Разбојиште – Кошље брдо	Путна инфраструктура	Програм 1.1.3. Унапређење локалне инфраструктуре Пројекат 1.1.3.3. Унапређење мреже локалних путева	До 2011. реализовано 43.000.000,00 динара	2015.	224.000,00	49.000,00	ДА
5.	Главни одводни колектор од Љубовије до локације постојења за пречишћавање отпадних вода града	Комунална инфраструктура	Програм 3.1.2. Изградња и унапређење система отпадних вода Пројекат 3.1.2.1. Изградња канализационе	2011.	2014.	73.000,00	9.600,00	ДА

Р.бр.	Назив пројекта	Тип пројекта (економски развој,...)	Веза са Акционим планом	Година почетка финанс. пројекта	Планир. рок завршетка	Укупни буџет пројекта (000 РСД)	Досадашњи трошкови (000 РСД)	ЗАВРШЕНО (ДА/НЕ)
	Љубовије са пратећим насељима		мреже					
6.	Пројекат снабдевања водом Алин Грм у МЗ Доња Љубовија	Водоводна мрежа	Програм 3.1.3. Унапређење система водоснабдевања Пројекат 3.1.3.6. Унапређење постојеће и наставак изградње водоводне мреже	2013.	2014.	28.000,00	/	ДА
7.	Изградња пута Узовница - Виногради	Путна инфраструктура	Програм 1.1.3. Унапређење локалне инфраструктуре Пројекат 1.1.3.3. Унапређење мреже локалних путева	2014.	2016.	45.000,00	/	ДА
8.	Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ)	Комунална инфраструктура	Програм 3.1.2. Изградња и унапређење система отпадних вода Пројекат 3.1.2.2. Изградња система за пречишћавање отпадних вода	2015.	2018.	220.000,00	/	НИЈЕ
9.	Изградња цевовода за снабдевање водом насеља Врхпоље – Дрлаче – Горња Трешњица	Водоводна мрежа	Програм 3.1.3. Унапређење система водоснабдевања Пројекат 3.1.3.6. Унапређење постојеће и наставак изградње водоводне мреже	2014.	2015.	20.000,00	/	ДА
10.	Изградња одводног колектора отпадних вода од Врхпоља до	Комунална инфраструктура	Програм 3.1.2. Изградња и унапређење система отпадних вода	2015.	2016.	95.000,00	/	НИЈЕ

Р.бр.	Назив пројекта	Тип пројекта (економски развој,...)	Веза са Акционим планом	Година почетка финанс. пројекта	Планир. рок завршетка	Укупни буџет пројекта (000 РСД)	Досадашњи трошкови (000 РСД)	ЗАВРШЕНО (ДА/НЕ)
	Кашица (градско насеље Љубовија)		Пројекат 3.1.2.1. Изградња канализационе мреже					
11.	Изградња саобраћајница, стаза и трга на градском гробљу Љубовија	Путна инфраструктура	Програм 1.1.3. Унапређење локалне инфраструктуре Пројекат 1.1.3.3. Унапређење мреже локалних путева	2013.	2014.	14.000,00	/	ДА
12.	Изградња моста преко реке Дрине између Републике Србије и Републике Српске, на релацији Љубовија - Братунац	Путна инфраструктура	Програм 1.1.4. Јачање прекограничне сарадње Пројекат 1.1.4.1. Лобирање за „мекшу“ границу и изградња новог моста преко Дрине	2012.	2014.	1.060.000,00	50.000,00	ДА
13.	Реконструкција деонице пута бр.144, државног пута II реда Љубовија-Мали Зворник	Путна инфраструктура	Програм 1.1.3. Унапређење локалне инфраструктуре Пројекат 1.1.3.3. Унапређење мреже локалних путева	2014.	2018.	350.000,00	/	ДА
14.	Изградња пута Р-127, Љубовија-Мачков камен-Крупањ, деоница Ракићи - Рамићи	Путна инфраструктура	Програм 1.1.3. Унапређење локалне инфраструктуре Пројекат 1.1.3.3. Унапређење мреже локалних путева	2014.	2018.	250.000,00	/	ДА
15.	Реконструкција пута Р-113, деоница Љубовија -Осечина	Путна инфраструктура	Програм 1.1.3. Унапређење локалне инфраструктуре Пројекат 1.1.3.3. Унапређење мреже локалних путева	2014.	2018.	200.000,00	/	ДЕЛИМИЧНО

Извор: Општина Љубовија, јануар 2023. године

